

Berk Koçer

Türk
sanayicileri
ve
iş adamları
derneği

1974 YILININ İLK DÖRT AYINDA
TÜRK EKONOMİSİ

**Türk
sanayicileri
ve
iş adamları
derneği**

**1974 YILININ İLK DÖRT AYINDA
TÜRK EKONOMİSİ**

**İSTANBUL
MAYIS 1974**

(Yayın No: TÜSİAD-T/74.5.2)

Cumhuriyet Caddesi, Dörtler Apt. 18/2 Elmadağ, İstanbul Tel 46 24 12 - 40 12 05

Bu çalışma 1974 yılının ilk dört ayın -
da Türk ekonomisinde ve özellikle ima -
lât sanayii kesimindeki gelişmeleri or -
taya koymak amacıyla hazırlanmıştır. -
Özel kesimdeki değişik kuruluşlarla te -
maş edilerek faaliyet konuları hakkın -
da bilgi derlenmiş, bu bilgilerin top -
luca değerlendirilmesine çalışılmıştır. -
Bilindiği gibi, konjonktür değerlendiri -
melerinde bu tip bilgilerin bulunmama -
sı önemli bir sorun teşkil etmektedir. -
DPT'nin "Ekonomimizde Durum ve Beklenen
Gelişmeler" başlığı ile yayınlanan eği -
lim anketleri ile "Aylık Ekonomik Rapor" -
ları şüphesizki yukarıda adı geçen de -
ğerlendirmelerde önemli birer kaynaktır. -
DPT'nin yayınlarının dağıtımı sınırlı
olduğundan, bu çalışmada aylık ekonomik
göstergelere de geniş ölçüde yer veril -
mesinde yarar görülmüştür.

Çalışma sırasında bilgi derlemek için
başvurulan sınai kuruluşların yönetici -
lerinin gösterdikleri ilgiye ve DPT'da -
yürüttükleri araştırmalardan büyük öl -
çüde yararlanılan Uluslararası Ekono -
mik İlişkiler ve Konjonktür Grubu Baş -
kanı Sayın Aynur Uluatam'a teşekkür ede -
riz.

1974 YILININ İLK DÖRT AYINDA

TÜRK EKONOMİSİ

	Sayfa No.
ÖZET VE SONUÇ	1
BÖLÜM I	
TEMEL EKONOMİK BÜYÜKLÜKLER	5
Tablo 1- 1973-1974 Temel Ekonomik Büyüklükler	7
2- Temel Ekonomik Büyüklüklerdeki Değişiklikler	8
3- Gayri Safi Millî Hasıla(Cari Fiyatlarla)	9
4- Gayri Safi Millî Hasıla (Sabit Fiyatlarla)	10
5- Kaynaklar Harcamalar (1973-1974)	12
6- Sabit Sermaye Yatırımları (1973)	13
7- Sabit Sermaye Yatırımları (1974)	15
8- Sabit Sermaye Yatırımlarının Kamu ve Özel Kesim Ayırımı (1973-1974)	16
9- Sabit Sermaye Yatırımlarının Sektörler Arasında Dağılımı (1973-1974)	17
10- Sabit Sermaye Yatırımlarının Kamu ve Özel Kesim Arasında Dağılımı	18
BÖLÜM II	
TARIM, SİNAİ ÜRETİM, YATIRIMLAR VE İNŞAAT	19
Tablo 11- Başlıca Sınai Üretim	23
12- Teşvik Belgeleri	24
13- İnşaat Ruhsatıyelerine Göre Yapılacak Yeni ve İlâve Yapılar	25
14- İnşaat Ruhsatıyelerine Göre Yeni ve İlâve Yapıların Kullanım Amaçlarına Göre Dağılımı	26
BÖLÜM III	
PARA, BANKA, KREDİ	27
Tablo 15- Para Arzı	33
16- Emisyon Hacmi	35
17- Emisyon Hacmini Belirleyen Faktörler	37
18- Bankalardaki Mevduat	39
19- Banka Kredileri	41
20- Banka Kredilerinin Dağılımı	42
21- Merkez Bankası Kredileri	43
22- Merkez Bankası Kredilerinin Dağılımı (Aylık)	44
23- Merkez Bankası Kredilerinin Dağılımı (Yıllık)	45
24- Türkiye Sınai Kalkınma Bankası A.Ş.Kredileri	46
25- Protesto Edilen Senetler	47
BÖLÜM IV	
FİYATLAR VE ÜCRETLER	49
Tablo 26- Fiyat Endeksleri	51
27- Toptan Eşya Fiyatları Endeksi	52

Tablo 28- İstanbul Ticaret Odası Toptan Eşya Fiyat Endeksi	53
29- Ticaret Bakanlığı Geçinme Endeksleri	54
30- Dış Ticaret Fiyat Endeksi	55
31- Altın Fiyatları	56
32- Ortalama Günlük Ücretler	57
33- İstanbul Ticaret Odası Ücretliler Geçinme Endeksi	58

BÖLÜM V DIŞ EKONOMİK İLİŞKİLER

Tablo 34- Ödemeler Dengesi	63
35- Sanayi Ürünleri İhracatı	65
36- İhracatın Maddelere Göre Dağılımı	66
37- İthalâtın Ana Mal Grupları İtibariyle Dağılımı	67
38- İthalâttan Gelen Yatırım Malları	68
39- Mal İhracatı (Aylık)	69
40- Mal İthalâtı (Aylık)	70
41- Başlıca Maddelerin (Ocak-Mart) İhracatı	71
42- Başlıca Maddelerin (Ocak-Mart) İthalâtı	72
43- İthalâttan Gelen Yatırım Malları (Ocak-Mart)	72
44- İşçi Gelirleri	73
45- Turizm Gelirleri	74

BÖLÜM VI KAMU MALİYESİ

Tablo 46- Genel Bütçe Gider ve Gelirleri	76
47- Altın ve Döviz Mevcudu	77

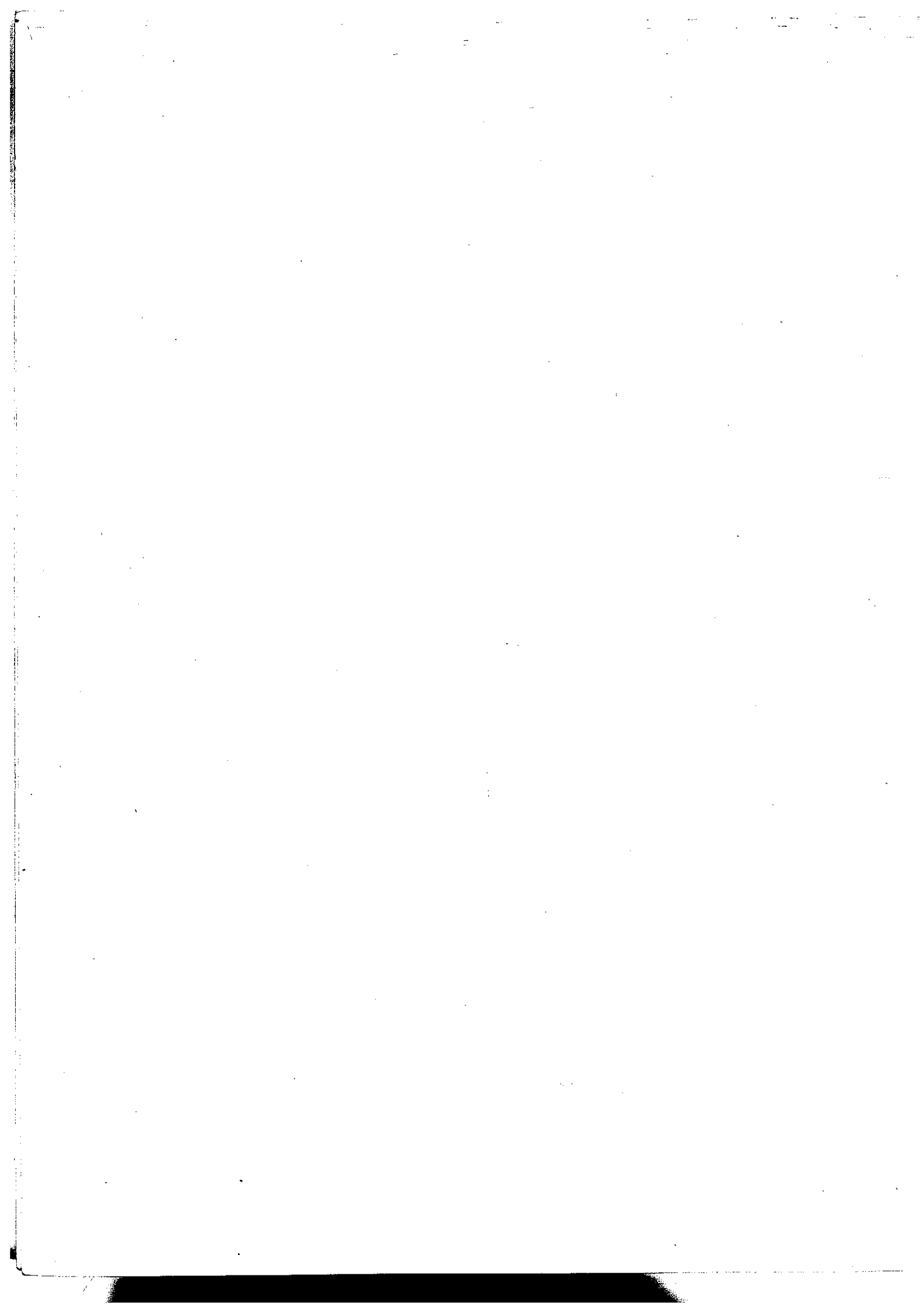
BÖLÜM VII DÜNYA EKONOMİSİ

Tablo 48- Dünya Ülkelerinde Büyüme Hızı Tahminleri	80
49- Dünya Ülkelerinde Fiyat Artışları	81
50- Dünya Fiyatları Endeksi (Aylık)	83
51- Dünya Fiyatları Endeksi (Haftalık)	85

BÖLÜM VIII İMALÂT SANAYİİNDE GELİŞMELER

- (1) - Pamuk İpliği ve Pamuklu Dokuma
- (2) - Yün İpliği ve Yünlü Dokuma
- (3) - Giyim Eşyası
- (4) - Tekerlek Lastiği
- (5) - Plastik İşleme

- (6) - Kimya
- (7) - Çimento
- (8) - Cam
- (9) - Madenî Eşya
- (10)- Makine İmalât
- (11)- Elektrik Makine ve Cihazları
- (12)- Otomotiv

1974 YILININ İLK DÖRT AYINDA

TÜRK EKONOMİSİ

Özet ve Sonuç

1. 1974 yılının ilk dört ayında iç talepte beklenenin üzerinde bir genişleme ortaya çıkmıştır. Fiyat artışlarının devamlılığına ilişkin bekleyişler talebi artıran önemli bir etkidir. Sanayi sektöründe, talebi karşılamak için tam kapasite kullanımını hedef alan bir üretim gelişmesi görülmüştür.
2. Belli üretim konularında ham madde tedarikine ilişkin sorunlar tam kapasite kullanımını engellemektedir. Özellikle petrol ürünleri kullanan sanayi kuruluşları ve kimya sanayinde bu tip sorunlar mevcuttur.
3. Sanayi kuruluşlarının tümü, dış ve iç piyasalarda girdi fiyatlarındaki yükselmeden etkilenmektedir. Ürün fiyatlarındaki artışlar, girdi fiyatlarındaki artışın altında kaldığından maliyet ve fiyat arasındaki fark azalmaktadır.
4. Girdi fiyatlarının büyük ölçüde yükselmesi, maliyet ve fiyat arasındaki farkın azalması, sanayi kuruluşlarında ham ve mamul madde stoku ve üretimde finansman gereğini büyümüştür. Talep artışına dayalı olarak tam kapasite çalışma olanağı nedeniyle finansman güçlüğü şu safhada henüz üretimi aksatıcı nitelikte ortaya çıkmamakla beraber kapasite artırımı amacı güden girişimlerin geri kalması veya bunlardan vazgeçilmesi sonucunu vermektedir.
5. Tarım ürünlerine karşı talepte de devamlı artış izlenmektedir. Geçen ürün dönemine ait hububat ve bakliyat fiyatları talep baskısı ile yükselmektedir. Bu yıl iyi bir tarımsal üretim beklenmekte ise de mevcut ve daha da artması beklenen talep karşısında yılın ikinci yarısında belli ürün konularında önemli sorunlarla karşılaşılabilir.
6. 1974 yılının ilk üç ayında konut inşaatı ruhsatlarındaki gerileme, yılın kalan döneminde inşaat kesiminde yaygın bir duraklamanın işareti olarak kabul edilebilir.
7. Yılın ilk aylarında ise konut inşaatı dahil, inşaat kesiminde duraklama olmamış tam tersine yarım kalan yapıların tamamlanmasına verilen ağırlık nedeniyle inşaat malzemesi talebi normalin üzerine çıkmıştır.
8. Mart ayı sonu itibariyle para arzındaki gelişme geçen yılın ilk üç ayındaki gelişmeye benzerlik göstermektedir.
9. 1973 yılının ilk üç ayında Merkez Bankası kredilerinde normal gelişmenin ve geçen yılki büyümenin üzerinde bir artış dikkati çekmektedir. Hazine ve Şeker Şirketinin borçlanmaları nedeniyle Merkez

Bankası kredileri yılın ilk üç ayında % 3.4 oranında artmıştır. Merkez Bankası kredileri arasında yer almayan bir başka borçlanma şekli, Hazinesinin Bütçe Kanunuyla verilen imkândan yararlanarak Mevduat Kanuni Karşılıklarını kullanmasıdır. Bu tip kredi kullanımının halen 2 milyar liraya ulaştığı bildirilmektedir.

10. 1973 yılında Merkez Bankası kredilerinde kaydedilen 8,3 milyar liralık artışın yaklaşık olarak 4,5 milyarı tarımsal amaçlı kredilerde, 2,3 milyarı orta vadeli kredilerde kullanılmıştır. Orta vadeli kredi limitinin dolması nedeniyle 1974 yılında Merkez Bankası kredilerindeki artışın büyük ölçüde kamu kesimine ve tarım ürünleri desteklemek politikasının finansmana yönelmesi beklenebilir.
11. Bankalardaki mevduat konusunda yayınlanan rakamlar olumlu görülmekte ise de, bilgisine başvurulana başlıca ticaret bankalarından mevduatta bir duraklama ve hatta gerileme olduğu öğrenilmiştir. Bilindiği gibi Ziraat Bankasındaki resmî mevduat artışı toplam mevduat rakamlarını büyük ölçüde etkilemektedir. Yılın ilk aylarında resmî mevduatta önemli büyümeler olduğu bildirilmektedir. Bu durumda, tasarruf mevduatının seyri konusunda ayrıntılı rakamlar yayınlanıncaya kadar bankalardan alınan bilgilere ağırlık verilmesi zorunluluğu doğmaktadır.
12. Sanayide orta vadeli kredi veren ihtisas bankaları ile ticaret bankalarında kredi talebi istem ve miktar olarak artmıştır. Buna karşı banka kredilerinde bir gerileme mevcuttur. Banka kredilerindeki gerileme bankaların kaynak bulmada karşılaştıkları güçlüklerin bir sonucudur.
13. Bir yanda fiyat artışları, aynı miktar ham ve mamul madde stoku ve aynı miktar malın üretimi ve pazarlanması için daha büyük finansman gereğini ortaya çıkarmış, öte yanda sanayi finansman kaynakları değişik nedenlerle olumsuz bir gelişme içine girmiştir. (a) Merkez Bankası Kanununun orta vadeli reeskont kredisi limitinin dolması, (b) bankaların kaynak teminindeki güçlükler nedeniyle orta vadeli kredi uygulaması duraklama dönemine girmiştir. (c) Aynı ve (d) nakdî özel dış kredi kullanım olanakları sınırlandırılmıştır. (e) Firmaların tahvil çıkararak sermaye piyasasından borçlanmalarını güçleştiren gelişmeler ortaya çıkmıştır.
14. Yeni kapasite artırımı girişimlerinin gecikmesi veya bunlardan vazgeçilmesi sonucunu veren etkenlerin en büyüğü olarak finansman sorununun önemini tekrarlamakta yarar vardır.
15. Tahvil satışlarındaki olumsuz gelişmeye paralel olarak hisse senedi satışlarına karşı olan talepde de duraklama belirmiştir. Bunun ekonomik etkenleri yanında sermaye piyasasına ilişkin olarak yaratılan tereddüdün ortaya çıkardığı psikolojik etkenleri de mevcuttur.
16. 1974 yılının ilk dört ayında ekonominin gözden kaçan en önemli konusu tasarrufların ekonomi yararına yönlendirilmesinin ihmal edilmesidir. Devamlı fiyat artışları karşısında bankaların mevduata ödedikleri faizin düşüklüğü, sanayide maliyet ve fiyat arasındaki farkın

giderek azalması nedeniyle sınai yatırımların sermayeye ekonomik fiyatının altında verim sağlayacak bir faaliyet düzeyine girmeleri, sermaye piyasasının teşvikine gereken önemin verilmemesi gibi etkenler nedeniyle tasarruflar bankalara ve sınai yatırımlara yönelecek yerde daha büyük ölçüde tüketime yönelmiştir. Bu talebi süratle artıran, ekonomik kalkınmada önemli sorunlar yaratacak olan bir gelişmedir.

17. 1974 yılının ilk üç ayında fiyatlarda % 10.5 oranında bir artış kayıtl edilmiştir. Geçen yılın aynı döneminde fiyat artışları % 6,2 oranında idi. Yılın kalan aylarına ilişkin bekleyişler karşısında, fiyat artış oranını geçen yılki düzeyde korumanın güç olduğu görülmektedir.
18. İlk üç aylık rakamlara göre dış ekonomik ilişkilerdeki gelişme geçen yılın aynı dönemine göre daha olumludur. İhracatta ve ithalatta önemli artışlar vardır. İşçi gelirleri geçen yılın üç ayındaki rakamların üzerindedir. Türk lirasının dış piyasalardaki değeri olumlu sınırlarda seyretmektedir.
19. Rakamlar elde edilememekle beraber, Maliye Bakanlığından alınan bilgilere göre kamu gelirlerinde de geçen yılın ilk üç ayına göre büyük artışlar mevcuttur.
20. Ekonomik gelişme ile ilgili olarak belirsizlik gösteren tek gösterge özel kesimdeki yatırımlardır. Her ne kadar Sanayi ve Teknoloji Bakanlığına yılın ilk dört ayında teşvik belgesi için başvurular ve Türkiye Sınai Kalkınma Bankasına kredi için başvurular gerek istem ve gerekse miktar olarak geçen yılın aynı dönemine ait rakamların üzerinde ise de, sadece bu göstergelerdeki olumlu gelişmelere dayanarak 1974 yılında özel kesimin yatırım eğilimi konusunda iyimser olmaya imkân yoktur. Örnekleme yoluyla yapılan araştırmalar başlamış kapasite artırımını amacı güden küçük yatırımlar dışında yatırımlarda genellikle bir gecikme olacağını ortaya koymaktadır.
21. 1974 yılında özel kesimde yatırımların duraklaması veya gerilemesi sonucunu verebilecek, ağırlık taşıyan etkenlerin başlıcaları şunlardır: (a) Fiyat artışları nedeniyle proje bedellerini yükselmiş, öz ve yabancı kaynak gereği büyümüş buna karşı finansman güçlükleri belirmiştir. (b) Bazı önemli projelere, kamu kuruluşlarının politika kararlarındaki gecikme nedeniyle 1974 yılı içinde başlanamama tehlikesi mevcuttur. Otomotiv sanayiinde, özellikle traktör ve kamyon üretimini artıracak, yerli girdi oranını çoğaltacak projeler ile, 1974 ve 1975 turizm mevsiminde yatak kapasitesinin büyük ölçüde artmasını sağlayacak projeler bunların başlıcalarıdır. (c) Sorumlular tarafından yeniden tesbit edilmekte olduğu açıklanan teşvik ve yabancı sermaye politikalarının belirlenmesindeki gecikme özellikle yeni projeleri geciktirici bir etken olarak ortaya çıkmaktadır.
22. İstihdam konusu büyük önem taşımaktadır. 1974'ün özelliği toplu sözleşmelerde bir yığılma yılı olmasıdır. Önümüzdeki aylarda kimya sanayii ve özellikle plastik işleme sanayiinde istihdamın kısılması bahis konusu olabilir. Sanayiın diğer kesimleri için şimdilik bir tehlike bahis konusu değildir. Bunun dışında işçi maliyetlerinin yükselmesi sanayide sermaye yoğun teknolojiyi ve asgari işçi kullanımını hedef alan bir gelişmeyi ortaya çıkarmaktadır.

23. Fiyat kontroluna ilişkin uygulamada yapılan düzeltmenin olumlu etkileri henüz piyasaya intikal etmemiştir. Fiyat kontrolu sonucu maliyet ve fiyat arasındaki farkın azalması özellikle piyasa payı küçük firmaları etkilemektedir. Belli üretim kollarında fiyat düzeltmelerinin gecikmesi halinde üretimin aksaması beklenebilir.
24. Talepteki artışın belli tüketim mallarında kıtlık yaratacak sonuçlar vermesi sözkonusudur. Geniş tüketici kütlesini ilgilendiren "şeker" de ortaya çıkan durum belli imalat sanayii ürünlerinde de (örneğin plastik işleme sanayii ürünleri, boya sanayii ürünleri, floresan lamba tipleri gibi) görülmeye başlamıştır. Dış fiyatlardaki gelişme ve zaman unsuru dikkate alındığında, bu tip piyasa sorunlarının sadece ithal yoluyla çözülemeyeceği anlaşılar. Her halde öncelikle iç üretimin genişlemesi için gerekli tedbirlerin alınması, iç üretim genişlemesi imkânı bulunmayan konularda hızlı bir ithalat programının gerçekleştirilmesi zorunluluğu belirlemektedir.
25. 1974 yılının kalan aylarında sanayide üretim artışı devam edecektir. Talep, üretim artışından daha hızlı bir gelişme gösterecektir. Sanayi kesimi girdi fiyatlarındaki artış ve maliyet ve fiyat arasındaki farkın azalması nedeniyle daha büyük finansman sorunlarıyla karşılaşacaktır. Temin edilebilen fonlar öncelikle üretim artışının finansmanına tahsis edileceğinden, kapasite artırımı sağlayacak yatırımlar gecikecektir. Toplu sözleşmeler ile tarımsal üretimin iyi olması ve tarım ürünleri taban fiyatlarındaki artışın önemli etkisinde talep baskısı büyüyecek, hatta üretim artışından daha büyük bir gelişme gösterecektir. Maliyet artışlarının etkisi yanında talep baskısı da fiyat artışlarının devam etmesine yol açacaktır. Kalan aylarda, gelirlerdeki artışı ve tasarrufları daha büyük ölçüde bankalara ve özellikle sınai yatırımlara yöneltmek temel sorundur. Bu konuda yılın ortalarında sağlanacak başarı enflasyonist talep potansiyelini sınırlandıracak ve yatırımların finansmanı için gerekli kaynakların teminine imkân verecektir.

BÖLÜM I

TEMEL EKONOMİK BÜYÜKLÜKLER

Temel Ekonomik Büyüklükler

26. 1974 yılına ait temel ekonomik büyüklükler (Tablo 1)dedir. 1974 yılında GSMH % 7.6 oranında bir büyüme hedef alınmıştır. Geçen yıl kamu kesimi sabit sermaye yatırımları için % 10.4 olarak tesbit edilen artış oranı 1974 yılı için % 37.6 oranına yükseltilmiştir. Özel kesimin 30 milyon liralık sabit sermaye yatırımı gerçekleştirmesi beklenmektedir.

Kalkınma Hızı

27. Başbakanlık Devlet İstatistik Enstitüsünce yapılan son açıklamalara göre 1973 yılında GSMH'nin cari fiyatlarla artış hızı % 24 ve sabit fiyatlarla % 5,5 oranında gerçekleşmiştir. Gayri safi yurt içi hasıla ile cari fiyatlarla % 22.2 ve sabit fiyatlarla % 4.6 oranlarında artış göstermiştir. İlk tahminlerin altına düşen bu değerlere göre, GSMH cari fiyatlarla 294.8 milyar lira ve sabit fiyatlarla 157.3 milyar lirayı bulmuştur. GSMH'nin cari fiyatlarla sektörler göre dağılımı (Tablo 3) de verilmiştir. 1973 yılında imalat sanayi cari fiyatlarla gelişmede, sektörler arasında ön sırayı almış, onu ticaret, inşaat, malî kuruluşlar sektörleri izlemiştir.

Millî Gelir İçinde Sektörlerin Payı

28. Buğday Üretimi 1973 yılında 10 milyon ton olarak gerçekleşmiştir. Buğdayın yanısıra diğer tahıl çeşitlerinde de üretim ilk tahminlerin altında kalmıştır. Üretimdeki olumsuz gelişmenin etkisinde tarım kesimi bir önceki yıla göre cari fiyatlarla % 13.3'lük bir artış, 1968 sabit fiyatlarıyla % 9.7 oranında bir gerileme göstermiştir.
29. Kamu kesimi imalat sanayiindeki artış cari fiyatlarla % 18.6, sabit fiyatlarla % 10.5 oranındadır. Buna karşı özel imalat sanayiinde cari fiyatlarla % 37.6 ve 1968 fiyatlarıyla % 19.5 oranlarında önemli gelişme dikkate çekmektedir.
30. Toplam imalat sanayiinde cari fiyatlarla % 29.6 ve 1968 fiyatlarıyla % 14.4 oranında bir artış söz konusudur. Özel imalat sanayiinin cari ve sabit fiyatlarla gelişme oranı kamu kesimine ait imalat sanayiinin üzerindedir. İnşaat sanayiinde ise cari fiyatlarla % 27.4 ve sabit fiyatlarla % 9.8'lik gelişme vardır. Ticaret kesimi de, tarım ve sanayi kesimlerine paralel olarak cari fiyatlarla % 28.1 ve sabit fiyatlarla % 11.2 oranında bir gelişme içindedir. Ulaştırma sektöründe ise gelişme cari fiyatlarla % 29.1 ve sabit fiyatlarla % 7,5'dir.
31. Dış alem gelirlerinde de cari fiyatlarla % 73.2, sabit fiyatlarla % 36.6 oranında bir artış görülmektedir.

1973 Yılı Yatırımları

32. İlk tahminlere göre 1973 yılında sabit sermaye yatırımları 1972 yılına göre % 11.1 oranında bir artış göstermiştir. Kamu kesiminde artış oranı % 10.1, özel kesimde % 11.7'dir. Toplam yatırımlar için artış oranı % 8.5'dur. Toplam yatırımların % 47.2'si kamu kesimince, % 52.8'i özel kesimce gerçekleştirilmiştir.
33. Kamu kesiminin toplam yatırımlarında artış oranı % 6.5, özel kesimin % 12.9'dur.

1974 Yılı Yatırımları

34. D.P.T. tarafından 1974 yılı için planlanan yatırımlarda kamu kesimine ağırlık verildiği görülmektedir. 1973 yılı fiyatlarıyla, 1974 yılında kamu kesimi sabit sermaye yatırımların % 37.6 oranında bir artışla 35.3 milyar TL'ya ve toplam yatırımlar içinde kamu kesiminin payının % 54 oranına yükselmesi hedef alınmıştır.

Tüketim

35. 1973 yılında toplam tüketim artışı oranı % 5.4'dür. Kamu tüketiminde artış oranı % 5.5, özel tüketimdeki artış oranı % 5.4'dür. 1973 yılında % 8.9 olarak gerçekleşen yatırımlar/GSMH oranı, 1974 yılında % 21.5 olarak öngörülmüştür. İç tasarruf/GSMH oranı da 1973 ve 1974 yılları için sırasıyla % 19.2 ve % 20.8'dir.

TABLO 1

1973 - 1974 TEMEL EKONOMİK BÜYÜKLÜKLER

	Gerçekleşme Tahmini 1973	1974 Programı
1. GSMH (1973 Fiyatları) (Programlanan)	% 7.5	% 7.6
2. GSMH (1973 Fiyatları) Gerçekleşme	% 6.4	-
3. GSMH (Büyükükleri) (1973 Fiyatları)	91.610	313.860 milyon TL.
4. GSYİH (1973 Fiyatları)	% 7.3	% 7.5
5. GSYİH Gerçekleşme	% 4.3	-
6. GSYİH Büyükükleri	247.200	265.700 milyon TL.
7. Toplam S.S. Yatırımları	51.905	65.350 milyon TL.
8. T.SS. Artışları	% 11.1	% 25.9
9. Kamu S.S. Yatırımı	25.685	35.350
10. Özel " "	26.220	30.000
11. Kamu S.S. artış oranı	% 10.4	% 37.6
12. Stoklar	3.310	1.500
13. Tüketim (Toplam)	235.395	248.410
14. Artış oranı	% 5.4	% 5.5
15. Kamu Tüketimi	34.000	40.085
16. Kamu Tüketim Artışı	5.5	% 17.9
17. Özel Tüketimi	201.395	208.325
18. Özel Tüketim Artışı	% 5.4	% 3.4
19. İthalat	2.099	2.550
20. İhracat	1.371	1.400
21. Özel tasarruf oranı	12.2	12.6
22. Marjinal Özel Tasarruf Oranı	-	23.6
23. Toplam Marjinal Tasarruf Eğilimi	31.3	41.5
24. Yatırımlar/GSMH	18.9	21.5
25. İğ Tasarruflar/GSMH	19.2	20.8

Not: GSYİH (Gayri Safi Yurt İçi Hasıla): Endüstriler toplamı eksi izafi banka hizmetleri artışı devlet hizmetleri, İthalat vergisi

GSMH (Gayri Safi Milli Hasıla): GSYİH + Dış Alemden net faktör gelirleri

Üretici Fiyatlarıyla: Üreticilerin satış fiyatlarıyla

Alıcı Fiyatlarıyla: Ticaret ve Ulaştırma Sektörlerinin paylarını da kapsar.

Faktör Fiyatlarıyla: Faaliyet kolları itibarıyla dolaylı vergiler düşünül-

müş olup, sübvansiyonlar ilâve edilmiştir.

SS. Yatırım: Sabit sermaye yatırımları

(x)

Gerçekleşme tahminleri DPT'den alınmıştır. Ancak Devlet İstatistik Enstitüsü tarafından yayınlanan 31 Mart 1974 itibarıyla milli gelir tahminlerine göre, GSMH artışı (1973 fiyatlarıyla gerçekleşme) % 5.5, GSMH büyüklüğü 294885 milyon TL ve GSYİH 249225 milyon TL olarak verilmektedir.

Kaynak : Devlet Planlama Teşkilatı

TABLO 2

TEMEL EKONOMİK BÜYÜKLÜKLERDEKİ

DEĞİŞİKLİKLER

	1963	1964	1965	1966	1967	1968	1969	1970	1971	1972	1973 ^{a/}
1- Emisyon	9.0	18.5	11.5	13.2	19.1	-0.2	10.6	26.8	22.4	17.7	26.3
2- Para arzı	11.0	15.0	17.4	20.4	14.7	14.5	16.0	17.1	23.6	22.2	32.0
3- Net Kredi Hacmi	22.4	16.1	20.0	26.6	16.8	17.4	21.1	12.2	20.1	27.2	27.3
4- Banka Kredileri	14.7	13.2	19.7	25.4	15.7	18.0	20.3	11.5	15.8	30.7	33.5
a. Kamu kesimine	-	13.7	29.5	1.4	7.9	-3.8	12.2	7.8	31.9	21.0	
b. Özel kesime	-	13.1	18.0	30.0	16.9	20.9	21.2	11.9	14.2	31.8	
5- Merkez Bankası Kredileri	72.8	31.4	12.7	43.0	31.6	15.9	27.1	12.7	11.7	20.0	42.8
a. Kamu	-	-	20.0	32.0	23.6	14.3	24.5	13.8	43.7	15.6	
b. Özel	-	-	-	66.5	45.2	18.1	30.1	11.3	-32.0	32.9	
6- Bankalardaki Mevduat	11.7	14.2	23.1	25.0	13.7	24.3	17.8	18.2	33.7	29.9	27.8
a. Vadesiz	-	14.6	20.1	22.6	11.9	24.9	18.0	12.6	30.0	26.2	
b. Vadeli	-	12.6	35.5	34.2	14.8	22.1	17.2	34.8	43.9	39.0	
7- GSMH.. Cari Artış Hızı	16.0	6.8	7.6	19.1	11.0	10.9	11.0	17.6	30.7	23.8	24.0
8- GSMH Sabit Artış Hızı	9.7	4.1	3.1	12.0	4.2	6.7	5.4	5.6	10.7	7.6	5.5
9- GSMH Zimni Deflatörü	5.7	2.6	4.3	6.4	6.5	3.9	5.3	11.4	18.1	15.1	15.3
10- Yatırım Deflatörü	5.8	5.5	4.2	5.9	7.7	3.7	4.9	9.4	22.9	13.9	15.2
11- Toptan Eşya Fiyatları Endeksi	-	1.2	8.1	4.8	7.6	3.2	7.2	6.7	15.9	18.0	20.5
12- Ankara Geçinme Endeksi	-	0.8	6.7	5.5	6.3	4.1	5.7	11.8	24.8	15.3	15.8
13- İstanbul Geçinme Endeksi-	-	0.2	4.6	8.4	14.1	6.2	4.8	7.9	19.0	15.4	14.0

a/ Geciği,

Kaynak : Devlet Plânlama Teşkilâtı

TABLO 3

ÜRETİM FAALİYET KOLLARINA GÖRE GAYRİ SAFİ MİLLİ HASILA
(Cari üretici fiyatları ile)

(Milyon TL.)

Faaliyet kolları ve toplamları	1962	1963	1964	1965	1966	1967	1968	1969	1970	1971	1972	1973
								(1)	(1)	(1)	(1)	(2)
1. Tarım	21 003.6	24 248.2	24 223.9	23 836.7	28 853.8	30 269.9	31 699.8	34 113.3	39 925.2	51 622.0	60 850.8	68 928.6
a - Çiftçilik	20 547.1	23 727.4	23 713.6	23 226.0	28 204.2	29 539.4	30 832.1	33 054.1	38 842.5	50 144.4	59 132.5	66 874.8
b - Ormancılık	334.9	362.4	369.3	443.9	496.9	573.2	692.0	813.3	846.5	1 160.8	1 126.2	1 557.8
c - Balıkçılık	121.6	158.4	141.0	166.8	152.7	157.3	175.7	245.9	236.2	316.8	392.1	496.0
2. Sanayi	10 503.8	12 145.9	13 688.7	15 551.7	18 574.9	21 741.3	24 676.8	28 471.7	31 715.9	41 525.0	52 641.6	67 073.2
a - Madencilik	891.7	916.4	1 170.5	1 346.4	1 534.8	1 727.4	1 920.4	2 360.2	2 492.1	3 234.8	3 794.3	4 197.3
b - İnşaat sanayii	9 055.4	10 661.0	11 807.9	13 467.9	16 153.4	18 790.1	21 359.8	24 538.7	27 463.3	35 943.4	45 177.7	59 349.9
c - Elektrik gaz ve su	556.7	568.5	710.3	737.4	886.7	1 223.8	1 396.6	1 552.8	1 760.5	2 346.8	3 069.6	3 526.0
3. İnşaat sanayii	2 687.2	3 230.3	3 805.7	4 237.8	5 149.0	6 275.0	7 454.9	8 486.5	9 645.1	10 311.3	12 621.1	16 076.8
4. Ticaret	5 650.2	6 620.1	7 190.5	7 910.9	9 471.4	10 803.2	12 176.9	13 793.9	15 901.2	21 267.8	27 007.5	34 591.4
5. Ulaştırma ve haberleşme	4 337.2	4 880.5	5 179.5	5 839.1	6 801.7	7 437.9	8 459.8	9 457.4	10 943.4	14 382.0	17 148.3	22 141.4
6. Mali müesseseler	1 176.3	1 418.8	1 439.7	1 722.0	2 088.6	2 540.4	2 959.3	3 510.7	4 277.5	5 217.5	6 308.0	8 042.7
7. Mesken gelirleri	3 310.1	3 687.0	4 091.1	4 368.2	4 722.2	5 275.1	5 818.0	6 702.1	7 497.5	8 776.6	10 279.9	12 387.2
8. Serbest meslek ve hizmetler ..	2 954.6	3 429.6	3 663.8	3 904.1	4 636.5	5 155.8	5 709.5	6 369.5	7 405.8	9 583.8	11 759.3	14 358.1
9. (Ekst) izafi banka hizmet masrafları	638.4	855.8	816.0	967.7	1 211.0	1 583.1	1 767.1	2 108.6	2 352.0	2 932.3	3 489.4	4 449.0
10. Endüstriler toplamı (1-9)	50 984.6	58 824.6	62 466.9	66 402.8	79 087.1	87 915.5	97 187.9	108 796.5	124 959.6	159 753.7	195 127.1	239 150.4
11. Devlet hizmetleri	4 688.6	5 494.5	6 240.6	6 843.5	7 945.7	8 821.1	10 050.3	10 827.0	14 113.1	19 419.3	24 608.1	29 201.8
12. Toplam (10 + 11)	55 673.2	64 319.1	68 707.5	73 246.3	87 032.8	96 736.6	107 238.2	119 623.5	139 072.7	179 173.0	219 735.2	268 352.2
13. İthalat vergisi	2 202.7	2 591.2	2 769.1	3 193.8	3 742.7	4 448.8	4 951.9	4 847.3	5 561.8	7 493.6	9 330.8	11 476.9
14. Gayri safi yurt içi hasıla (alıcı fiyatları ile) (12 + 13)	57 875.9	66 910.3	71 476.6	76 440.1	90 775.5	101 185.4	112 190.1	124 470.8	144 634.5	186 666.6	229 066.0	279 829.1
15. Dış alan gelirleri	-283.2	-108.9	-163.8	+286.2	+643.5	+295.2	+303.3	+422.1	+2 285.3	+5 469.0	+8 694.4	+15 056.8
16. Gayri safi milli hasıla (alıcı fiyatları ile) (14 + 15)	57 592.7	66 801.4	71 312.8	76 726.3	91 419.0	101 480.6	112 493.4	124 892.9	146 919.8	192 135.6	237 760.4	294 885.9

(1) Geçici rakamlardır.
(2) İlk ön tahmin rakamlarıdır.

Kaynak: Türkiye Milli Geliri, 1962-1973 (31 Mart 1974 itibariyle)
Devlet İstatistik Enstitüsü, 1974

TABLO 4

ÜRETİM FAALİYET KOLLARINA GÖRE GAYRİ SAFİ MİLLİ HASILA

(1968 yılı üretici fiyatları ile)

(Milyon T.L.)

Faaliyet kolları ve toplamaları	1962	1963	1964	1965	1966	1967	1968	1969 (1)	1970 (1)	1971 (1)	1972 (1)	1973 (2)
1. Tarım	26 739.6	29 344.1	29 223.7	28 100.9	31 128.0	31 205.1	31 699.8	32 109.8	33 356.1	37 778.0	37 710.4	34 067.8
a - Çiftçilik	26 213.4	28 749.9	28 615.8	27 394.8	30 376.2	30 273.5	30 832.1	31 044.0	32 306.6	36 410.8	36 353.9	32 253.3
b - Ormançılık	409.9	426.9	435.3	529.1	592.9	678.4	692.0	831.6	836.4	1 134.7	1 100.8	1 522.8
c - Balıkçılık	116.3	167.3	152.6	177.0	158.9	253.2	175.7	234.2	213.1	232.5	255.7	281.7
2. Sanayi	13 016.8	14 596.8	16 225.2	17 761.4	20 488.2	22 196.0	24 676.8	27 654.4	28 257.4	31 209.9	34 850.1	39 517.5
a - Madencilik	1 250.6	1 253.6	1 571.1	1 773.9	1 977.8	1 867.5	1 920.4	2 235.0	2 165.2	2 369.8	2 440.3	2 549.6
b - İmalat sanayii	10 946.3	12 527.6	13 635.0	14 931.1	17 221.1	19 037.6	21 359.8	23 866.6	24 477.1	27 025.1	30 430.3	34 812.3
c - Elektrik, gaz ve su	819.9	815.6	1 019.1	1 056.4	1 270.3	1 290.9	1 396.6	1 552.8	1 615.1	1 815.0	1 976.5	2 155.6
3. İnşaat sanayii	4 581.8	5 018.8	5 556.6	5 744.4	6 530.8	6 722.4	7 454.9	7 670.7	8 303.8	7 947.6	8 523.0	9 361.3
4. Ticaret	7 073.8	8 035.2	8 568.0	9 086.8	10 459.6	11 156.9	12 176.9	13 155.2	13 703.7	15 357.3	17 241.6	19 166.4
5. Ulaştırma ve haberleşme	5 178.3	5 572.1	5 861.5	6 341.6	7 148.4	7 655.7	8 459.8	9 052.6	9 809.7	11 041.6	11 921.3	12 820.4
6. Mali müesseseler	1 734.1	1 926.5	2 018.2	2 110.0	2 349.7	2 624.9	2 959.3	3 305.5	3 571.9	3 875.5	4 216.5	4 600.2
7. Konut gelirleri	4 702.3	4 830.3	5 082.3	5 142.6	5 347.4	5 575.5	5 818.0	6 137.5	6 493.7	6 908.3	7 304.3	7 761.3
8. Serbest meslek ve hizmetler	3 886.8	4 271.2	4 458.5	4 582.3	5 114.2	5 344.0	5 709.5	6 063.5	6 360.6	6 983.9	7 437.9	7 787.5
9. (Ekst) izafi banka hizmet masrafları	941.2	1 146.0	1 143.8	1 185.8	1 362.4	1 635.8	1 767.1	1 985.3	1 964.1	2 178.0	2 332.5	2 544.8
10. Endüstriler toplamı (1 - 9)	65 973.3	72 449.0	75 850.2	77 684.2	87 184.9	90 844.7	97 187.9	103 163.9	107 892.8	118 924.1	126 872.6	132 537.6
11. Devlet hizmetleri	7 096.5	7 700.5	7 830.2	8 332.7	8 800.9	9 430.6	10 050.3	10 670.5	11 518.2	12 232.8	12 867.9	13 733.5
12. Toplam (10 + 11)	73 069.8	80 149.5	83 680.4	86 016.9	95 985.8	100 275.3	107 238.2	113 834.4	119 411.0	131 156.9	139 740.5	146 271.1
13. İthalat vergisi	3 961.3	4 141.8	4 101.6	4 061.3	4 642.9	4 883.2	4 951.9	4 333.2	4 355.0	4 420.9	4 965.1	5 022.9
14. Gayri safi yurt içi hasıla (alıcı fiyatları ile) (12 + 13)	77 030.1	84 291.3	87 782.0	90 078.2	100 628.7	105 158.5	112 190.1	118 167.6	123 766.0	135 577.8	144 705.6	151 294.0
15. Dış alem geliri	-275.8	-103.1	-162.6	+289.7	+575.6	+302.0	+303.3	+426.5	+1 476.6	+3 004.1	+ 4 413.6	+ 6 029.1
16. Gayri safi milli hasıla (alıcı fiyatları ile) (14 + 15)	76 754.3	84 188.2	87 619.4	90 367.9	101 204.3	105 460.5	112 493.4	118 594.1	125 242.6	138 581.9	149 119.2	157 323.1

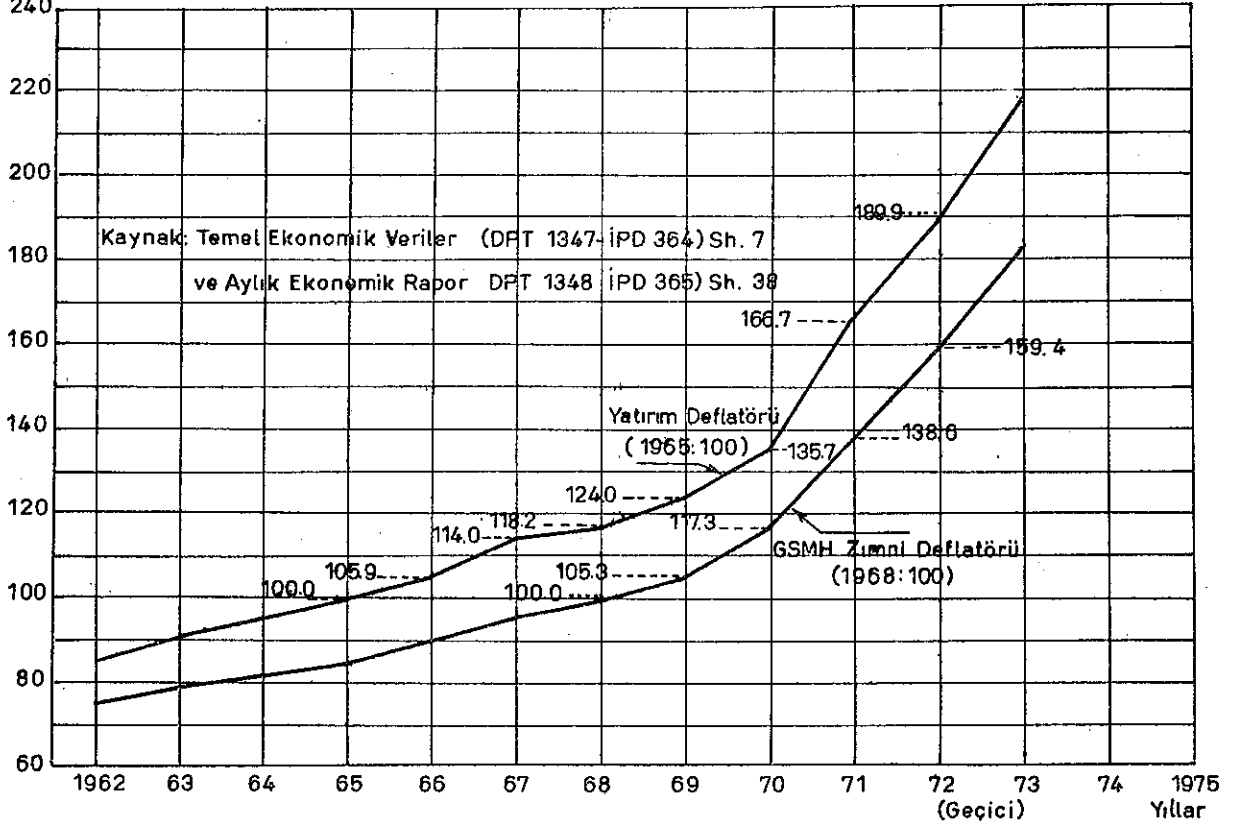
(1) Geçici rakamlardır.

(2) İlk ön tahmin rakamlardır.

Kaynak: Türkiye Milli Geliri, 1962-1973 (31 Mart 1974 itibariyle)
Devlet İstatistik Enstitüsü, 1974

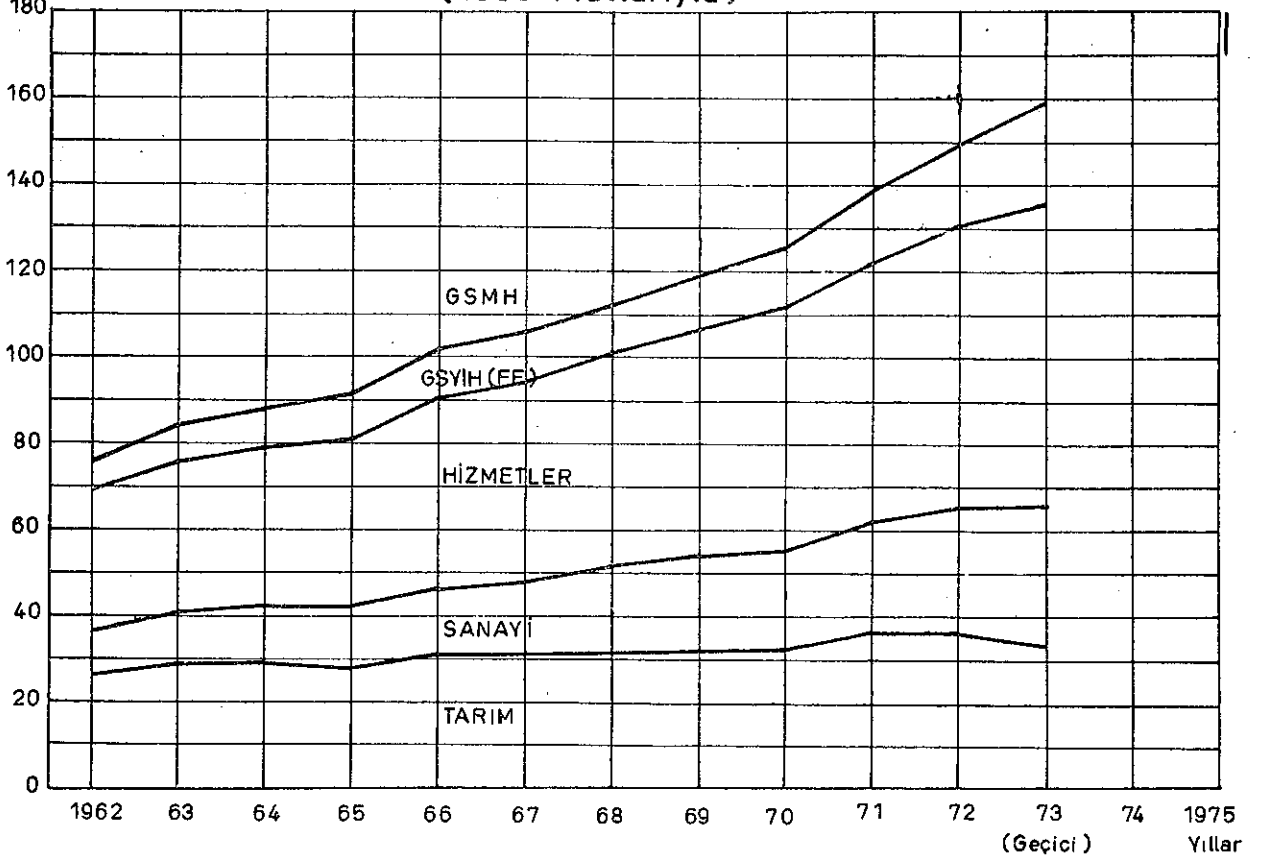
Endeks
sayısı
240

MİLLİ GELİR ve YATIRIM/ DEFLATÖRLERİ

Milyar
TL.

GSMH (1968 Fıatlarıyla)

TABLO 5
KAYNAKLAR VE HARCAMALAR, 1973 - 1974

(1973 Fiyatları ile)
(Milyon TL.)

	1 9 7 2	1 9 7 3	1 9 7 4	Yüzde Artış	
				1 9 7 2 - 7 3	1 9 7 3 - 7 4
1. GSMH.	274 130	291 610	313 860	6,4	7,6
2. Dış Kaynak	122	1 000	1 400	-	-
3. Toplam Kaynaklar	274 252	290 252	315 260	6,0	8,5
4. Sabit Sermaye Yatırımları	46 733	51 905	65 350	11,1	25,9
3.1 Kamu	23 267	25 685	35 350	10,1	37,6
3.2 Özel	23 466	26 220	30 000	11,7	14,4
5. Stok Değişmesi	4 146	3 310	1 500	-20,2	-48,0
4.1 Kamu	1 842	430	500	-76,7	16,3
4.2 Özel	2 304	2 880	1 000	25,0	-60,0
6. Toplam Yatırımlar	50 879	55 215	66 850	8,5	21,1
5.1 Kamu	25 109	26 115	35 850	4,0	37,2
5.2 Özel	25 770	29 100	31 000	12,9	6,5
7. Toplam Tüketim	223 373	235 395	248 410	5,4	5,5
6.1 Kamu	32 225	34 000	40 085	5,5	11,9
6.2 Özel	191 148	201 395	208 325	5,4	3,4

Kaynak : Devlet Plânlama Teşkilâtı

TABLO 6
SABİT SERMAYE YATIRIMLARI, 1973

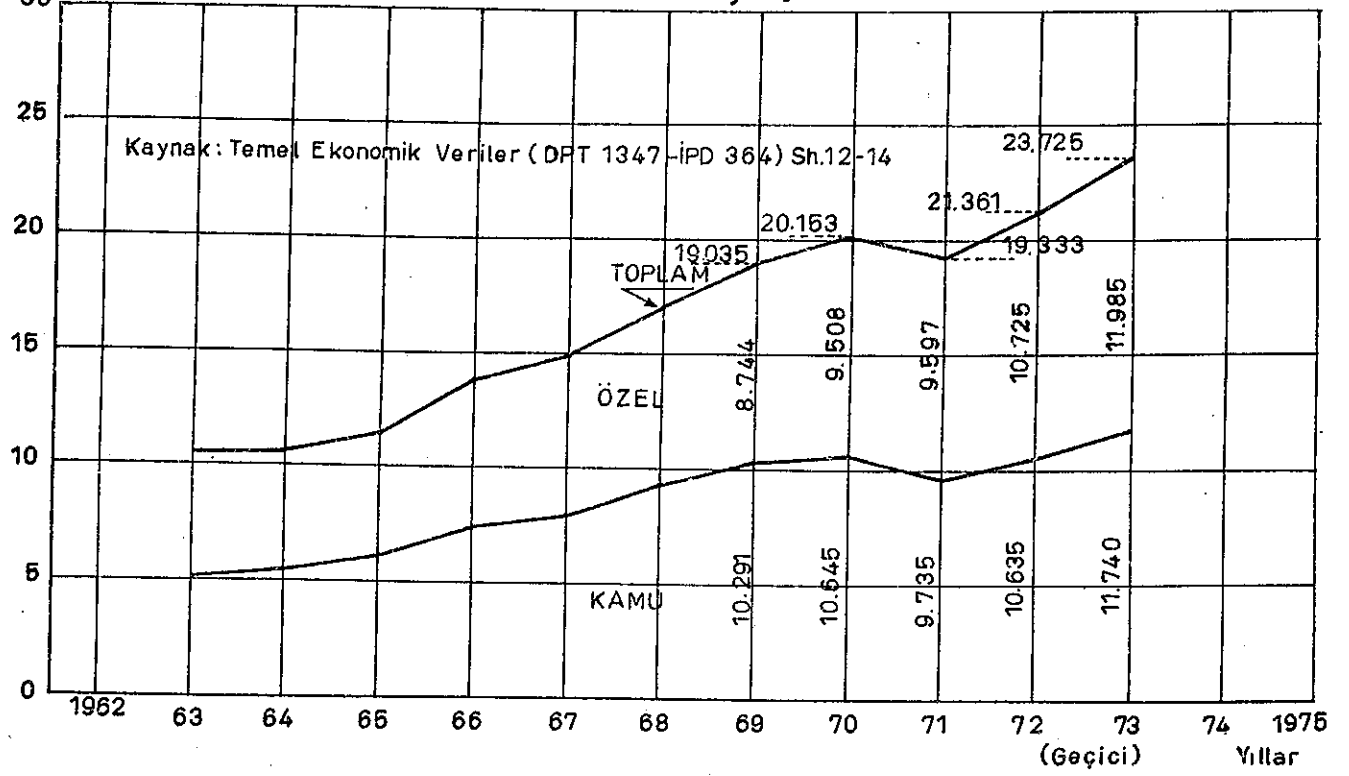
(Cari Fiyatlarla)
(Milyon TL.)

	Genel ve Katma Bütçeler	Döner Sermaye	İDT	Mahalli İdareler	Kamü Toplam	Özel Toplam	Genel Toplam
1. Tarım	1.930	421	32	14	2.398	3.000	5.398
2. Madencilik	380	-	1.240	-	1.620	131	1.751
3. İmalât	182	67	5.664	20	5.934	10.879	16.813
4. Enerji	1.519	-	2.338	275	4.192	225	4.447
5. Ulaştırma	2.978	-	3.068	180	6.226	2.861	9.087
6. Turizm	177	-	86	25	288	452	740
7. Konut	195	179	11	50	435	8.161	8.596
8. Eğitim	1.664	35	-	25	1.724	44	1.768
9. Sağlık	385	-	50	15	450	59	509
10. Hizmetler	1.340	21	562	495	2.418	378	2.796
T O P L A M	10.750	723	1.100	1.100	25.685	26.220	51.905

Kaynak : Devlet Plânlama Teşkilâtı

Milyar
TL.

SABİT SERMAYE YATIRIMLARI (1965 Fiyatlarıyla)

TABLO 7

SABİT SERMAYE YATIRIMLARI, 1974

(Cari Fiyatlar ile)
(Milyon TL.)

	Genel ve Katma Bütçeler	Döner Sermaye	IDT	Mahalli İdareler	Kamu Toplamı	Özel Toplam	Genel Toplam
1. Tarım	3 207,7	603,3	93,0	10,0	3 939,0	3 750,0	7 689,0
2. Madencilik	481,0	-	2 485,0	-	2 966,0	250,0	3 216,0
3. İmalât	567,0	60,8	8 656,0	76,0	9 360,3	12 500,0	21 860,3
4. Enerji	1 571,4	-	3 125,0	410,0	5 106,4	200,0	5 356,4
5. Ulaştırma	4 782,0	-	3 932,8	100,0	8 814,8	3 000,0	11 814,4
6. Turizm	307,6	4,6	70,5	46,0	428,7	550,0	978,7
7. Konut	54549,6	-	2,5	50,0	602,1	9 100,0	9 702,1
8. Eğitim	3 489,4	25,0	-	25,0	3 514,4	50,0	3 564,4
9. Sağlık	825,1	-	29,9	20,0	875,0	100,0	975,0
10. K. Hizmetler	2 519,3	32,7	127,6	963,0	3 642,6	500,0	4 142,6
TOPLAM	18 300,0	726,4	18 522,9	1 700,0	39 249,2	30 000,0	69 249,9

Kaynak : Devlet Plânlama Teşkilâtı

TABLO 8

SABİT SERMAYE YATIRIMLARININ KAMU VE ÖZEL AYRIMI, 1973 - 1974

(Cari Fiyatlarla)
(Milyon TL.)

	1973		1974		Yüzde Artış	
	Kamu	Özel	Toplam	Kamu	Özel	Toplam
1. Tarım	2.398	3.000	5.398	3.939	3.750	7.689
2. Madencilik	1.620	131	1.751	2.966	250	3.216
3. İmalât	5.934	10.879	16.813	9.360	12.500	21.860
4. Enerji	4.192	255	4.447	5.106	200	5.306
5. Ulaştırma	6.226	2.861	9.087	8.815	3.000	11.815
6. Turizm	288	452	740	429	550	979
7. Konut	435	8.161	8.596	602	9.100	9.702
8. Eğitim	1.724	44	1.768	3.514	50	3.564
9. Sağlık	450	59	509	875	100	975
10. Diğer Hizmetler	2.418	378	2.796	3.643	500	4.143
TOPLAM	25.685	26.220	51.905	39.249	30.000	69.249
				52,8	14,4	17,2

Kaynak : Devlet Plânlama Teşkilâtı

TABLO 9

SABİT SERMAYE YATIRIMLARININ SEKTÖRLER ARASINDA DAĞILIMI

1973 - 1974

(% olarak)

	1 9 7 3			1 9 7 4		
	Kamu	Özel	Toplam	Kamu	Özel	Toplam
1. Tarım	9,4	11,5	10,4	10,0	12,5	11,1
2. Madencilik	6,3	0,5	3,4	7,6	0,8	4,6
3. İmalât	23,1	41,5	32,4	23,8	41,7	31,6
4. Enerji	16,3	1,0	8,6	13,0	0,7	7,7
5. Ulaştırma	24,2	10,9	17,5	22,5	10,0	17,1
6. Turizm	1,1	1,7	1,4	1,1	1,8	1,4
7. Konut	1,7	31,1	16,6	1,5	30,3	14,0
8. Eğitim	6,7	0,2	3,4	9,0	0,2	5,1
9. Sağlık	1,8	0,2	0,9	2,2	0,3	1,4
10. Diğer Hizmetler	9,4	1,4	5,4	9,3	1,7	6,0

Kaynak : Devlet Plânlama Teşkilâtı

TABLO 10

SABİT SERMAYE YATIRIMLARININ KAMU VE ÖZEL KESİMLER
ARASINDA DAĞILIMI 1973 - 1974

	1 9 7 3			1 9 7 4		
	Kamu	Özel	Toplam	Kamu	Özel	Toplam
1. Tarım	44.4	55.6	100.00	51.2	48.3	100.00
2. Madencilik	92.5	7.5	100.00	92.2	7.8	100.00
3. İmalât	35.3	64.7	100.00	42.8	57.2	100.00
4. Enerji	94.3	5.7	100.00	96.2	3.8	100.00
5. Ulaştırma	68.5	31.5	100.00	74.6	25.4	100.00
6. Turizm	38.9	61.1	100.00	43.8	56.2	100.00
7. Konut	5.0	95.0	100.00	6.2	93.8	100.00
8. Eğitim	97.5	2.5	100.00	98.5	1.5	100.00
9. Sağlık	88.4	11.6	100.00	89.7	10.3	100.00
10. Diğer Hizmetler	86.5	13.5	100.00	87.9	12.1	100.00
TOPLAM	49.5	50.5	100.00	56.7	43.3	100.00

Kaynak : Devlet Plânlama Teşkilâtı

BÖLÜM II

TARIM, SINAİ ÜRETİM, YATIRIMLAR VE İNŞAAT

Tarım

36. Yağışların iyi gitmesi nedeniyle bu yıl tarımsal üretimin geçen yıla göre daha iyi olması beklenmektedir.
37. 1974 yılı üretimine ait ilk gayri resmî tahminler şöyledir:

(Bin ton)

	1973 Yılı Üretimi	1974 Üretim Tahmini
Pamuk	512	575
Buğday	10 000	11 000
Fındık	212	210 - 220
Tütün	130	180
Pancar	5 095	6 000

38. 1974 yılında arpa üretiminin 3-3.5 milyon ton dolayında olması beklenmekte, zeytin üretiminde düşme tahmin edilmektedir. Zeytin üretimindeki düşme zeytinyağı fiyatlarını etkileyecek, ihracat olanağını ortadan kaldıracaktır. Çeltik ile ilgili ümitli bir bekleyiş vardır. 1974 yılında 175-180 bin ton dolayında piring ürünü elde edilebileceği tahmin edilmektedir.

Sınai Üretim

39. 1974 yılının Mayıs ayına kadar uzanan dönemde özel kesimin belirli sınai üretim dallarında her türlü tahminleri aşan bir gelişme izlenmiştir.
40. Yatırım malı üreten, büyük kamu ve özel kesim yatırımları için üretim yapan tesisler dışındaki kuruluşlarda genellikle miktar ve değer olarak üretim artışı vardır.
41. Bütün bunlar beklenmeyen biçimde gelişme gösteren talebe dayanmaktadır. Tüketim malları, dayanıklı tüketim malları konularında talep artışı ilginçtir. Kısa dönemde fiyat artışı bekleyişleri ve enflasyonist baskı ile talepte meydana gelen bu artış, özel kesim sanayiinde kapasitelerin imkân ölçüsünde daha fazla kullanılması sonucunu vermiştir.
42. Belli üretim dallarında tam kapasite kullanımına erişilmiştir. Tam kapasite kullanımı gerçekleşmeyen üretim kollarının temel sorunları ise, iç ve özellikle dış piyasalardan ham madde, yarı mamul teminine ilişkin sorunlardır.

43. 1974 yılı Ocak-Nisan ayı satış rakamlarının tamamını toplamak ve değerlendirmek mümkün olamamaktadır. Fakat belli firmalardan sağlanan bilgiler ilginç sonuçlar vermektedir. Örneğin belli firmalar bahis konusu dönemde geçen yılın aynı dönemine kıyasla buzdolabı satışlarında % 20, çamaşır makinesi satışlarında % 40, televizyon satışlarında % 60 dolayında artış kaydetmişlerdir. Fiyat Kontrolü uygulaması ve genellikle girdi fiyatlarındaki artış nedeniyle maliyet ve fiyat arasındaki farkın küçülmesine rağmen rekabet düzeninde sanayicinin uzun vadede pazarı koruma endişesi ve birim başına maliyetin yükselmesini önleme çabası nedeniyle üretimin ele alınan dönemde genel olarak aksamadığı görülmektedir. Mevcut maliyet ve fiyat koşulları piyasa payı büyük kuruluşları daha uzun dönemde etkileyecektir. Fakat küçük firmalar kısa dönemde olumsuz gelişmelerle karşılaşabileceklerdir.
44. Bu dönemde bir diğer önemli sorun ham madde ve diğer girdilerin yeterli ve zamanında teminindeki güçluktur.
45. Maliyet ve fiyatlar arasındaki farkın küçülmesinin etkileri şimdilik üretim dışında başka alanlarda ortaya çıkmaktadır. Bunlar pazarlama ve yatırım alanlarıdır.
46. Bugün için piyasa talebi üretim olanaklarının üzerinde olduğundan pazarlama büyük sorun teşkil etmemektedir. Talebe yeterli mal bulma çabaları, belli konularda kredili satışlarda sanayici lehine durumun ortaya çıkmasına imkân vermektedir. Fakat genellikle sanayinin satıcıyı ve tüketiciyi finanse etmesini gerektiren normal koşullara dönüş halinde maliyet ve fiyat arasındaki farkın asgari ölçüye inmesi nedeniyle sanayi kuruluşları alışılan nicelik ve nitelikte satış finansmanına devam edemeyeceklerdir.
47. 1974 yılının ilk aylarındaki talep artışı özellikle iyi bir tarım ürünü, tarım ürünlerine ödenecek yüksek fiyat, işçi ücretlerindeki artış, devlet memurlarının maaşlarındaki yükselme gibi önemli etkenler nedeniyle yılın ilk yarısından sonra daha da büyüyecek ve bu sınai üretim artışını hızlandıracaktır.
48. Sanayicilerin sınai üretim artışı konusundaki ümitli bekleyişleri yanında endişeleri toplu sözleşmeler sonucu işçi ücretlerinde ortaya çıkacak artışın ürün fiyatlarına yansımaya nitelik ve niceliğiyle ilgilidir. Dış piyasalarda ham madde fiyatlarının artışı ve ham madde teminindeki güçlükler sınai üretimi önümüzdeki dönemde kısmi olarak etkileyecek faktörler olarak görülmektedir.

Yatırımlar

49. Türk ekonomisinin bir özelliği fiyat artışları döneminde sanayi kesimine akan fonların yeni yatırımlara yönelmesidir. Bir anda fiyatlar artarken öte yanda maliyet ve fiyatlar arasındaki farkın küçülmesi içinde bulunduğumuz fiyat artışları döneminde sanayide bu tip bir kaynak yaratma ve kullanma olanağını ortadan kaldırmıştır.
50. Özkaynak yaratma olanakları daralan iç ve dış kredi kullanımı sınırlanan kuruluşlar kapasite artırımını hedef alan projelerini finansman endişesiyle geciktirme zorunda kalmaktadırlar.
51. Bu konuda önemli bir tehlike, maliyet ve fiyat arasındaki farkın devamlı sürette kapanması bunun belli durumlarda sermayenin normal verimliliğinin altına düşmesi sonucu yeni yatırımlardan vazgeçilmesi, hiç olmazsa bu girişimlerin geciktirilmesi ihtimalidir.

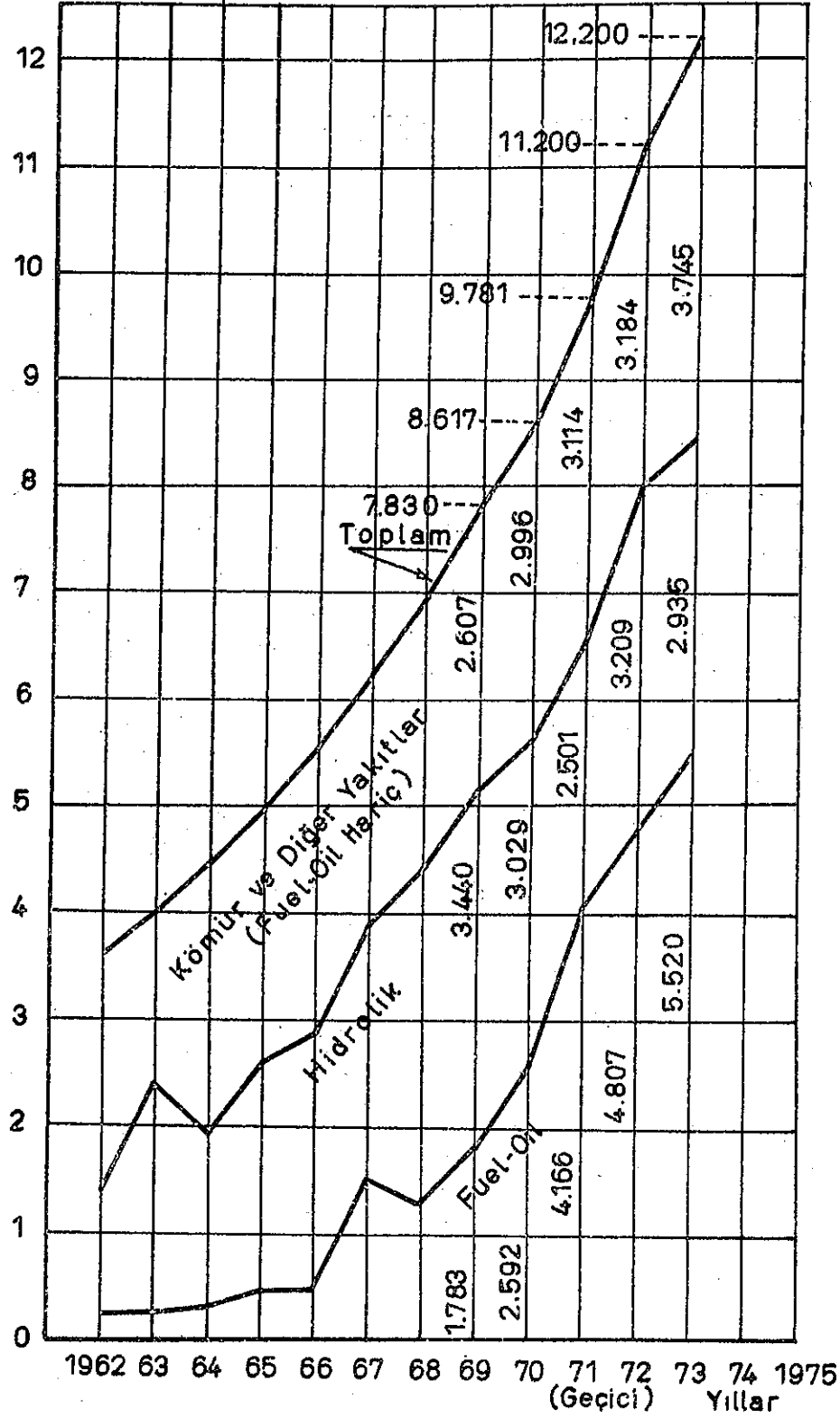
52. Yeni yatırımlar ve kapasite artırımı konusunda olumsuz gelişmeler ortaya çıkması etkisini 1974 yılı içinde hissettirmeyecek daha uzun dönemde sonuçları görülecektir.
53. Yılın ilk aylarında teşvik belgeleri için Sanayi ve Teknoloji Bakanlığına başvuruların istem ve miktar olarak geçen yıl aynı dönemdeki başvuruların üzerinde olduğu bildirilmektedir. Yılın ilk iki ayında verilen teşvik belgeleri de sayı ve yatırım miktarı bakımından geçen yılki seviyededir. Ancak belgelerin ve istemlerin 1974 yılında gerçekleştirilecek yatırımlar hakkında bir gösterge olarak kabulüne imkân yoktur. Teşvik sisteminin değiştirilmesine ilişkin kuşkuyla istemlerde artma olduğu şüphesi mevcuttur. Türkiye Sınai Kalkınma Bankası kredilerinden yararlanmak için başvurmalardaki artış da sıhhatli bir gösterge olarak kabul edilemez. Kredi teminindeki güçlük ve kredi maliyetindeki yükselme karşısında Türkiye Sınai Kalkınma Bankası kredilerinin cazibelerinin artmış olması geçen yıllarla doğru bir mukayese olanağını ortadan kaldırmaktadır.

İnşaat

54. İnşaat kesiminde yılın ilk aylarında gelişme vardır. Yalnız inşaat ruhsatlarında yılın ilk aylarındaki gerileme yılın kalan aylarında inşaat kesiminde duraklama tehlikesini işaret etmektedir. Yılın ilk aylarındaki hareket, yarım kalmış inşaatların fiyat yükselmelerinden en az etkilenecek kısa sürede bitirilmesi çabasına bağlanmaktadır. İnşaat ruhsatlarındaki gerilemenin nedenleri arasında, inşaat maliyetlerinin artması, kiraların fiyat artışlarının gerisinde kalması nedeniyle gayrimenkul yatırımlarının cazibesinin azalması, gayrimenkullere ilişkin vergi artışları bekleyişleri sayılabilir.

Milyar
Kwh

ENERJİ ÜRETİMİ

Kaynak: ÜBYP- Özel İhtisas Komisyonu Raporu ve Yıllık Programlar

TABLO 11
SINAI ÜRETİM

	Yıllık			Ocak		
	1972	1973	%	1973	1974	%
A. Sermaye Malları						
Ham Demir	1 132 810	894 339	- 21.1	80.955		
Çelik ingot	1 422 062	1 163 127	- 18.2	110.193		
Hadde Mamulleri	1 097 427	1 024 727	- 6.6	104 483		
Saç	204 296	274 362	34.3	23 911		
Kok	1 194 162	939 859	- 21.3	102 135		
Çimento	7 835 940	8 947 680	14.2	402 054	360 840	10.3
Şişe ve cam eşya	69 079	83 515	20.9	4 826		
Kâğıt ve karton	187 058	178 134	- 4.8	14 113	16 901	19.7
Gazete kâğıdı	63 000	83 361	32.2	7 348	7 024	- 4.4
Sun'i gübre	591 800	546 264	- 7.7	21 344		
Elektrik (Mil.Kws)	11 111	12 298	10.7	1 005	1 102	9.7
Pencere Camı	70 137	83 883	17.5	7 451	7 670	2.9
B. Tüketim malları						
Şeker	853 209	873 229	5.5	103 268	85 754	- 17.0
Çay	37 557	1 085	- 71.1	1 085	-	-
Sigara	43 128	46 419	7.6	3 562	3 961	11.2
Tütün	3 034	3 023	- 0.4	246	245	- 0.4
Alkol (1000 litre)	10 977	9 727	- 11.4	898	888	- 1.1
Bira (1000 litre)	53 676	57 715	7.5	3 493	4 146	18.7
Rakı (1000 litre)	10 758	12 059	12.1	944	1 471	55.8
Şarap (1000 litre)	15 878	16 505	3.9	-	-	-
Diğer içkiler	5 095	7 874	54.5	937	497	- 47.0
Pamuklu dokuma	225 785	-	-	-	-	-
Yünlü Dokuma	4 705	-	-	-	-	-
C. Madenler						
Demir Cevheri	2073 708	2119 888	2.2	146 608		
Krom	649 273	-	-	14 621		
Bakır blister	17 038	25 727	51.0	1 077		
Bor mineralleri	618 142	524 973	- 15.1	14 900		
Taş kömürü	7862 422	7841 496	- 0.3	608 490	615 622	1.2
Linyit	7169 721	7536 873	5.1	702 910	638 935	- 9.1
Ham petrol	3388 177	3504 427	3.4	273 780	285 796	4.4
Benzin	1497 970	1875 241	25.2	149 763	160 980	7.5
Gaz	502 436	582 393	15.9	55 111	80 868	46.7
Motorin	2459 205	3033 083	23.3	225 650	233 463	3.5
Fuel oil	4581 044	5537 740	20.0	524 736	480 607	- 8.4
Asfalt	216 024	230 356	6.6	12 488	7 670	- 38.6

- 1) Resmi Sektör
 - 2) Resmi ve özel sektör
 - 3) Özel sektör
 - 4) Yıllık rakamlar memleketin genel üretimini, aylık rakamlar ise yalnız resmi sektör üretimini gösterir.
- Kaynak: Çeşitli kuruluşlardan alınan bilgiler

TABLO 12

TESVİK BELGESİ VERİLEN YATIRIMLARIN DAĞILIMI

Sektör	OCAK 1973			ŞUBAT 1973			OCAK 1974			ŞUBAT 1974		
	Sayı	Sabit Ser- maye Yatırım	Toplam Yatırım	Sayı	Sabit Serma- ye Yatırım	Toplam Yatırım	Sayı	Sabit Ser- maye Yatırım	Toplam Yatırım	Sayı	Sabit Serma- ye Yatırım	Toplam Yatırım
Tarım Sanayii	-	-	-	-	-	-	1	32.380	33.580	1	29.200	31.200
Madencilik	-	-	-	4	122.783	159.958	1	16.994	21.260	-	-	-
Gıda Sanayii	6	134.092	159.251	8	256.610	292.130	6	201.770	232.270	7	209.880	250.880
Dokuma Giyim	8	627.870	757.360	3	524.153	632.403	7	824.545	713.045	8	1.021.678	1.190.818
Deri-Kösele	1	15.373	18.676	1	19.418	24.418	3	72.047	93.497	1	13.763	18.623
Orman Ürünleri	-	-	-	-	-	-	2	271.024	315.974	1	101.500	106.500
Kâğıt	1	9.864	15.864	-	-	-	1	209.550	234.550	-	-	-
Ambalaj Sanayii	-	-	-	1	17.006	20.006	4	253.361	175.303	1	106.500	120.000
Lâstik	-	-	-	1	15.490	20.380	-	-	-	-	-	-
Plastik İşleme	-	-	-	-	-	-	1	23.244	31.244	-	-	-
Cam	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	56.000	60.000
Çimento	2	374.200	389.000	5	836.896	865.646	-	-	-	-	-	-
Pismiş Kil ve Çimentodan Gereçler	-	-	-	-	-	-	1	18.500	20.000	2	43.347	48.597
Kimya	1	17.639	25.639	2	343.550	401.386	-	-	-	1	27.008	29.508
Demir Dışı Metaller	-	-	-	1	137.552	200.041	-	-	-	1	250.000	310.000
Demir Çelik	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	52.140	67.490
Madeni Eşya	1	14.550	16.550	-	-	-	2	81.588	93.388	-	-	-
Makina İmalatı	1	25.877	33.802	3	805.150	1.036.178	1	27.200	31.800	2	95.726	109.726
Elektrik Makina-Elektronik	2	33.652	42.018	-	-	-	1	16.720	21.720	1	22.428	27.428
Tarım Makinaları	-	-	-	-	-	-	2	71.122	97.415	-	-	-
Taşıt Araçları	-	-	-	1	10.142	10.392	3	45.765	46.565	-	-	-
Ulaştırma	3	35.997	36.947	11	972.154	976.254	1	17.320	17.730	1	19.341	19.741
Toplam	32	1.343.621	1.551.654	44	4.092.765	4.679.371	36	2.037.118	2.344.294	36	2.253.607	2.658.760

Kaynak : Resmi Gazete

TABLO 13

BELEDİYE LERCE VERİLEN İNŞAAT RUHSATİYE LERİNE
GÖRE YAPILACAK YENİ VE İLÂVE YAPILAR. 1/ (000 m²)

	1971	1972	1973	1974	YÜZDE DEĞİŞME		
	(1)	(2)	(3)	(4)	(2/1)	(3/2)	(4/3)
OCAK	806.8	741.1	1049.3	875.0	-8.1	41.6	-16.6
ŞUBAT	869.2	1007.0	1193.6	1151.2	15.1	18.5	- 3.6
MART	1380.3	1604.7	1741.0		16.3	8.5	
NİSAN	1424.9	2101.5	2379.5		47.5	13.2	
MAYIS	1633.5	2256.1	2394.0		38.1	6.1	
HAZİRAN	1874.9	2010.4	2709.4		7.2	34.8	
TEMMUZ	1472.3	1872.4	2712.8		27.2	44.9	
AĞUSTOS	1393.1	1824.8	2717.0		31.0	48.9	
EYLÜL	1806.3	1966.7	2256.0		8.9	14.7	
EKİM	1419.7	1435.0	1871.0		1.1	30.4	
KASIM	1377.6	1028.7	1424.3		-25.3	38.5	
ARALIK	1452.9	1421.3	2036.6		- 2.2	43.3	
OCAK-ARALIK	16911.5	19269.7	24484.5		13.9	27.1	

AÇIKLAMA: 1/ Ev, Apartman, Ticari, Kültürel, Sıhhi ve Sosyal Yapılarla
Diğer Yapılar Toplamı Olup Onarım ve Tadilatı Kapsamak-
tadır.

Bu tablo Devlet Planlama Teşkilâtı Uluslararası Ekonomik İlişkiler
ve Konjonktür Grubu raporlarından aynen alınmıştır.

TABLO 14

BELEDİYELECE VERİLEN İNŞAAT RUHSATNAMESİNE GÖRE YENİ
VE İLÂVE YAPILARIN KULLANMA ARAÇLARI İTİBARIYLA DAĞILIMI

Değer Milyon TL
Yüzölçümü 1000 m²

YÜZDE DEĞİŞİMLER

		1 9 7 2			1 9 7 3			1 9 7 2			1 9 7 3		
	Yüzöl- çümü	Değer Maliyet		Yüzöl- çümü	Değer Maliyet		Yüzöl- çümü	Değer Maliyet		Yüzöl- çümü	Değer Maliyet		Yüzöl- çümü
		(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(12)
EV	4994	1.687	338		5.428	2.140	394	5.4	15.5	9.7	8.7	26.9	16.6
APARTMAN	10.958	5.481	500		13.875	7.555	545	17.2	20.5	2.9	62.6	37.8	9.0
TİCARİ YAPILAR	1.627	778	478		1.931	999	517	29.8	45.7	12.2	18.7	28.4	8.2
SİNAİ YAPILAR	901	410	455		2.265	2.162	955	48.4	62.1	9.1	151.4	427.3	109.9
KÜLTÜREL, SAĞLIK VE SOSYAL YAPILAR	279	149	534		395	258	653	-34.0	-25.9	12.4	41.6	73.2	22.3
DİĞER YAPILAR	512	186	363		590	272	461	-5.5	5.7	11.7	15.2	46.2	27.0
TOPLAM	19.271	8691	451		24.484	13.386	547	13.9	21.2	6.4	27.1	54.0	21.3

Açıklama : Bu tablo Devlet Planlama Teşkilâtı Uluslararası Ekonomik İlişkiler
ve Konjonktür Grubu raporlarından aynen alınmıştır.

BÖLÜM III

PARA-BANKA-KREDİ

Para Arzı

55. Mart ayı sonunda para arzı 72.1 milyar liraya ulaşmıştır. (Tablo 15) Üç aylık para arzı artışı % 2.7'dir. Geçen yıl aynı dönem içinde %2.6 oranında artış kaydedilmiş idi.
56. 1974 yılının ilk üç ayındaki emisyon artışı hızı da aynen geçen yılın bahis konusu dönemdeki artış oranına eşit, (% 0.5)dir. (Tablo 16)
57. Mart ayı sonunda 25.4 milyar lira olan emisyon hacmini artırıcı faktörler arasında altın ve döviz mevcudundaki artış yanında Hazineye Kısa Vadeli Avansların etkisi dikkati çekmektedir.
58. Emisyon hacmini artırıcı ve eksiltici faktörlerin gelişiminde geçen yıla göre çok ilgi çekici değişimler ortaya çıkmıştır. (Tablo 17) Örneğin, altın ve döviz mevcudunun emisyonu artırıcı etkisi azalırken Hazine avanslarının etkileri büyümektedir.

Mevduat

59. Merkez Bankasınca yayınlanan rakamlarda 1974 yılının ilk üç ayında bankalardaki mevduatın artışı geçen yılki artış oranına göre biraz yavaş olmakla beraber olumlu biçimdedir. Geçen yıl ilk üç ayda % 2.0 oranındaki mevduat artışına karşı bu yıl % 1.5 oranında artış kaydedilmiş, Mart ayı sonunda mevduat 81 milyar 767 milyon liraya yükselmiştir. (Tablo 18). Ancak başlıca ticaret bankaları tasarruf mevduatındaki duraklama ve azalmadan söz etmektedir. Ziraat Bankasındaki resmî mevduatın toplam mevduat rakamlarını büyük ölçüde etkilemesi nedeniyle tasarruf mevduatının gerçek gelişmesini mevcut rakamlarla değerlendirme imkânı bulunmamaktadır.

Banka Kredileri

60. 1974 yılının ilk üç ayında banka kredilerinde küçük de olsa bir düşme eğilimi belirmiştir. Mart ayı sonunda toplam banka kredileri 73 milyar 148 milyon liradır. Bu rakam 1972 yılı sonu rakamından % 2.1 oranında gerilemeyi ifade etmektedir. Halbuki 1973 yılının ilk üç ayı sonunda banka kredilerinde % 2.5 oranında bir gelişme sağlanmış idi. (Tablo 19)
61. Geçici bilgilere göre, banka kredilerinin ihtisas bankaları itibariyle dağılımı şöyledir:

	1973 Aralık	1974 Ocak	1974 Şubat	1974 Mart
İhtisas Kredileri	23.849	24.219	24.536	24.540
Tarım	14.457	14.736	14.961	14.879
Sanayi	3.769	3.854	3.902	3.973
Küçük Sanat	1.972	2.020	2.042	2.098
İpotek	3.651	3.609	3.625	3.590
Muhtelit Krediler	50.874	48.686	48.913	48.608

Banka Kredilerinin Sektörler İtibariyle Dağılımı

62. Banka kredilerinin sektörler ve faaliyet kollarına göre dağılımıyla ilgili tek kaynak Merkez Bankası risk santralizasyonu çalışmaları sonucunda yayınlanan bilgilerdir. Bu konuda en son bilgiler 1973 yılı Ekim ayındaki kredi dağılımını ortaya koymaktadır. Geçmiş yıllara ait dağılım ile son dağılım rakamlarının karşılaştırılması , kredi dağılımında pek önemli değişiklikler gerçekleşmediğini ortaya koymaktadır. (Tablo 20)

	(% Dağılım)		
	1971 Aralık	1972 Ekim	1973 Ekim
Sanayi	28.4	29.5	28.5
Tarım	14.4	12.5	12.0
Madencilik	.6	.7	.8
Küçük Sanayi-Esnaf	3.0	2.9	2.7
Konut İnşaatı	3.9	3.2	2.5
Bayındırlık	8.6	8.2	7.0
İhracat	11.8	10.3	12.6
İthalât	6.4	6.9	5.8
Turizm	0.3	0.3	0.3
İç Ticaret	8.8	10.0	9.6
25 bin TL.den az krediler ve diğer krediler	13.8	13.4	18.1
Toplam	100.0	100.0	100.0

T.C.Merkez Bankası Kredileri

63. Merkez Bankası kredileri yılın ilk üç ayında genellikle bir daralma gösterir. 1974 yılının ilk üç ayında bu genel eğilimin tersine bir gelişme ortaya çıkmış ve krediler % 3.4 oranında bir artış ile 28 milyar 841 milyon liraya yükselmiştir. 1974 yılının ilk üç ayında Hazine'nin borçlanması ve Şeker Şirketine açılan krediler Merkez Bankası kredilerindeki artışı etkilemiştir. (Tablo 22)
64. Bu arada Merkez Bankası kredilerindeki genel gelişmenin değerlendirilmesinde yarar vardır. 1973 yılında Merkez Bankası kredilerinde 8.3 milyar lira artış olmuştur. Bir yıl önce artış rakamı 3.2 milyar lira idi. 1973 yılında kaydedilen 8.3 milyar liralık artışın 8.1 milyar lirasının bankalarca kullanması , veya başka bir deyişle bankalar sisteminin 1973 yılında Merkez Bankası kaynaklarından çok büyük ölçüde yararlanmаса tartışma konusu olmaktadır.
65. T.C.Merkez Bankası Yıllık Raporunda Bankaların kullandığı kredilere ait dağılımın verilmesi 8.3 milyar liralık kredi artışının hangi sektörler yöneldiğinin anlaşılması olanağını ortaya çıkarmıştır. 1973 yılında Merkez Bankası kredilerinde kaydedilen başlıca artışlar şunlardır:

Tarım Satış Kooperatifleri	2.541 milyon TL.
Tütün Finansmanı	665
Sümerbank Pamuk Alımları	268
Tarım Kredi Kooperatifleri	523
Tekel	509
Başlıca tarımsal amaçlı krediler toplamı	4.506
Orta Vadeli Krediler	2.296
İhracat Kredileri	492
Sanayici Senetleri	677
Normal Ticarî Krediler	240

66. Görüleceği gibi, orta vadeli kredi uygulamasındaki hızlı gelişme ihracatçı kredileri ile sanayici kredilerindeki normal artışlar dışında Merkez Bankası kredilerindeki gelişme büyük ölçüde tarım sektörüne yönelmiştir.

Mevduat Karşılıkları

67. 1211 sayılı Merkez Bankası Kanununun 40 ncı maddesine göre bankalar Merkez Bankası nezdinde açılacak hususi bloke birer hesapta nakden munzam karşılık tesis etmekle mükelleftirler.
68. Yıl sonları itibariyle mevduat munzam karşılıkları olarak Merkez Bankasında bloke edilen mevduat tutarı aşağıda gösterilmiştir:

<u>Yıl</u>	<u>Mevduat Karşılığı</u>	<u>Yıllık Artış</u>
1967	2.083.9	342.7
1968	2.934.5	850.6
1969	3.675.8	741.3
1970	4.292.7	616.9
1971	6.955.6	2.662.9
1972	12.027.3	5.071.7
1973	14.845.4	2.818.1

69. Bütçe kanununa konulan bir madde ile Maliye Bakanına, 1211 sayılı kanunun 40 ncı maddesine göre birikmiş meblağın % 50'sini özel bir fona aktararak kullanma yetkisi tanınmıştır.
70. T.C.Merkez Bankası haftalık vaziyetlerinde bu yetkiye dayanılarak yapılan aktarma ve kullanıma ait bilgiler verilmemektedir. Bu kullanımın "muhtelif" ve "sair hesaplar" kalemlerinde gösterildiği şimdiye kadar 2 milyar lira dolayında bir miktarın kamu kesiminin finansmanında kullanıldığı ve muhasebeleştirildiği bildirilmektedir.

SERMAYE PİYASASI

Tahvil

71. Gittikçe artan miktarlarda halka arzedilen devlet tahvilleri "her zaman paraya çevrilebilme nitelikleri" ve "vergisiz % 9 faiz geliri" nedeniyle iyi bir talep bulabilmektedir.

72. Özel sektör kuruluşları 1973 yılının son aylarından bu yana tahvil kaynağını eskiye kıyasla daha ciddi bir uzun vadeli fon temin imkânı olarak değerlendirme gereğini duymuşlardır. Bunun en önemli etkenleri, bankaların kanunî karşılık oranlarının artırılması, dış kredi kullanım olanaklarının kısılması, orta vadeli kredi uygulamasında beliren duraklama, buna karşı artan fiyatların kuruluşların finansman programlarında ortaya çıkardığı olumsuz durumdur.
73. Fakat 1973 yılının ikinci yarısından bu yana halka arz edilen tahviller değişik nedenlerle alıcı bulamamaktadır. En önemli neden, hızlı fiyat artışları karşısında tahvil gelirinin küçük tasarruf sahibi için cazibesini kaybetmiş olmasıdır.
74. Tahvillerde azamî faizin Merkez Bankasıncı % 15 olarak sınırlandırılması ve başbaşın altında satışa izin verilmemesi karşısında, büyük finansman sorunu olan kuruluşlar dolaylı şekillerde faizi artırarak fon temini yollarını aramaktadırlar.
75. Son zamanlarda ortaya çıkan bir uygulama, halka resmî arz süresinde satılmayan tahvillerin, ikincil piyasada gayri resmî olarak nominalin altında değerle sattırılmasıdır. Normal koşullarda müteşebbise % 19 dolayında mal olan fonların fiyatı bu yeni dolaylı uygulamada % 23'e kadar yükselmektedir.
76. Bazı kuruluşların % 23 ile fon temini mecburiyetinde kalmaları karşılıştılan finansman sorununun ciddiyetini ortaya koyan bir göstergedir.

Hisse Senetleri

77. 1973 yılı başında çok iyi gelişme gösteren ve Anadolu'da tanınmamış kuruluşlar tarafından çıkarılan hisse senetlerinin bile satışına imkân veren piyasa yıl sonuna doğru duraklamıştır. Halen bu piyasada bir gerileme mevcuttur. 1974 yılının ilk aylarında isimleri büyük itibar taşıyan firmaların halka arzları dışındaki hisse senetleri satışları beklenmedik bir ilgisizlikle karşılaşmıştır. Ciddî ve verimli kuruluşları temsil eden hisse senetlerine karşı bile talep zayıftır. Bunun en önemli nedeni halka açılmaya karşı yaratılan tereddüt ortamı olarak izah edilmektedir.

Borsa ve Borsa Dışı İşlemler

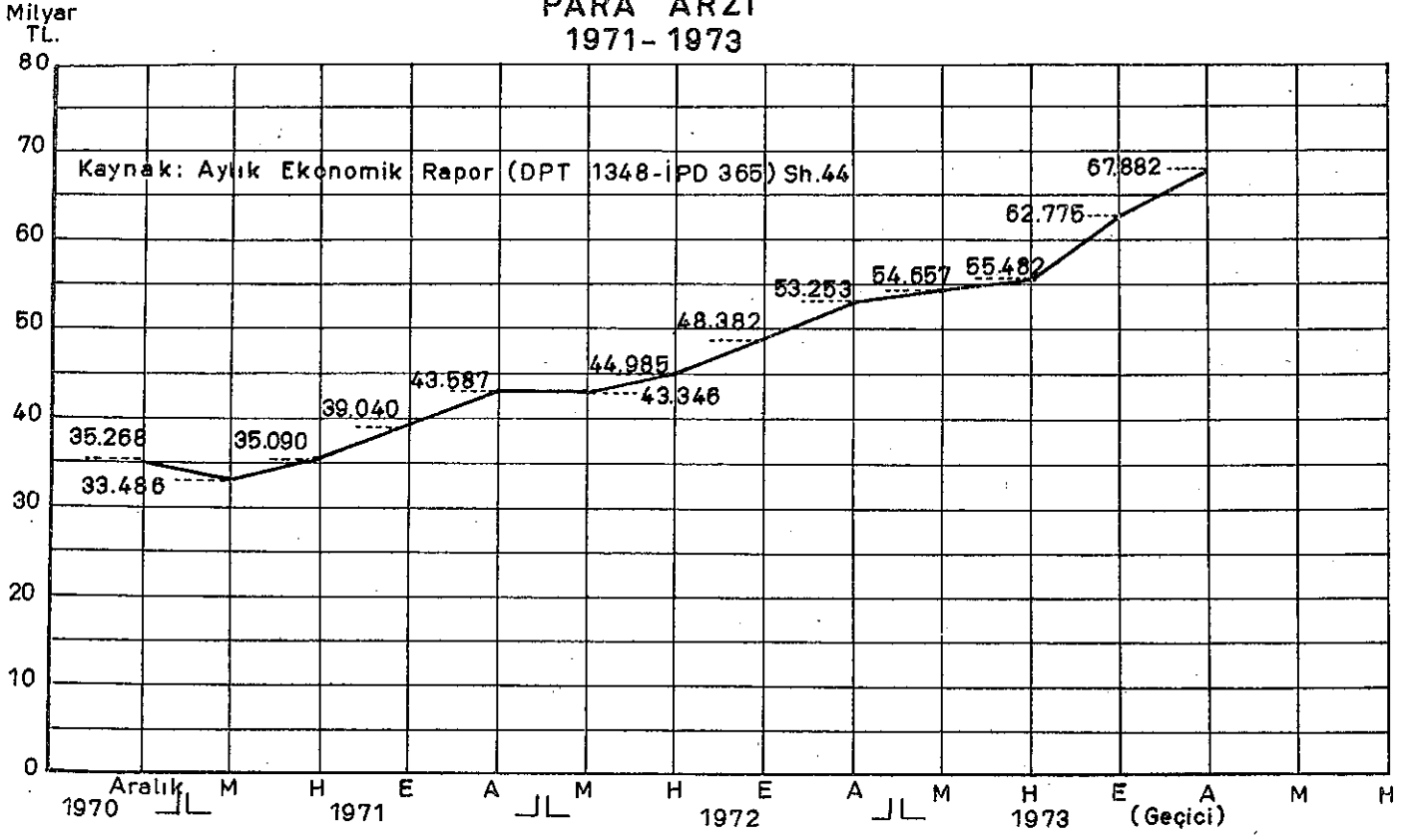
78. İkincil piyasadaki (menkul kıymetlerin halka arzdan sonra el değiştirmeleri) işlemler birden gerilemeye başlamıştır. İkincil piyasayı canlı tutan sayıları mahdut menkul kıymet komisyoncusu piyasadaki durgunluk nedeniyle belli kayıplarla karşılaşmışlardır. Borsada hareket olmadığından borsa dışında piyasayı devam ettirmek için menkul kıymet komisyoncularının çabaları önemli gerilemeyi şimdilik önlemektedir. Daha önce halka arz edilen tahvillerin nakde çevrilmesi konusunda ciddi bir hareketin başlaması önemli sorunlar ortaya çıkarabilir.

Yılın Kalan Ayları İçin Bekleyişler

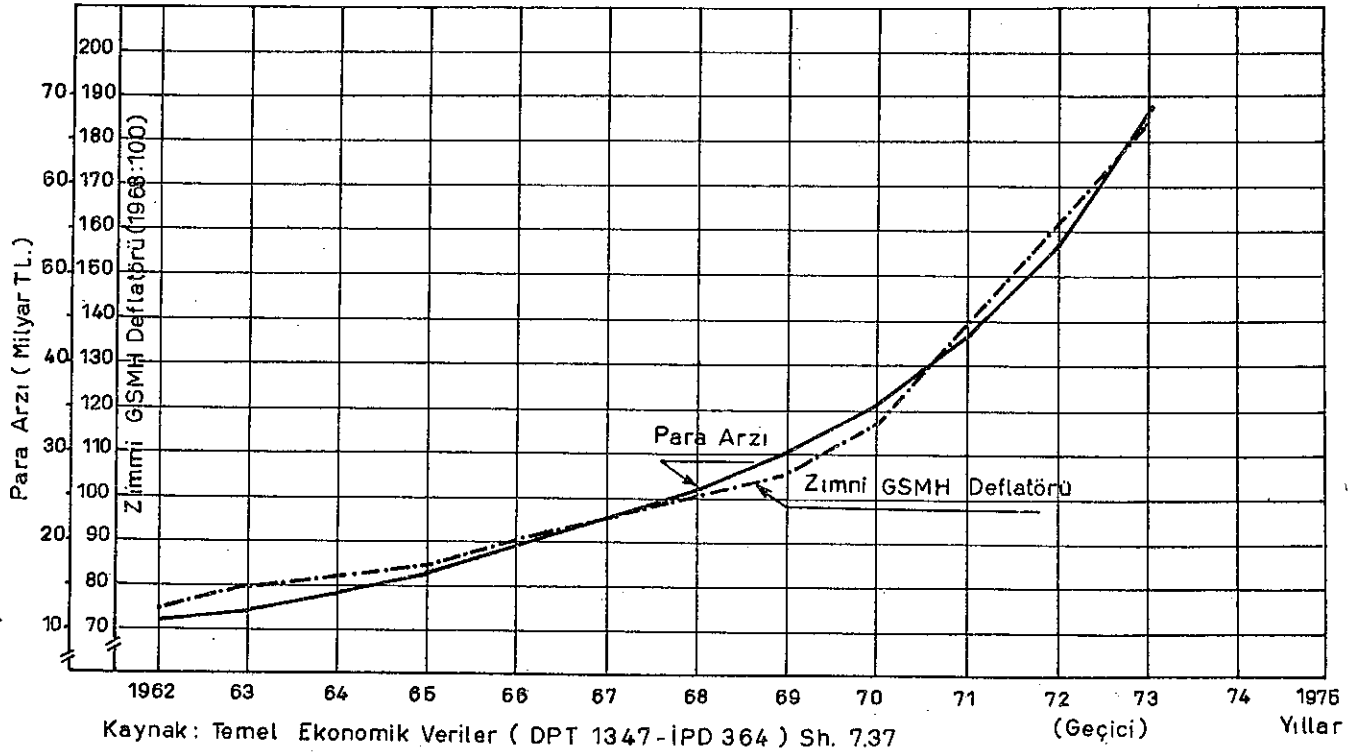
79. Yılın kalan aylarında Hazinesinin Merkez Bankasından borçlanmasındaki muhtemel artışlar en önemli tehlike olarak belirmektedir.

80. Bir yanda fiyat artışları devam ederken öte yanda özellikle işçi kesiminde ve çiftçi kesiminde artan gelirin ve tasarrufların talep artışı şeklinde piyasada çıkması önemli bir sorun teşkil edecektir.
81. Gelirlerdeki artışın ve tasarrufların banka sistemine ve sınai yatırımlara yönelmesini sağlayacak tedbirlere ağırlık vermek gerekmektedir. Bu nedenle bankalarca mevduata ödenen faiz oranlarında özellikle bir yıl ve daha fazla vadeli mevduata ödenen faizlerde yeni bir düzenlemeye gitmekte yarar vardır.
82. Merkez Bankası tarafından özel sektörce ihraç edilecek tahviller için konulan faiz sınırlamasının kaldırılması düşünülebilir. Fakat bu daha önce ihraç edilmiş tahvillerin borsa fiyatlarında önemli sarsıntılara sebep olabilecektir.
83. Ağırlık verilmesi gereken konu, sermaye piyasasını özellikle halka hisse senedi arzı yoluyla fon toplamayı cazip kılacak tedbirlerin alınmasıdır. Hisse senedi piyasasındaki duraklamanın giderilmesi, tasarrufların büyük ölçüde sanayie yönlendirilmesini sağlayacaktır. Banka kredilerindeki artış genellikle bankaların kaynaklarındaki artışa bağlıdır. Ticarî krediler için bankaların Merkez Bankası reeskont olanaklarının geliştirilmesi beklenemez. Kısa vadeli sınai kredi reeskont limitlerinde gerçekleştirilebilecek artış ise sınırlıdır. Merkez Bankasının bankalara sağlayabileceği ve ekonomiye kısa sürede yansıyabilecek tek olanak orta vadeli kredilerle ilgilidir. Orta vadeli kredilerin reeskont limitinin genişletilmesi ekonomide enflasyonist baskı yaratmadan kredi olanaklarını genişletecek bir tedbirdir. 1211 sayılı Merkez Bankası Kanununun 46 ncı maddesinin ikinci paragrafı Bankanın orta vadeli reeskont olanaklarını sınırlamaktadır. Bu maddedeki sınırı kaldırarak kanun değişikliğinin kısa sürede gerçekleştirilmemesi halinde Merkez Bankasının orta vadeli kredi reeskontu konusunda geri ödemelerle sınırlı bir bekleme dönemine girmesi önlenmiş olacaktır.
84. Sadece orta vadeli kredilere tahsis edilmek üzere bankaların mevduat karşılıklarında belli oranda indirim yapılması da uygulanabilecek bir tedbirdir.
85. Öte yanda kapasite artırımını hedef alan yatırımlarda özel dış nakdi ve aynı kredi kullanımına kolaylık sağlanmasının finansman sorununun giderilmesinde olumlu etkisi görülecektir.

PARA ARZI 1971- 1973

PARA ARZI ve FİATLAR

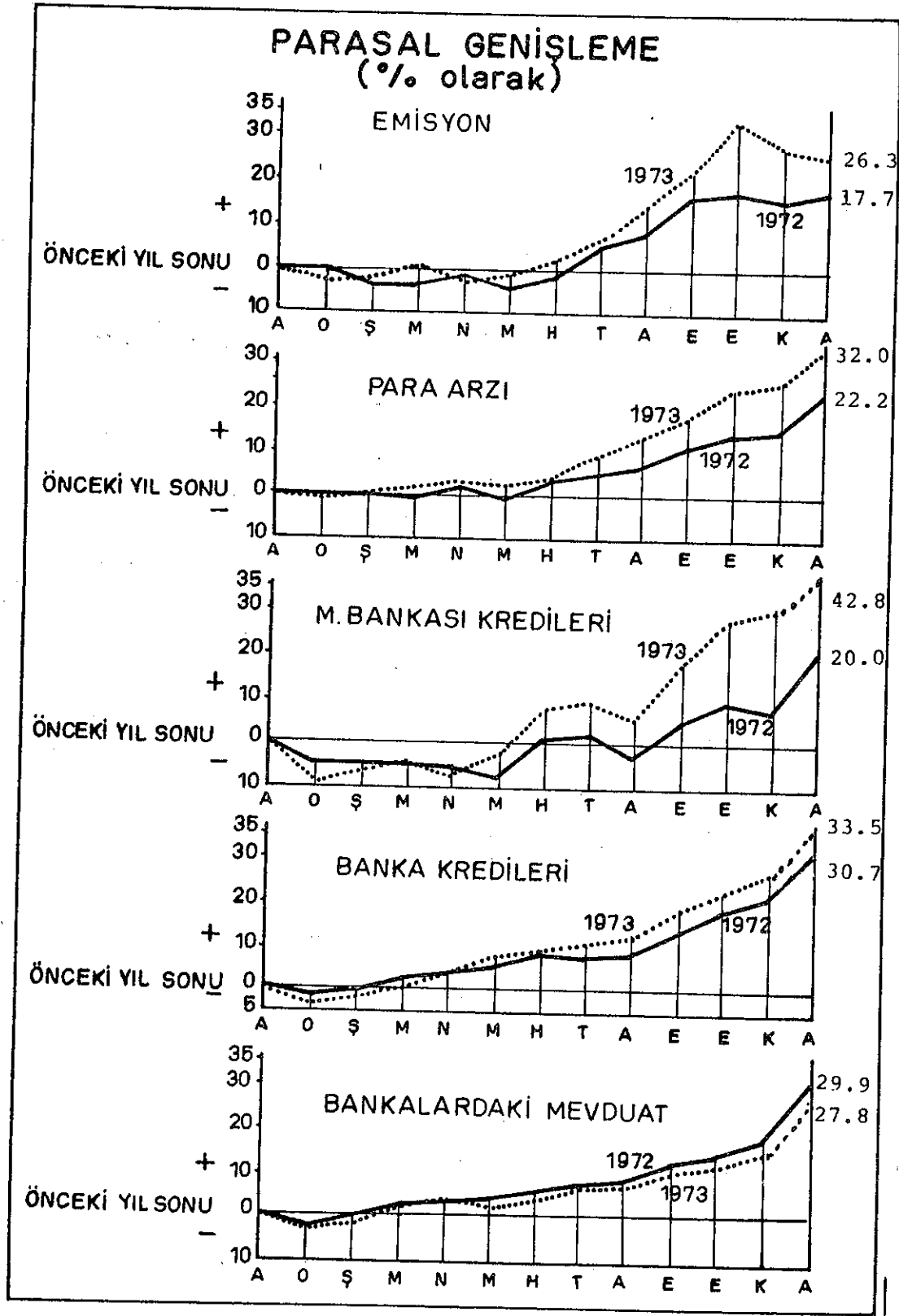
TABLO 15

PARA ARZI

(Milyon TL.)

BİR ÖNCEKİ YIL SONU :	1972		1973		1974		1975	
	ENDEKS	100.0	ENDEKS	100.0	ENDEKS	100.0	ENDEKS	100.0
OCAK	43.344	99.4	43.344	99.4	43.344	99.4	43.344	99.4
ŞUBAT	43.616	100.1	43.616	100.1	43.616	100.1	43.616	100.1
MART	43.346	99.4	43.346	99.4	43.346	99.4	43.346	99.4
NİSAN	44.544	102.2	44.544	102.2	44.544	102.2	44.544	102.2
MAYIS	43.312	99.4	43.312	99.4	43.312	99.4	43.312	99.4
HAZİRAN	44.985	103.2	44.985	103.2	44.985	103.2	44.985	103.2
TEMMUZ	45.923	105.4	45.923	105.4	45.923	105.4	45.923	105.4
AĞUSTOS	46.606	106.9	46.606	106.9	46.606	106.9	46.606	106.9
EYLÜL	48.382	111.0	48.382	111.0	48.382	111.0	48.382	111.0
EKİM	49.381	113.3	49.381	113.3	49.381	113.3	49.381	113.3
KASIM	49.526	113.6	49.526	113.6	49.526	113.6	49.526	113.6
ARALIK	53.253	122.2	53.253	122.2	53.253	122.2	53.253	122.2

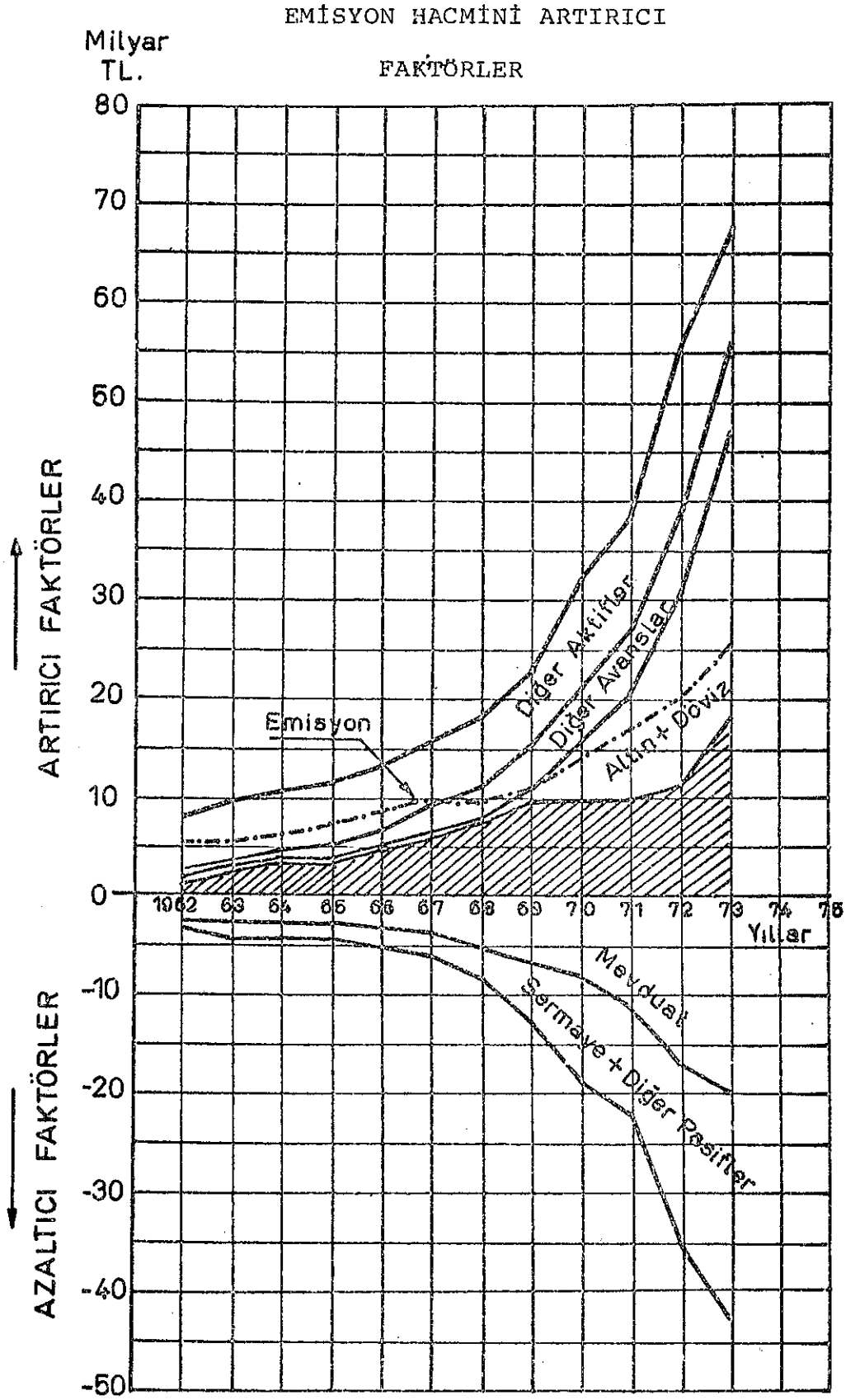
Açıklama : Bu tablo Devlet Planlama Teşkilâtı Uluslararası Ekonomik ilişkiler ve Konjonktür Grubu raporlarından aynen alınmıştır.

TABLO 16
EMİSYON HACMI

(Milyon TL.)									
	1972	ENDEKS	ZİNCİR- LEME ENDEKS	1973	ENDEKS	ZİNCİR- LEME ENDEKS	1974	ENDEKS	ZİNCİR- LEME ENDEKS
	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)
BİR ÖNCEKİ YIL SONU	17.032	100.0	-	20.055	100.0	-	25.332	100.0	-
OCAK	17.042	100.1	100.1	19.552	97.5	97.5	24.294	95.9	95.9
ŞUBAT	16.508	96.9	96.9	19.305	96.3	98.7	24.335	100.2	96.1
MART	16.439	96.5	99.6	20.163	100.5	104.4	25.470	104.7	100.5
NİSAN	16.815	98.7	102.3	19.659	98.0	97.5			
MAYIS	16.307	95.7	97.0	19.219	95.8	97.8			
HAZİRAN	16.751	98.4	102.7	20.650	103.0	107.4			
TEMMUZ	18.051	106.0	107.8	21.510	107.3	104.2			
AĞUSTOS	18.396	108.0	101.9	23.042	114.9	107.1			
EYLÜL	19.827	116.4	107.8	24.586	122.6	106.7			
EKİM	19.971	117.3	100.7	26.482	132.0	107.7			
KASIM	19.637	115.3	98.3	25.586	127.6	96.6			
ARALIK	20.055	117.7	102.1	25.332	126.3	99.0			

Açıklama : Bu tablo Devlet Plânlama Teşkilâtı Uluslararası Ekonomik İlişkiler ve Konjonktür Grubu raporlarından aynen alınmıştır.

TABLO 17

EMİSYON HACMİNİ BELİRLEYEN FAKTÖRLER

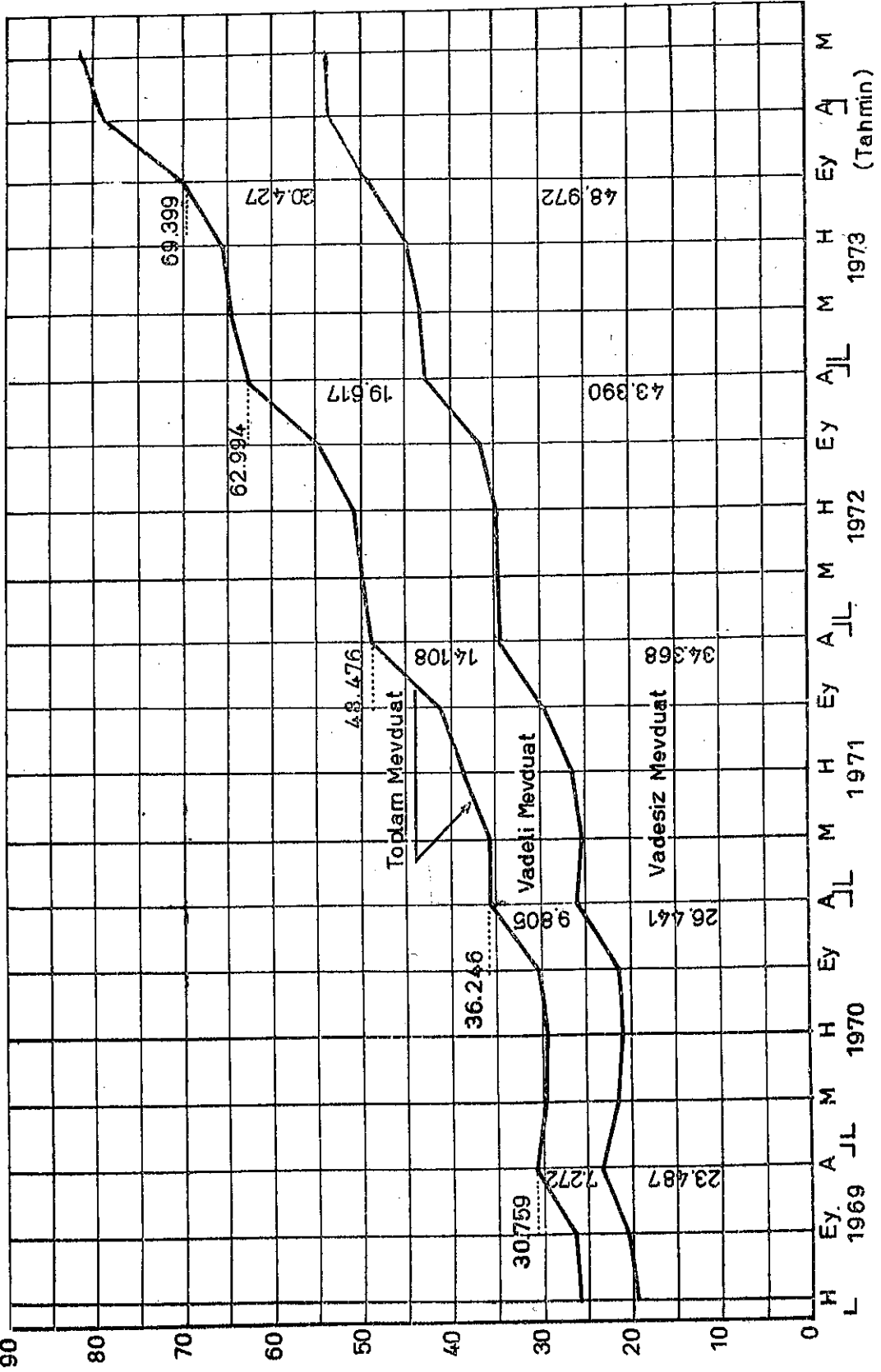
(Milyon TL.)

	1972			1973			1974		
	Aralık (1)	Şubat (2)	Mart (3)	F a r k (3-1)	Aralık (4)	Şubat (5)	Mart (6)	F a r k (6-4)	F a r k (6-5)
EMİSYON HACMİ	20055	19305	20163	108	25332	24335	25470	138	1135
I. ARTIRICI FAKTÖRLER	54468	57577	59339	4871	69628	70668	73760	432	3092
1. Altın ve Döviz Mevcudu	18366	21291	22806	4440	28556	29911	30366	1810	455
2. Reeskont ve Senet üz. Avans	11755	10689	10711	-1044	22	19363	14975	112	1069
a. Haz. Bono ve Haz. Kef. Haiz Bonolar	5100	4870	4570	- 530	4959	5270	5636	677	366
b. Ticari Senetler	4655	3902	4578	- 77	11829	11053	11189	640	136
- IDT	830	1029	1129	299	849	1079	1329	480	250
- Özel	3825	2873	3449	- 376	10980	9974	9860	-1120	114
c. Ziraat Senetleri	2000	1917	1563	- 437	2575	2083	2650	75	567
3. Diğer Avanslar	8429	8430	8567	138	9174	9068	10016	842	948
- Haz. Kısa Vad. Avanslar	7469	7490	7621	152	7843	8149	8962	1119	813
- Diğer	960	940	946	- 14	1331	919	1054	277	135
4. Diğer Aktifler	15918	16867	17255	1337	12535	13283	13903	1368	620
II. AZALTICI FAKTÖRLER	34413	37972	39176	4763	44296	46333	48290	3994	1957
1. Mevduat	16663	17967	17782	1119	20955	22677	22811	1856	134
- Resmi	1334	1293	1581	247	1424	1174	1065	359	109
- Bankalar	14701	15898	15505	804	18552	20384	21038	2486	654
- MuhTELİF	595	744	664	69	949	1085	678	271	- 407
- Dış Yardım Karş.	33	32	32	-- 1	30	34	30	-	4
2. Sermaye ve Diğ. Pas. Hes.	17750	20005	21394	3644	23341	23656	25479	2138	1823
- İthalat Depositoları	1369	1306	1691	322	1227	1122	1188	- 39	66

Açıklama : Bu tablo Devlet Planlama Teşkilâtı Uluslararası Ekonomik ilişkiler ve Konjonktür Grubu raporlarından aynen alınmıştır.

Milyon TL.

BANKALARDAKİ MEVDUAT

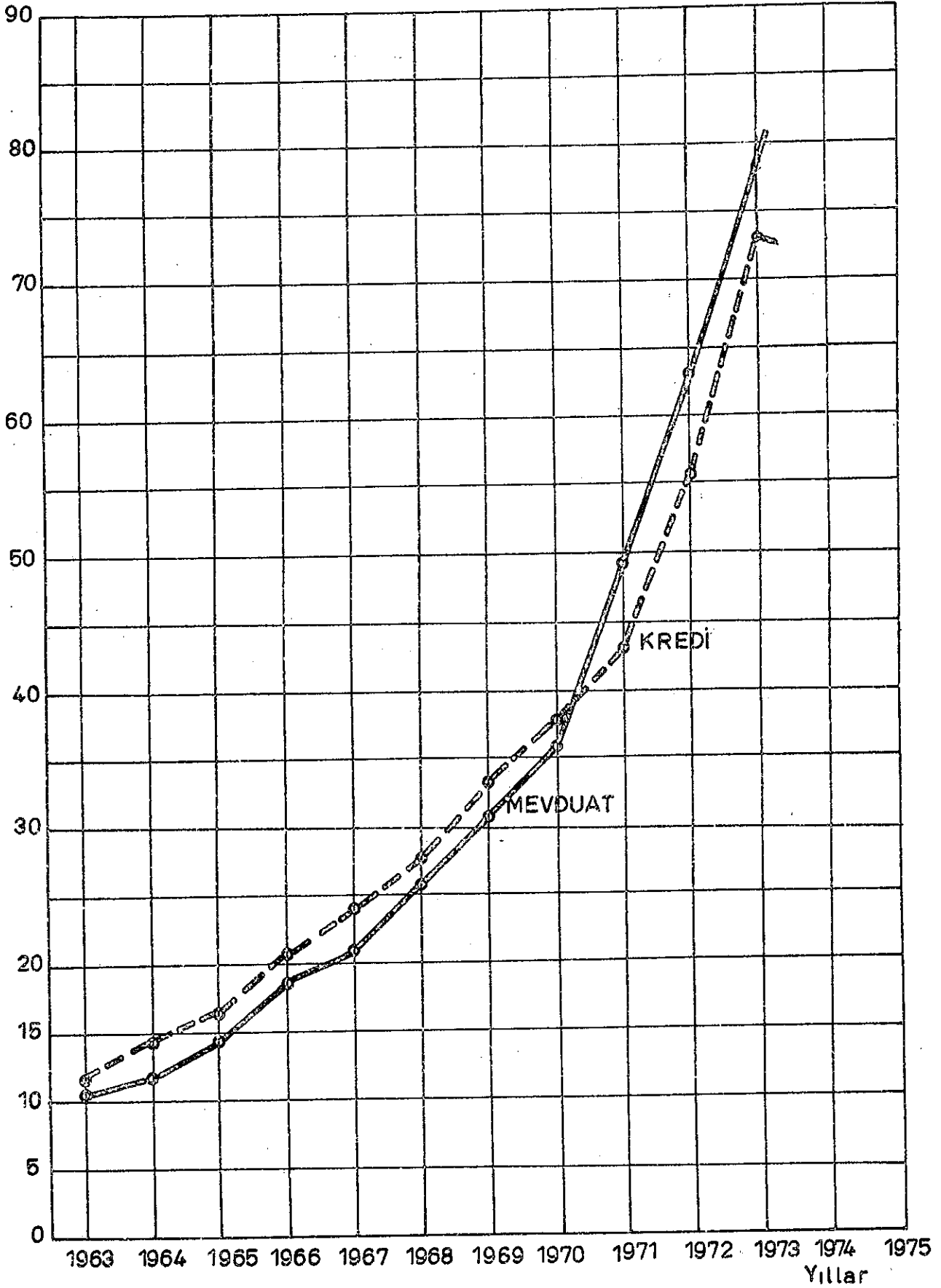
TABLO 18
BANKALARDAKİ MEYDUAT

	1972	ENDEKS	1973	ENDEKS	1974	ENDEKS	1975	ENDEKS
BİR ÖNCEKİ YIL SONU	48.476	100.0	62.994	100.0	80.537	100.0	-	-
OCAK	47.223	97.4	61.642	97.9	78.844	97.9	97.9	97.9
ŞUBAT	48.394	99.8	62.378	99.0	79.614	98.9	101.0	101.0
MART	49.753	102.6	64.235	102.0	81.767	101.5	102.7	102.7
NİSAN	49.997	103.1	65.549	104.1				
MAYIS	50.193	103.5	64.739	102.8				
HAZİRAN	51.126	105.5	65.140	103.4				
TEMMUZ	52.372	108.0	66.980	106.3				
AĞUSTOS	52.734	108.8	67.751	107.6				
EYLÜL	54.482	112.4	69.353	110.1				
EKİM	55.329	114.1	70.348	111.7				
KASIM	56.995	117.6	73.296	116.4				
ARALIK	62.994	129.9	80.537	127.8				

Açıklama : Bu tablo Devlet Planlama Teşkilâtı Uluslararası Ekonomik İlişkiler ve Konjonktür Grubu raporlarından aynen alınmıştır.

Milyar
TL.

BANKALARIN MEVDUAT ve KREDİLERİ

TABLO 19

BANKA KREDİLERİ

	1 9 7 2			1 9 7 3			1 9 7 4		
	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)
BİR ÖNCEKİ YIL SONU	42.834	100.0	-	55.993	100.0	-	74.723	100.0	-
OCAK	42.462	99.1	99.1	54.833	97.9	97.9	73.106	97.8	97.8
ŞUBAT	42.789	99.9	100.8	55.810	99.7	101.8	73.409	98.2	100.4
MART	44.031	102.8	102.9	57.392	102.5	102.8	73.148(x)	97.9	99.6
NİSAN	44.755	104.5	101.6	58.623	104.7	102.1			
MAYIS	45.063	105.2	100.7	60.340	107.8	102.9			
HAZİRAN	46.408	108.3	103.0	61.886	110.5	102.6			
TEMMUZ	46.248	108.0	99.7	62.259	111.2	100.6			
AĞUSTOS	46.319	108.1	100.2	63.049	112.6	101.3			
EYLÜL	48.617	113.5	105.0	66.311	118.4	105.2			
EKİM	50.508	117.9	103.9	68.755	122.8	103.7			
KASIM	51.704	120.7	102.4	71.750	128.1	104.4			
ARALIK	55.993	130.7	108.3	74.723	133.5	104.1			

Açıklama : Bu tablo Devlet Planlama Teşkilâtı Uluslararası Ekonomik İlişkiler ve Konjonktür Grubu raporlarından aynen alınmıştır.

(x) 30 Mart itibarıyla

TABLO 20
BANKA KREDİLERİNİN DAĞILIMI

	(Milyon TL.)			
	Yüzde Değişme			
	1971	1 9 7 2	1973	1971
		Ekim Aralık Ekim		Ekim Aralık Ekim
ÜRETİM SEKTÖRÜ	19.865	23.113 25.637	31.152	46.4 45.8 45.8 44.2
Sanayi	12.177	14.923 16.399	20.088	28.4 29.6 29.3 28.5
Sanayi bankaları	2.389	2.822 2.788	3.614	5.5 5.6 5.0 5.1
Diğer bankalar	9.788	12.101 13.611	16.474	22.9 24.0 24.3 23.4
Madencilik-diğer bankalar	260	368 572	627	0.6 0.7 1.0 0.9
Tarım	6.161	6.334 7.128	8.528	14.4 12.5 12.7 12.1
Tarım Kredi Kooperatifleri	2.016	2.081 2.426	2.397	4.7 4.1 4.3 3.4
Diğer üreticiler	4.145	4.253 4.702	6.131	9.7 8.4 8.4 8.7
Küçük san'at, esnaf	1.267	1.488 1.538	1.909	3.0 3.0 2.8 2.7
KONUT - BAYINDIRLIK SEKTÖRÜ	5.345	5.733 6.164	6.666	12.5 11.4 11.0 9.5
Konut inşaatı	1.668	1.611 1.727	1.741	3.9 3.2 3.1 2.5
Mahalli idareler	2.332	2.520 2.635	2.707	5.5 5.0 4.7 3.8
Afetler için	688	749 813	954	1.6 1.5 1.4 1.4
Diğer inşaat	657	853 989	1.264	1.5 1.7 1.8 1.8
KAMU MALİ SEKTÖRÜ	3	9 5	50	0.0 0.0 0.0 0.1
DAĞITIM SEKTÖRÜ	11.680	13.888 15.635	19.884	27.3 27.4 27.9 28.2
İhracat	5.033	5.204 5.858	8.856	11.7 10.3 10.5 12.6
Tarım Satış Kooperatifleri	3.270	2.928 3.420	5.418	7.6 5.8 6.1 7.7
Diğer İhracat Kredileri	1.763	2.276 2.438	3.438	4.1 4.5 4.4 4.9
Turizm	161	144 174	182	0.4 0.3 0.3 0.2
İthalât	2.724	3.462 3.748	4.092	6.4 6.7 6.7 5.8
İç ticaret	3.762	5.078 5.855	6.754	8.8 10.1 10.4 9.6
SEKTÖRE DAĞITILAMAYAN	5.941	7.765 8.552	12.765	13.8 15.4 15.3 18.0
25 binden az krediler	1.390	1.720 1.653	1.854	3.2 3.4 3.0 2.6
İpotekli ticari krediler	409	496 506	529	0.9 1.0 0.9 0.7
Diğerleri	4.142	5.549 6.393	10.382	9.7 11.0 11.4 14.7
KREDİLER GENEL TOPLAMI	42.834	50.508 55.993	70.517	100.0 100.0 100.0 100.0

Kaynak : T.C. Merkez Bankası, Yıllık Rapor 1973

TABLO 21

MERKEZ BANKASI KREDİLERİ

	1 9 7 2			1 9 7 3			1 9 7 4		
	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)
BİR ÖNCEKİ YIL SONU	16.273	100.0	-	19.534	100.0	-	27.886	100.0	-
OCAK	15.510	95.3	95.3	17.768	91.0	91.0	26.611	95.4	95.4
ŞUBAT	15.492	95.2	99.9	19.361	99.1	109.0	26.825	96.2	100.8
MART	15.459	95.1	99.9	18.628	95.4	96.2	28.841	103.4	107.5
NİSAN	15.363	94.5	99.3	18.266	93.3	98.1			
MAYIS	15.082	92.7	98.2	17.944	92.0	98.2			
HAZİRAN	16.369	100.6	108.5	21.033	107.7	117.2			
TEMMUZ	16.551	101.7	101.1	21.403	109.6	101.8			
AĞUSTOS	15.858	97.4	95.8	20.623	105.6	96.4			
EYLÜL	16.976	104.3	107.1	22.899	117.2	111.0			
EKİM	17.815	109.7	104.9	24.956	127.8	109.0			
KASIM	17.497	107.5	98.2	25.565	130.9	102.4			
ARALIK	19.534	120.0	111.6	27.886	142.8	109.1			

Açıklama : Bu tablo Devlet Plânlama Teşkilâtı Uluslararası Ekonomik İlişkiler
ve Konjonktür Grubu raporlarından aynen alınmıştır.

TABLO 22

1974 YILINDA
MERKEZ BANKASI KREDİLERİ
(GEÇİCİ RAKAMLAR)

(GEÇİCİ BAKANLIĞI)								
(Milyon TL.)								
% Dağılım								
	1973	1974	1974	1973	1974	1974	1973	1974
	ARALIK	OCAK	ŞUBAT	MART	ARALIK	OCAK	ŞUBAT	MART
KAMU KESİMİ	17.622	17.702	18.504	19.347	63.2	66.5	66.1	67.0
HAZİNE	7.844	7.825	8.399	8.962	28.1	29.4	30.0	31.0
TEKEL	2.259	2.270	2.270	2.236	8.1	8.5	8.1	7.8
T.M.O.	2.700	3.000	3.000	3.400	9.7	11.3	10.7	11.8
ŞEKER ŞİRKETİ	729	729	1.005	1.209	2.6	2.8	3.6	4.1
TSK	3.855	3.643	3.595	3.305	13.8	13.7	12.9	11.5
DİĞER	235	235	235	235	0.9	0.8	0.8	0.8
BANKALAR KESİMİ	10.264	8.909	9.483	9.494	36.8	33.5	33.9	33.0
SANAYİ	1.899	1.679	1.951	1.927	6.8	6.3	7.0	6.7
KUÇUK ESNAF	421	284	399	441	1.5	1.0	1.4	1.5
TARIM	2.501	2.240	2.394	2.616	9.0	8.4	8.6	9.0
İHRACAT	1.841	1.703	1.591	1.321	6.6	6.4	5.7	4.6
DİĞER	3.602	3.003	3.148	3.189	12.9	11.2	11.2	11.0
GENEL TOPLAM	27.886	26.611	27.987	28.841	100.0	100.0	100.0	100.0

Kaynak : T.C. Merkez Bankası

TABLO 23
MERKEZ BANKASI KREDİLERİNİN
DAĞILIMI

		% Artışlar					Mutlak Artışlar (Milyon TL.)				
		1969	1970	1971	1972	1973	1969	1970	1971	1972	1973
		1969	1970	1971	1972	1973	1969	1970	1971	1972	1973
DOLAYSIZ KREDİLER		9214	10077	12528	15621	19321	9.3	24.3	22.2	23.6	3700
Hazine		3467	4359	6088	7469	7844	25.7	39.6	22.6	5.0	375
Tekel		1750	1750	1750	1750	2259	-	-	-	29.0	509
Toprak Mahsulleri Ofisi		950	1125	3000	3350	2700	18.4	166.6	11.6	-19.5	- 650
Şeker Şirketi		734	709	709	709	729	- 3.4	-	-	-	- 20
Pamuk Alınlar		145	145	145	145	695	-	-	-	2.8	268
Tütün Finansmanı		298	248	214	339	1004	-20.1	- 13.8	58.4	196.1	665
Tarım Satış Kooperatifi		1617	1419	227	1314	3855	-12.3	- 84.1	478.8	193.3	2541
Diğer		1253	322	292	263	235	27.2	- 9.4	-10.0	10.6	- 28
DOLAYLI KREDİLER		3776	4488	4015	3913	8565	21.1	- 10.6	- 2.5	118.8	4652
Sanayi Kredileri		722	890	659	535	1204	23.2	- 26.0	- 19.8	125.0	669
Normal Sanayi Senetleri		289	494	292	315	992	70.9	- 40.9	7.8	214.9	677
Sanayicilerin Ticari Se.		86	86	60	53	76	- 30.3	- 11.7	-	26	23
Önceliği olan san.kolları		284	115	172	128	-	59.6	49.5	-25.6	57	- 128
Sanayi-belgeli ihracat		63	195	135	39	136	209.5	30.8	-71.2	132	97
Ihracat Kredileri		388	524	362	345	837	35.0	- 31.0	- 4.7	142.0	492
Ihracat Satış Finansmanı		281	418	301	298	704	48.7	28.0	- 1.0	136.2	406
Ihracat Hazırlık Fin.		87	76	55	40	99	12.7	27.7	27.3	- 11	59
Vesikalı Teminat ve İştirak Se.		20	30	6	7	34	50.0	- 80.0	16.6	- 24	27
Tarım Kredileri		1824	2296	1990	1966	2501	25.8	- 13.4	- 1.3	27.2	535
Tarım Kredi Kooperatifleri		1786	2253	1946	1918	2441	26.1	- 13.7	- 1.5	27.3	528
Diğer Tarım Kredileri		38	43	44	48	60	13.1	2.3	9.0	5	12
Küçük Sanat		506	490	359	399	421	3.2	- 26.8	11.1	- 16	22
Ticari		266	288	227	172	810	8.2	- 21.2	24.3	22	638
Normal Ticari Krediler		140	232	183	125	365	65.7	- 21.2	31.7	- 49	240
Tahvil Üzerine Avanslar		126	56	44	47	445	-65.6	21.5	6.8	- 12	398
ORTA VADELİ KREDİLER		-	-	148	496	2792	-	-	235.1	148	343
TOPLAM		12920	14565	16273	19534	27886	12.7	11.7	20.0	1645	8352

TABLO 24

SINAI KALKINMA BANKASI KREDİLERİ

(Milyon TL.)
(Milyon Dolar)

M Ü R A C A A T L A R										MUKAVELESİ İMZALANANLAR							
1971		1972		1973		1974		1974		1971		1972		1973		1974	
TL. Dolar		TL. Dolar		TL. Dolar		TL. Dolar		TL. Dolar		TL. Dolar		TL. Dolar		TL. Dolar		TL. Dolar	
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(12)	(13)	(14)	(15)	(16)	(17)	
						İstem Sayısı											
OCAK	1.3	0.8	149.8	10.8	71.6	6.0	64.8	13.7	-	0.3	1.5	0.7	3.5	4.2	3.0	1.6	
ŞUBAT	4.5	5.2	38.3	5.6	13.9	4.3	25	89.1	19.6	-	0.1	17.5	1.3	19.5	1.1	2.9	
MART	25.4	3.7	36.5	2.4	9.6	1.8	27	123.1	23.3	2.1	0.7	6.4	0.5	13.8	2.1	2.9	
NİSAN	22.5	9.4	18.3	5.4	53.1	18.5			5.5	3.8	24.2	4.8	18.7	1.9			
MAYIS	2.3	0.2	43.4	11.3	35.9	7.8			1.5	0.6	33.2	1.0	7.0	5.6			
HAZİRAN	15.6	1.2	26.1	5.6	24.4	6.7			19.2	0.7	15.3	7.0	8.7	4.1			
TEMMUZ	51.3	0.8	1.2	0.2	55.5	5.3			14.6	0.8	21.8	6.6	10.5	13.7			
AĞUSTOS	24.2	0.5	50.2	4.9	38.9	1.6			12.0	0.7	1.0	0.5	16.5	1.7			
EYLÜL	28.3	1.0	16.0	0.8	23.3	4.5			13.5	0.7	16.3	2.9	3.8	10.5			
EKİM	13.4	6.4	12.9	0.2	124.0	11.2			5.0	1.0	23.5	0.6	26.8	8.4			
KASIM	6.9	3.9	10.3	0.8	90.7	12.1			29.2	3.9	14.0	1.2	9.1	1.9			
ARALIK	53.7	5.5	18.9	1.5	197.8	32.5			4.0	2.0	15.2	2.2	20.5	5.0			
OCAK-ARALIK	249.4	38.6	421.9	56.9	738.7	112.3			106.6	15.3	189.9	29.3	158.4	60.2			

Kaynak: Türkiye Sinai Kalkınma Bankası

TABLO 25

PROTESTO EDİLEN SENETLER

	1972			1973			1974			YÜZDE DEĞİŞİM			
	Adet (1)	000 TL. (2)	Adet (3)	000 TL. (4)	Adet (5)	000 TL. (6)				(3/1)	(4/2)	(5/3)	(6/4)
OCAK	70.304	237.955	88.697	347.885	113.971	493.214				26.2	46.2	28.5	41.8
ŞUBAT	52.520	175.464	64.953	244.019						23.7	39.1		
MART	46.089	152.619	53.471	211.165						16.0	38.4		
NİSAN	44.325	160.605	62.810	236.496						41.7	47.3		
MAYIS	71.386	247.687	88.750	361.648						24.3	46.0		
HAZİRAN	50.010	184.099	66.815	276.039						33.6	49.9		
TEMMUZ	79.227	276.208	108.237	474.855						36.7	71.9		
AĞUSTOS	60.775	223.775	66.221	296.221						9.2	32.7		
EYLÜL	59.055	225.696	85.682	381.812						45.1	69.2		
EKİM	83.877	342.715	118.229	542.066						41.0	58.2		
KASIM	81.173	319.142	72.901	339.458						-10.2	6.4		
ARALIK	60.437	234.296											
OCAK-ARALIK	759.040	2.780.261											

Açıklama : Bu tablo Devlet Planlama Teşkilâtı Uluslararası Ekonomik İlişkiler ve Konjonktür Grubu raporlarından aynen alınmıştır.

BÖLÜM IV
FİYATLAR VE ÜCRETLER

86. Mart ayında fiyatlar gene önemli bir yükseliş içine girmiştir. 1974 yılının ilk üç ayındaki fiyat artışları geçen yılın aynı dönemindeki artışların üzerindedir.
87. 1974 yılının ilk üç ayında fiyatlardaki artış % 10.5 oranındadır. Geçen yıl aynı dönemde fiyatlar % 6.2 oranında artmıştır.
88. 1973 Mart'ı sonunda bir yıllık dönemdeki fiyat artışları toplamı % 15.9 oranında iken, 1973 yılı Mart ayından 1974 yılı Mart ayı sonuna kadarki 12 aylık dönemde fiyatlar % 34.4 oranında artmıştır.
89. Önümüzdeki aylarda maliyet artışlarının belli ölçülerde fiyatlara aksettirilmesi nedeniyle fiyatlardaki artışın hızlanması beklenebilir.
90. Toplu sözleşmelerin işçi gelirlerinde meydana getireceği yükselme tarım ürünleri taban fiyatlarının artırılması gibi etkenler 1974 ortalarında fiyat artışlarını hızlandırıcı faktörler olarak belirecektir.
91. Para politikası yönünden de sorumlular önemli sorunlarla karşı karşıyadır. Ekonominin bu safhasında artık mevduat kanunî karşılıklarını artırmak bahis konusu olamayacak tam tersine sanayiın finansmanı için belli sınırlamalarla karşılık oranlarının düşürülmesi gerekebilecektir.
92. Tehlikeli bir gelişme kanunî karşılıkların yarısına kadar bir miktarı kullanma yetkisinin Maliye Bakanlığına tanınmasıdır. Bu tip kullanmalar enflasyonist baskıyı artırıcı sonuçlar ortaya çıkarabilir.
93. Fiyat artışlarının seyri karşısında işçi ücretlerinde belli seviyede artırımlar zorunlu olmaktadır. Fakat toplu sözleşmelerin normal sınırlar dışında yükler getirmesi, doğrudan ve dolaylı olarak çift yönlü biçimde fiyat artışlarını hızlandıracaktır. Hele bu safhada üretim artırımının gerçekleştirilememesi enflasyonu kuvvetlendirici önemli bir etken olacaktır.
94. Son yıllarda "Ortalama Günlük Ücretlerdeki Artış Oranı"nın Ücretliler Geçinme Endeksindeki Artış Oranına göre pek düşük olmadığı, dikkati çekmektedir. (Tablo 32) ve (Tablo 33)den çıkarılan aşağıdaki yıllık artış oranları ilgi çekicidir:

	1969	1970	1971	1972	1973
Ortalama Günlük Ücretler					
Artışı (%)	13.9	10.9	7.8	13.1	19.9
Ücretliler Geçinme Endeksi					
Artışı (%)	10.4	9.2	17.0	13.2	14.3

95. 1970 yılındaki olumsuz gelişme hariç ortalama günlük ücret artışları ücretliler geçinme endeksindeki artışın üzerinde kalmıştır.
96. Özellikle dış ekonomideki gelişmelerle altın fiyatlarında yılın ilk üç ayında % 53.3 oranında artış kaydedilmiştir. Geçen yıl aynı dönemde külçe altın fiyatları % 26.3 oranında artmış idi. Türk Lirasının Zürih'deki serbest fiyatındaki değişimler ise olumlu biçimde gelişmektedir.

TABLO 26

FİYAT ENDEKSİLERİ (1963 = 100)

	Toptan Eşya	Zincirle- me Yüzde Değişme	Anka- ra Ge- çinme	Zincir- leme Yüz- de Değ.	Ist. geçinme	Zincir- leme Yüz.Değ.
	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)
1963	100.0	-	100.0	-	100.0	-
1964	101.2	1.2	100.8	0.8	100.2	0.2
1965	109.4	8.1	107.6	6.7	104.8	4.6
1966	114.7	4.8	113.5	5.5	113.6	8.4
1967	123.4	7.6	120.6	6.3	129.6	14.1
1968	127.3	3.2	125.6	4.1	137.6	6.2
1969	136.5	7.2	132.7	5.7	144.2	4.8
1970	145.7	6.7	148.3	11.8	155.6	7.9
1971	168.9	15.9	180.7	21.8	185.2	19.0
1972	199.3	18.0	208.3	15.3	213.7	15.4
1973	240.1	20.5	241.2	15.8	243.6	14.0
1974						
1973 OCAK	213.4	0.5	226.2	1.3	226.5	1.0
ŞUBAT	223.8	4.9	227.9	0.8	227.6	0.5
MART	225.6	0.8	227.0	-0.4	228.0	0.2
NİSAN	227.6	0.9	229.1	0.9	230.3	1.0
MAYIS	230.7	1.2	232.2	1.4	234.2	1.7
HAZİRAN	231.6	0.4	239.2	3.0	240.7	2.8
TEMMUZ	235.5	1.7	241.4	0.9	241.4	0.3
AĞUSTOS	240.9	2.3	243.8	1.0	244.1	1.1
EYLÜL	251.6	4.4	254.6	4.4	255.2	4.5
EKİM	258.3	2.7	254.9	0.1	261.5	2.5
KASIM	262.0	1.4	257.6	1.1	264.4	1.1
ARALIK	274.4	1.7	260.3	1.0	268.9	1.7
1974 OCAK	281.0	2.4	262.1	0.7	271.1	0.8
ŞUBAT	289.7	3.1	259.5	-1.0	270.9	-0.1
MART	303.1	4.5	266.2	2.5	286.0	5.5
NİSAN						
MAYIS						
HAZİRAN						
TEMMUZ						
AĞUSTOS						
EYLÜL						
EKİM						
KASIM						
ARALIK						
1973 ARALIK/1972 ARALIK	29.2		16.6		19.9	
1972 ARALIK/1971 ARALIK	14.9		12.7		11.0	
1974 OCAK /1973 OCAK	31.7		15.9		19.7	
1973 OCAK /1972 OCAK	12.9		14.6		12.2	
1974 ŞUBAT /1973 ARALIK	5.6		-0.3		0.7	
1973 ŞUBAT /1972 ARALIK	5.4		2.1		1.5	
1974 ŞUBAT /1973 ŞUBAT	29.4		13.9		19.0	
1973 ŞUBAT /1972 ŞUBAT	14.7		14.6		11.3	
1974 MART/1973 MART	34.4		17.2		25.4	
1973 MART/1972 MART	15.9		13.5		10.2	
1973 MART/1972 ARALIK	6.2		1.6		1.6	
1974 MART/1973 ARALIK	10.5		2.2		6.3	

Açıklama : Bu tablo Devlet Planlama Teşkilâtı Uluslararası Ekonomik İlişkiler ve Konjonktür Grubu raporlarından aynen alınmıştır.

TABLO 27

TOPTAN EŞYA FİYATLARI ENDEKSİ (1963 = 100)

	1 9 7 2			1 9 7 3			1 9 7 3			1 9 7 3			YÜZDE DEĞİŞİMELER			YÜZDE DEĞİŞİMELER		
	ARALIK (1)			OCAK (2)			ŞUBAT (3)			MART (4)			ARALIK (5)			OCAK (6)		
	MART (8)			ŞUBAT (7)			MART (8)			ARALIK (5)			OCAK (6)			ŞUBAT (7)		
GENEL ENDEKS	212.4	213.4	223.8	225.6	5.4	4.9	0.8	274.4	281.0	289.7	303.1	29.2	5.6	2.5	4.6			
1. Gıda Mad. ve Yemler	198.7	199.2	214.6	216.4	8.0	7.7	0.8	262.8	271.0	285.3	293.0	32.3	8.6	5.3	2.7			
A. Nebati Gıda Mad.	161.3	164.9	172.8	174.8	7.1	4.8	1.1	225.4	230.5	242.8	253.0	39.7	7.7	5.3	4.2			
a. Hububat	167.1	169.4	176.6	178.2	5.7	4.3	0.9	252.4	253.0	264.9	269.2	51.0	5.0	4.7	1.6			
b. Bakliyat	208.6	204.3	204.8	206.4	-1.8	0.2	0.7	285.6	318.1	330.0	336.0	36.9	15.5	3.7	1.8			
c. Diğer	154.6	162.0	172.8	175.8	11.8	6.7	1.7	182.4	194.7	209.1	231.0	18.0	14.6	7.3	10.4			
B.																		
a. Hayvanlar	353.9	365.3	382.0	382.2	7.9	4.6	0.1	355.2	392.5	421.9	424.0	0.4	18.8	7.5	0.5			
b. Hayvan Mahsulleri	202.4	194.8	220.6	220.2	9.0	13.2	-0.2	281.3	273.2	280.9	262.8	39.0	-0.1	2.8	-6.5			
c. Hayvan Yemleri	237.4	227.2	259.8	265.7	9.4	14.3	2.2	329.4	351.8	372.2	382.8	38.8	13.0	5.8	2.8			
2. Sınai Hammadde ve Yarı mamüller	235.3	237.2	239.3	241.0	1.7	0.9	0.7	293.7	297.6	297.0	326.1	24.8	1.1	-0.2	9.8			
a. Yakacaklar	315.3	315.3	315.3	315.3	-	-	-	348.7	348.7	348.7	348.7	10.6	-	-	-			
b. Madenler	193.9	194.0	194.2	195.4	0.2	0.1	0.6	213.5	213.7	216.0	310.4	10.1	1.2	1.1	43.4			
c. Dokuma Mad.	197.8	202.9	210.3	213.7	6.3	3.6	1.6	345.5	356.5	350.1	343.2	74.7	1.3	-1.8	-2.0			
d. Deriler	341.6	348.4	355.6	362.1	4.1	2.1	1.8	371.2	368.4	368.0	383.4	8.7	-0.9	-0.1	4.1			
e. Sınai ve Mad.Yağlar	184.8	184.0	184.4	184.7	-0.2	0.2	0.1	198.8	199.0	200.9	331.4	7.6	1.1	1.0	64.9			
f. Kâğıtlar	154.6	154.6	154.6	154.6	-	-	-	157.2	157.2	157.2	220.8	1.7	-	-	40.4			
g. Yapı malzemesi	200.6	200.8	204.0	204.0	1.7	1.6	-	213.1	220.3	230.0	257.7	6.2	7.9	4.4	12.0			

KAYNAK : Ticaret Bakanlığı

TABLO 28

İSTANBUL TİCARET ODASI
TOPTAN EŞYA FİYATLARI ENDEKSİ

(1963 = 100)

YIL VE AYLAR	Gıda Maddeleri	İptidai Maddeler	Madenler	Mensucat	İnşaat Malzemesi	Muhurkat ve enerjisi maddeleri	Kimyevi maddeler	Gıda endeksi
1963	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0
1964	93.9	99.8	117.0	103.3	98.6	101.8	103.0	99.0
1965	101.1	102.8	130.4	107.3	106.1	102.5	100.8	104.3
1966	107.4	109.4	145.8	119.1	109.9	104.0	119.4	111.7
1967	113.2	115.2	153.7	126.2	113.7	118.3	131.7	119.1
1968	119	108.6	155.5	121.6	115.8	135.6	127.4	122.1
1969	132.1	119.2	160.1	123.3	131.4	143.6	135	132.2
1970	137.0	140.0	181.3	137.3	145.3	150.8	173.7	144.8
1971	155.2	163.4	194.4	193.0	155.5	190.8	206.3	169.4
1972	117.6	202.8	210.6	216.6	177.7	225.0	208.4	195.6
1973	221.1	271.3	238.8	285.0	213.9	234.3	213.3	236.7
1974 Ocak	244.9	305.9	285	304.0	230.5	241.6	250.4	261.7
Şubat	244.6	304.2	293.6	376.4	234.9	245.6	258.3	368.3
Mart	250.9	316.9	334.6	377.7	267.9	276.1	259.5	281.9
Nisan								
Mayıs								
Haziran								
Temmuz								
Ağustos								

Kaynak : İstanbul Ticaret Odası

TABLO 29

TİCARET BAKANLIĞI
GEÇİNME ENDEKSİLERİ
(1963 = 100)

	1972 MART	1973 MART	1974 MART	YÜZDE DEĞİŞMELER	
	(1)	(2)	(3)	(2/1)	(3/2)
ANKARA GEÇİNME ENDEKSİ	199.9	227.0	266.2	13.6	17.2
a. Gıda	188.1	213.1	247.4	13.3	16.1
b. Aydınlatma ve Isıtma	238.7	274.4	313.6	15.0	14.3
c. Giyim	229.5	246.2	300.1	7.2	21.9
d. Diğer	209.2	247.9	295.1	18.4	19.0
İSTANBUL GEÇİNME ENDEKSİ	204.7	228.0	286.0	11.4	25.4
a. Gıda	199.7	229.2	200.5	14.7	22.4
b. Aydınlatma ve Isıtma	242.5	242.6	337.6	-	39.1
c. Giyim	195.0	214.4	304.0	9.9	42.0
d. Diğer	229.1	233.2	278.9	1.8	19.6

Açıklama : Bu tablo Devlet Planlama Teşkilâtı Uluslararası Ekonomik İlişkiler ve Konjonktür Grubu raporlarından aynen alınmıştır.

TABLO 30
DIŞ TİCARET FİYAT ENDEKSLERİ

Yıllar-Dönem- ler	TL. Olarak			₺ Olarak		
	İhracat Fiyat	İthalat Fiyat	Ticaret Hadleri	İhracat Fiyat	İthalat Fiyat	Ticaret Hadleri
1968	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
1969	100,5	101,4	99,1	100,5	101,4	99,1
1970	118,2	122,8	96,2	99,2	102,5	96,8
1971	155,0	182,2	85,1	106,6	109,2	97,6
1972	171,8	195,3	87,9	116,8	124,0	94,1
1972 1	171,3	182,2	94,0	117,1	112,7	103,9
11	180,2	193,0	93,4	121,7	122,5	99,3
111	165,4	199,4	82,9	111,9	126,6	88,4
IV	170,8	214,2	79,7	116,1	136,0	85,4
1973 1	174,4	218,4	79,9	119,1	138,7	85,9
11	194,6	233,7	83,2	132,6	148,6	89,2
111	238,6	255,2	93,5	155,4	162,2	95,8
IV	283,7	279,3	101,6	182,4	177,6	102,7
1974 1	219,2	247,6	88,6	145,3	157,4	92,3

Açıklama : Bu tablo Devlet Planlama Teşkilâtı Uluslararası Ekonomik İlişkiler ve Konjonktür Grubu raporlarından aynen alınmıştır.

TABLO 31
ALTIN FİYATLARI (Ortalama)

	KÜLÇE (gr/TL)						CUMHURİYET L/				REŞAT	
	1972 (1)	1973 (2)	1974 (3)	1972 (4)	1973 (5)	1974 (6)	1972 (7)	1973 (8)	1974 (9)			
OCAK	22.53	31.75	60.88	150.66	211.86	399.60	350.37	402.00	542.75			
ŞUBAT	23.23	35.32	69.68	154.33	237.55	479.45	368.52	431.20	612.00			
MART	23.04	39.05	76.76	154.52	267.09	547.83	369.22	470.55	737.62			
NİSAN	23.23	41.75		154.81	280.95		360.80	468.55				
MAYIS	25.39	46.02		165.88	305.09		364.48	462.95				
HAZİRAN	28.65	50.03		185.91	329.24		377.45	471.29				
TEMMUZ	30.10	51.30		198.33	345.59		380.29	479.05				
AĞUSTOS	31.66	48.42		207.64	325.45		380.68	486.59				
EYLÜL	31.46	47.23		207.57	320.09		380.62	488.50				
EKİM	31.01	46.00		205.73	320.67		380.75	489.24				
KASIM	30.56	44.94		203.75	310.64		382.00	492.05				
ARALIK	30.93	50.01		207.83	330.86		388.33	501.43				
12 AYLIK ORT.	27.65	44.32		183.08	298.76		373.62	470.28				

1/ 7.212 gr.

Açıklama : Bu tablo Devlet Planlama Teşkilâtı Uluslararası Ekonomik İlişkiler ve Konjonktür Grubu raporlarından aynen alınmıştır.

TABLO 32
ORTALAMA GÜNLÜK ÜCRETLER 1/

	1969	1970	1971	1972	1973	1974
Ocak	29.72	33.09	37.37	43.55	49.96	
Şubat	30.50	35.02	36.86	39.69	46.91	
Mart	31.02	34.48	37.85	40.68	54.52	
Nisan	30.80	34.78	38.99	40.79	47.86	
Mayıs	31.75	34.79	39.59	42.47	51.55	
Haziran	30.00	34.20	36.13	41.60	50.11	
Temmuz	33.22	34.00	37.90	42.63	51.40	
Ağustos	32.01	34.70	37.96	42.81	51.60	
Eylül	32.31	35.32	39.51	42.68	51.73	
Ekim	33.83	36.47	39.55	40.05	54.72	
Kasım	35.40	35.76	39.95	47.64	51.26	
Aralık	35.31	40.12	39.32	51.70	57.04	
1) Yıllık Ortala.	32.14	35.64	38.42	43.44	51.71	
2) Yıllık % Değ.	13.9	10.9	7.8	13.1	19.9	

1/ Sosyal Sigortaya Bağlı İşçiler için

Açıklama : Bu tablo Devlet Planlama Teşkilâtı Uluslararası Ekonomik İlişkiler ve Konjonktür Grubu raporlarından aynen alınmıştır.

TABLO 33

İSTANBUL TİCARET ODASI
ÜCRETLİLER GEÇİNME ENDEKSİ

(1963 = 100)

<u>Yıl ve aylar</u>	<u>Gıda Mad- deleri</u>	<u>Isıtma Aydın- latma mad.</u>	<u>Giyim ve ev eşyası</u>	<u>Kira ev ba- kımı</u>	<u>Müteferrik</u>	<u>Genel endeks</u>
1963	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0
1964	101.8	103.3	103.3	103.1	100.8	102.2
1965	122.2	107.0	104.3	104.9	101.3	108.2
1966	117.9	107.8	108.8	108.6	105.0	113.1
1967	127.9	119.1	112.0	106.4	111.2	120.0
1968	132.6	138.0	114.1	111.0	115.2	125.0
1969	140.8	138.5	116.6	117.2	120.0	131.2
1970	152.4	144.0	124.2	138.1	131.5	143.3
1971	170.6	184.4	148.5	174.0	163.4	167.8
1972	194.3	225.6	165.7	196.5	175.9	190.1
1973	127.8	248.3	201.1	211.5	180.5	217.3
1974 Ocak	246.9	306.7	214.7	222.0	193.8	236.0
Şubat	247.6	308.7	236.8	222.0	195.5	240.0
Mart	259.7	348.2	243.4	229.4	197.9	251.0
Nisan						
Mayıs						
Haziran						
Temmuz						
Ağustos						

Kaynak : İstanbul Ticaret Odası

BÖLÜM V
DIŞ EKONOMİK İLİŞKİLER

97. Dış ekonomik ilişkilerde 1974 yılının ilk üç ayına ait bilgilere göre ithalat ve ihracat gerçekleştirmeleri geçen yılın aynı döneminin üzerindedir.
98. Yurt dışına giden işçi sayısında düşme görülmesine karşı ilk üç aydaki işçi gelirleri girişi geçen yılın aynı dönemine kıyasla artış göstermektedir.
99. Dış ekonomik ilişkilerde en önemli olumsuz gelişme dış ticaret fiyat endekslerinde görülmekte "Ticaret Hadleri" gerilemektedir. (Tablo 30)

(Milyon Dolar)

	1973		1974	
	Ocak-Şubat	Ocak-Mart	Ocak-Şubat	Ocak-Mart
A) DIŞ TİCARET				
a. İthalât				
1. Esas İthalât	252.8	449.3	433.0	713.6
2. Bedelsiz İthalât	8.6	13.7	7.6	11.0
Toplam İthalât	216.4	463.0	440.6	724.6
b. İhracat				
1. Tarım ve Hayvancılık Ürünleri	148.9	221.1	211.2	348.0
2. Madencilik Ürünleri	6.7	9.3	6.6	11.0
3. Sanayi Ürünleri	46.3	80.6	92.5	146.6
Toplam İhracat	201.9	311.0	310.3	505.6
c. Dış Ticaret Açığı	- 59.5	- 151.6	-130.3	- 219.8
B) İŞÇİ HAREKETLERİ				
1. İşçi Gelirleri	138.2	198.7	201.0	289.6
2. Giden İşçi Sayısı (kişi)	13470	..	5178	..

100. 1973 yılı dış ticaret ilişkileri yönünden bir patlama yılı olmuş; ihracat, ilk kez, bir milyar doları aşarak 1.317,1 milyon dolar düzeyinde gerçekleşmiştir. 1972 yılına göre, 1973 yılında, ihracatta görülen gelişme, % 48,8 oranında, 432,1 milyon dolardır.

101. 1973 yılı ithalâtı ise, ilk kez, 2 milyar doları aşarak, 2.098,9 milyon dolar düzeyinde gerçekleşmiştir. Bu gerçekleşme, 1972 yılına göre, %43,3 oranında, 536,3 milyon dolar değerinde bir gelişmeyi belirlemektedir.
102. 1973 yılında ihracatın gelişmesinde başlıca etken, ihraç mallarımızın dünya pazarlarında, diğer hammaddelere paralel olarak değer kazanmasıdır. Nitekim, toplam ihracatımızın % 70'ini kapsayan bir araştırmada hesaplanan ihracat fiyat endeksine göre, fiyat artışı % 32,9 oranındadır.
103. İthalâttaki artışın başlıca nedeni, işçi gelirlerinin yükselmesi sonucu meydana gelen döviz olanaklarının elverişliliği ve Liberasyon Listelerinden yapılan ithalâtın önemli artış göstermesidir. Nitekim, 1972 yılında toplam ithalât içerisinde Liberasyon oranı % 45,3 olduğu halde, bu oran 1973 yılında % 55'in üzerine çıkmıştır.
104. 1973 yılında gözlenen bu gelişme, 1974 yılının ilk aylarında da etkinliğini sürdürmüştür; Ocak-Mart döneminde ihracat ve ithalât aşağıdaki gelişmeyi göstermiştir:

Ocak-Mart Döneminde Dış Ticaret

	1973 (Mil.₺)	1974 (Mil.₺)	Fark (Mil.₺)	(%)
İthalât	463,0	724,8 ^{1/}	261,8 ^{1/}	56,5
İhracat	312,4	505,7	193,3	61,9

^{1/} Geçicidir

105. Bu gelişmelerin ışığı altında 1974 yılında ithalât ve ihracatta muhtemel gelişmeler hakkında şu yorum yapılabilir:
106. a. İthalât: 1973 yılı sonlarında transfer bekleyen ithal talepleri, 1 milyar dolara yakın bulunmaktadır. Büyük bir ihtimalle, 1974 yılının ilk aylarındaki ithalât gerçekleştirmeleri, bu transferlerin yapılması sonucu yüksek olmaktadır ve bu yükselme bir süre devam edecektir. Ayrıca, başta ham petrol fiyatları olmak üzere bir kısım temel mallarda önemli fiyat artışları gözlemlendiğinden, 1974 yılı ithalâtının oldukça yüksek düzeyde, gerçekleşeceği, 3 milyar doları bulacağı tahmin edilmektedir.
107. b. İhracat: 1974 yılının ilk aylarında görülen ihracat artışının başlıca etkenleri, belirli maddelerde bir fiyat yükselmesi yanında, peşin alışlara karşılık gerçekleştirmelerin 1974 yılının ilk aylarına yığılmasıdır. Bunun en kuvvetli delili, 1973 yılı ihracat rantrelerinin 1973 yılı fiilî ihracat gerçekleştirmelerinin oldukça üzerinde bulunmasıdır. Bu peşin gelen rantrelerin karşılığı olan ihracatın, 1974 yılı ilk aylarında yapıldığı sanılmaktadır.
108. Tarım ürünlerinde (% 57.3 oranında) 126.8 milyon dolarlık, madencilik ürünlerinde, (% 17.9 oranında) 1.7 milyon dolarlık, sanayi ürünlerinde de (% 81.4 oranında) 65.8 milyon dolarlık artış olmuştur.

109. Tarım ürünleri ihracatındaki önemli artışlar pamuk ve tütün ile fındıkta görülmektedir. Tütün ihracatı, 24,9 pamuk ihracatı 90,2 ve fındık ihracatı, 27,7 milyon dolarlık artış göstermiştir. Ancak, bu artışlar tamamen fiyat yükselmelerinden ileri gelmektedir. Nitekim, pamuk ihracatı 1973 Ocak-Mart döneminde 132,983 ton olduğu halde, 1974 yılı Ocak-Mart döneminde ancak 112,273 tona varmıştır. Fındık ihracat miktarı iki misline ancak yaklaştığı halde, sağlanan gelir iki mislinden fazladır. Tütün ihracatındaki artış 2.000 ton çevresinde olduğu halde ihracat geliri oldukça yüksektir.
110. İç pazarlarda teşekkül eden yeni fiyatlarla dış pazarlarda teşekkül eden fiyatlar arasındaki marj, oldukça yaklaşmış; hattâ tersine dönüşmüş durumdadır. Özellikle pamuk ve kuru üzümde bunun belirtileri açıktır. Bu nedenle, 1974 yılının ilk aylarında görülen ihracat artışının gelecek aylarda da devam edeceği şüpheli görülmektedir. Tütünün ise geleceği açık değildir.
111. Bununla beraber, ilk aylarda görülen artışlarla birlikte, 1974 yılı ihracatının, 1,5 milyar çevresinde gerçekleşeceği sanılmaktadır.
112. 1974 yılı başında ihraç mallarımız arasında önemli stoklar bakımından sorun olarak görünen mallar, pamuk, kuru üzüm başta gelmektedir. Nisan ayı başlarında geçen yılların üstünde pamuk ve kuru üzüm stoku bulunmaktadır. Bunların dış pazar fiyatları gerileme yönündedir. Bu gerileme nedeniyle, pamukta asgarî tescil fiyatı kaldırılmış; borsalardaki son üç günlük ortalama fiyat, tescile esas tutulmuştur. Bazı kıpırdanmalar olmakla beraber, halâ ümit verici bir ihracat artışı gerçekleşmemiştir. 1974/75 ihraç sezonuna belirli bir stokla girilmesi muhtemeldir.
113. Kuru üzüm sorununun çözümü için de, özellikle üretici elinde bulunan ürünün Tarih tarafından satın alınması ve üreticinin korunması yolu seçilmiştir. Ancak, Tarih'in üzümle ilgili ihracatı, belirli bir maliyetin altında gerçekleşmesi ve zararlar kapanması kuvvetle beklenmektedir. 1973 yılı ihracat ortalaması, ton olarak 900-1000 dolar olan hattâ bir ara 1400 dolara çıkan ihraç fiyatları, 1974 yılı başında gerilemiştir. Son haberlere göre, İran, Sovyetler Birliği'ne tonu 800 dolardan ihraçta bulunmaktadır.
114. Tütün fiyatlarına gelince, bu yıl ilân edilen fiyatların yüksekliği, gelecek için ihracatçılar arasında endişe yaratmaktadır. Bir kısım ihracatçılar, 2,50 - 2,75 dolardan aşağı olabilecek bir fiyatın maliyetin altında olacağı kanısındadırlar. Bu fiyatlar, ancak sonbaharda teşekkül edebilecek durumda olduğundan şimdiden birşey söylenememektedir. Bilinen husus şudur: Halen tütünde uygulanan asgarî fiyat 2,02 dolardır.
115. İthalâtın ise, büyük ölçüde Liberasyona dayandığı, dolayısıyla hammadde ve ara malı ithalâtının çoğunluğu teşkil ettiği görülmektedir.
116. Ege ve Çukurova'da ithalâtçı, ihracatçı ve iş adamları, ekonomik politikanın açıklığa kavuşmamış olması nedeniyle bekleyiş ve tereddüt içerisinde. Hava şartlarının oldukça iyi gitmesi sonucu, 1974 yılı ürününün bol olacağı anlaşılmakla beraber, yeni teşekkül eden fiyatlar karşısında ihracat olanaklarının sürekliliği tartışılmakta, bu tereddüt üreticiyi de dolaylı olarak etkilemektedir.

117. Banka kredilerinin belirli bir ölçüde artmış olmasına rağmen, özellikle, ihracat kesiminde, ihracatın artış paralelinde yükselmemiş, ya da ihracat merkezlerindeki talebe uygun biçimde dağılmamış olması nedeniyle kredi darlığından şikâyet edilmektedir. Kredi darlığı, bazı hallerde ihracatın aksamasına yol açmaktadır.

TABLO 34
ÖDEMELER DENGESİ

(Milyon Dolar)

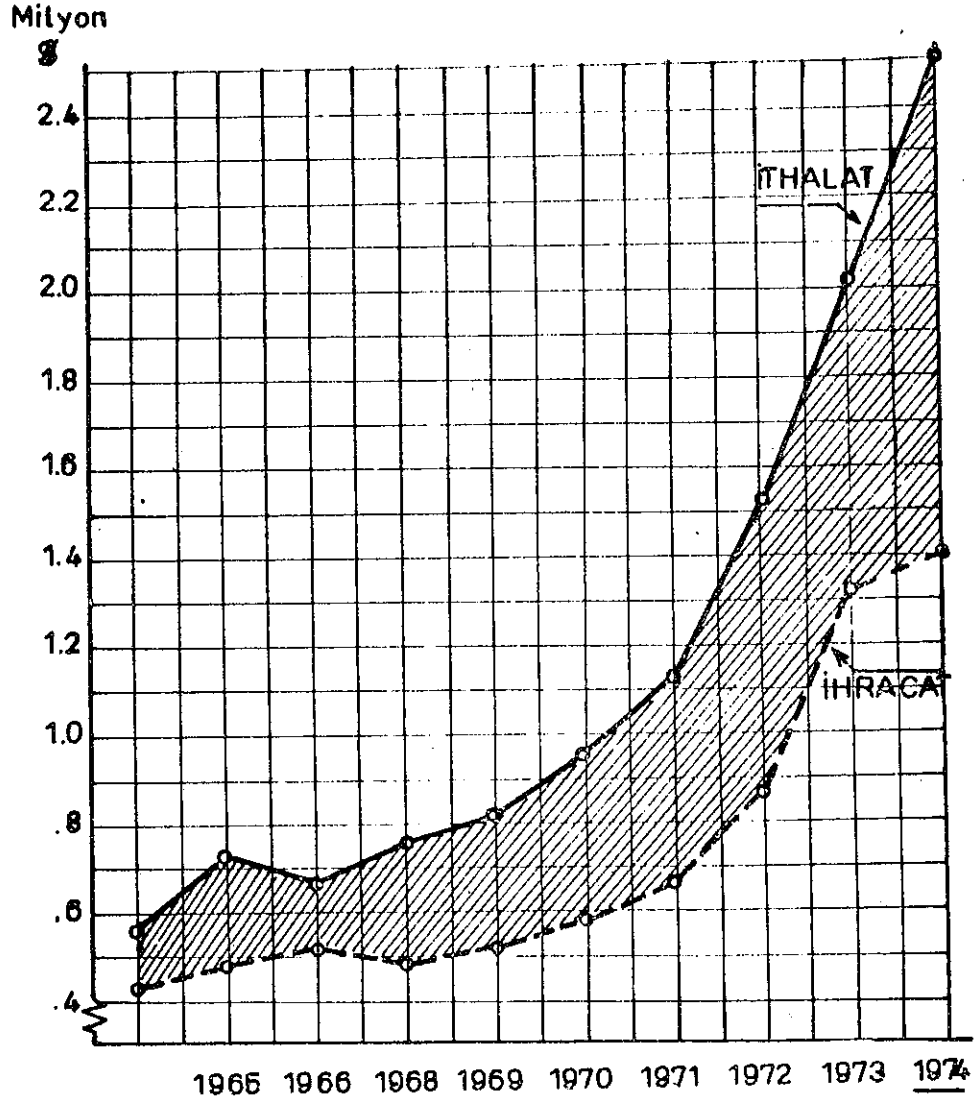
	Gerçekleşme		Program 1 9 7 4
	1972	1973	
I. Cari İşlemler			
A. Dış Ticaret			
1. ihracat	885,0	1.317,1	1.400,0
2. ithalat	-1.563,0	- 2.099,0	- 2.550,0
Dış Ticaret Dengesi	- 678,0	- 731,9	- 1.150,0
B. Görünmeyen Kalemler			
1. Dış borç faiz ödemeleri	- 62,0	- 59,0	- 125,0
2. Turizm ve dış seyahatlar (net)	44,0	78,5	95,0
3. İşçi gelirleri	740,0	1.183,2	1.150,0
4. Kâr transferleri	- 35,0	- 34,8	- 50,0
5. Proje kredileri, hizmet ödemeleri	- 35,0	(..)	- 45,0
6. Diğer görünmeyenler (net)	- 12,0	92,5	10,0
Görünmeyen kalemler	640,0	1.260,4	1.035,0
C. Enflastrüktür ve Off-shore	30,0	18,5	15,0
Cari işlemler dengesi	- 8,0	497,0	- 100,0
II. Sermaye hareketleri			
1. Dış borç ödemeleri	- 235,0	-72,4	- 125,0
2. TL. gıda ithalatı	18,0	-	10,0
3. Özel yabancı sermaye	43,0	78,6	70,0
4. Proje kredisi	222,0	289,1	300,0
5. Bedelsiz ithalat	39,0	50,1	80,0
6. Konsorsiyum kredileri	73,0	48,1	30,0
Sermaye hareketleri dengesi	160,0	393,5	365,0
Genel denge	152,0	890,5	265,0
III. Rezerv hareketleri (+ azalış)	- 564,0	- 727,8	- 26,5
IV. Özel Çekış Haklarından Kullanma	- 18,0	-	-
V. Kısa Vadeli Sermaye Hareketleri	413,0	(..)	-
VI. Net Hata ve Noksan	17,0	- 162,7	-

Kaynak : Devlet Planlama Teşkilâtı

İTHALAT İHRACAT (1965-1974)

(MİLYON DOLAR)

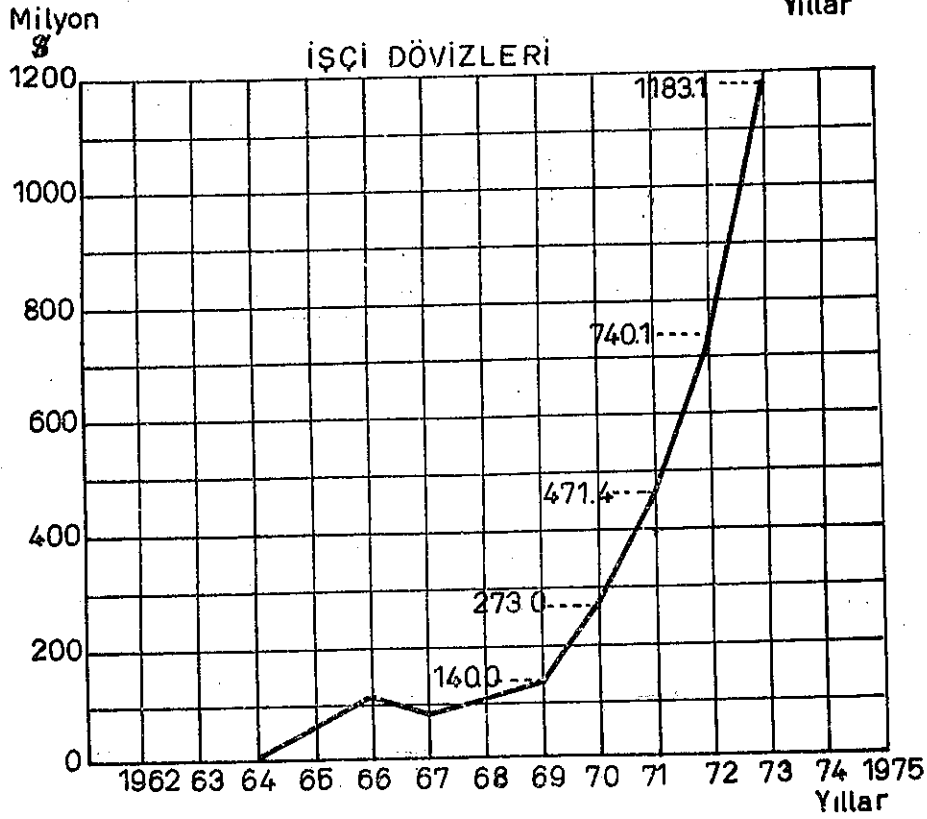
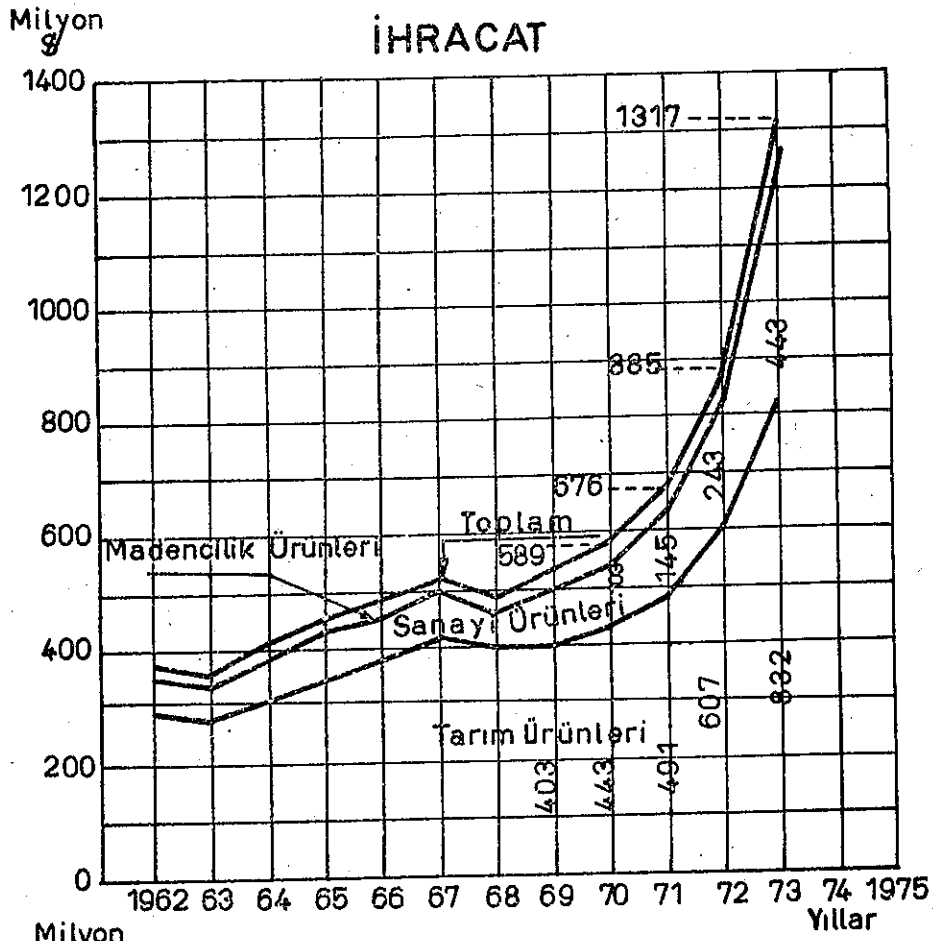
YIL	TUTARI	% ARTIŞ ORANI	YIL	TUTARI	% ARTIŞ ORANI	DIŞ TİCARET DENGESİ
1965	572		1965	464		-108
1966	718	25.5	1966	491	5.8	-227
1967	685	-4.6	1967	523	6.5	-162
1968	764	11.5	1968	496	-5.2	-268
1969	801	4.8	1969	537	8.3	-264
1970	948	18.4	1970	589	9.7	-359
1971	1171	23.5	1971	677	14.9	-494
1972	1562	33.4	1972	885	30.7	-677
1973	2099	34.3	1973	1318	48.9	-781
1974	2550	32.0	1974	1400	6.2	-1150

TABLO 35
SANAYİ ÜRÜNLERİ İHRACATI, 1973 - 1974

	(Milyon ₺)		
	1973	1974	% artış
1. Gıda-İçki-Tütün	149,0	120,0	- 19,5
2. Dokuma Sanayi	105,5	145,0	37,4
3. Orman Ürünleri	8,0	10,0	25,0
4. Deri ve Kösele İşleme	45,0	55,0	22,2
5. Kimya Sanayii	20,0	25,0	25,0
6. Petrol Ürünleri	49,0	50,0	-
7. Çimento	15,0	20,0	33,3
8. Cam, Seramik	6,5	8,0	23,1
9. Demir Dışı Metaller	22,0	30,0	36,4
10. Madeni Eşya	8,5	10,0	17,6
11. Elektrik Makinaları	1,5	2,0	33,3
12. Diğerleri	13,0	15,0	15,4
TOPLAM	443,0	490,0	10,1

Kaynak : Ticaret Bakanlığı

TABLO 36
İHRACATIN MADDELERE GÖRE BÖLÜNÜMÜ

	1972 (000 ₺)	% Dağılımı	1973 (000 ₺)	% Dağılımı	Park (000 ₺)
I. Tarım ve hayvancılık ürünleri	607.417	68.6	832.930	63.2	225.513
a. Hububat	36.161	4.1	64.174	4.9	28.013
b. Meyve ve Sebzeler	197.362	22.3	258.917	19.6	61.555
c. Endüstri Bitkileri	337.645	38.2	456.830	34.7	119.185
d. Hayvancılık ve Hayvan Ürünleri.	27.054	3.0	41.880	3.2	14.826
e. Su Ürünleri	9.195	1.0	11.129	0.8	1.934
II. Madencilik ve Taşocaklığı Ürünleri	35.091	4.0	41.714	3.2	6.623
III. Sanayi Ürünleri	237.128	26.8	430.414	32.6	193.286
a. Gıda ve İçki Sanayii	87.373	9.9	149.111	11.3	61.738
b. Dokuma Sanayii	54.844	6.2	105.640	8.0	50.796
c. Orman Ürünleri Sanayii	4.868	0.6	8.045	0.6	3.177
d. Deri-Kösele İşleme Sanayii	21.540	2.4	45.259	3.4	23.719
e. Kimya Sanayii	11.155	1.3	19.640	1.5	8.485
f. Petrol Ürünleri Sanayii	22.303	2.5	48.898	3.7	26.595
g. Çimento Sanayii	15.163	1.6	14.751	1.1	- 412
h. Cam-Seramik Sanayii	3.689	0.4	6.625	0.5	2.936
ı. Demirden Başka Metaller San.	11.229	1.3	22.284	1.7	11.055
j. Madeni Eşya-İmalat Sanayii	4.083	0.5	8.637	0.7	4.554
k. Elektrik ve Elektronik San.	881	0.1	1.524	0.1	643
IV. Diğerleri	5.333	0.6	12.986	1.0	7.653
T O P L A M	884.969	100.0	1.318.044	100.0	433.075

Açıklama : Bu tablo Devlet Planlama Teşkilâtı Uluslararası Ekonomik İlişkiler ve Konjonktür Grubu raporlarından aynen alınmıştır.

TABLO 37

İTHALATIN ANA MAL GRUPLARI İTİBARIYLA
DAĞILIMI

	1 9 7 3		1 9 7 4 (a)		Yüzde Artış
	(Mil. \$)	(%)	(Mil. \$)	(%)	
1. Yatırım Malları	775,0	36,0	850,0	33,3	9,7
2. Ara Malları	1 225,0	57,0	1 400,0	54,9	14,3
3. Tüketim Malları	150,0	7,0	300,0	11,8	100,0
TOPLAM	2 150,0	100,0	2 550,0	100,0	18,6

(a) Program Hedefleri

(b) Diğer İthalat (100 Milyon \$) Tüketim Malları ithalatı olarak
kabul edilmiştir.

Kaynak : Devlet Planlama Teşkilâtı

TABLO 38

İTHALATTAN GELEN YATIRIM MALLARI

(Milyon Dolar)

	1971	1972	1973	YÜZDE D E Ğ İ Ş M E	
	(1)	(2)	(3)	(2/1)	(3/2)
<u>YATIRIM MADDELERİ</u>	511.2	782.7	1002.8	53.1	28.1
- İnşaat Malzemesi	67.0	85.9	116.2	28.2	35.3
- Makina-Teçhizat	444.2	696.8	886.6	56.9	27.2
<u>TÜKETİM MADDELERİ</u>	58.9	72.8	90.4	23.6	24.2
<u>HAM MADDELER</u>	600.7	707.1	1005.8	17.7	42.2
T O P L A M	1.170.8	1562.6	2.099.0	33.5	34.3

Kaynak : Ticaret Bakanlığı

TABLO 39
MAL İHRACATI
(Milyon ₺)

	1972			1973			1974			Yüzde Değişmeler		
	Genel Toplam	4 Madde Toplam	Diğer- leri	Genel Toplam	4 Madde Toplam	Diğer- leri	Genel Toplam	4 Madde Toplam	Diğer- leri	1972	1973	1974
OCAK	97.2	56.3	46.2	101.5	89.0	67.6	156.6	89.0	67.6	59.9	4.5	54.3
ŞUBAT	96.1	58.1	42.3	100.4	94.8	58.9	153.7	94.8	58.9	58.3	4.5	53.0
MART	73.6	52.5	57.0	109.5	124.9	70.5	195.4	124.9	70.5	26.5	48.8	78.4
NİSAN	52.2	54.9	59.0	113.9						37.0	118.2	
MAYIS	56.6	43.5	56.2	99.7						79.1	76.1	
HAZİRAN	56.3	43.3	53.0	96.3						78.2	71.0	
TEMMUZ	41.5	20.5	60.2	80.7						48.6	94.5	
AĞUSTOS	39.1	31.0	57.6	88.6						0.5	126.6	
EYLÜL	71.6	39.4	66.4	105.8						46.4	47.8	
EKİM	78.6	76.4	70.1	146.5						38.6	86.4	
KASIM	91.3	58.5	54.8	113.3						1.8	24.1	
ARALIK	131.0	82.6	78.5	161.1						-2.1	23.0	
OCAK-ARALIK	885.1	617.0	701.3	1 318.3						30.8	48.9	

Açıklama : Bu tablo Devlet Planlama Teşkilâtı Uluslararası Ekonomik İlişkiler ve Konjonktür Grubu raporlarından aynen alınmıştır.

TABLO 40
MAL İTHALATI

(Milyon Dolar)

	1972	1973	1974	1973	1974
	(1)	(2)	(3)	(2/1)	(3/2)
OCAK	93.6	133.5	212.9	42.6	59.5
ŞUBAT	118.8	127.9	227.7	7.7	78.0
MART	109.6	201.6	284.2	83.8	41.0
NİSAN	122.6	158.0		28.9	
MAYIS	135.7	153.3		13.0	
HAZİRAN	133.6	185.4		38.8	
TEMMUZ	134.7	181.1		34.4	
AĞUSTOS	113.1	136.2		20.4	
EYLÜL	155.8	183.3		17.7	
EKİM	123.7	180.0		45.5	
KASIM	119.8	226.6		89.1	
ARALIK	201.6	229.0		13.6	
OCAK - ARALIK	1 562.6	2 096.1		34.1	

Açıklama : Bu tablo Devlet Planlama Teşkilâtı Uluslararası Ekonomik İlişkiler ve Konjonktür Grubu raporlarından aynen alınmıştır.

TABLO 41

BAŞLICA MADDELERİN OCAK - MART İHRACATI

(Bin Dolar)

	1973 Ocak-Mart	1974 Ocak-Mart
1. Tarım ve Hayvancılık Ürünleri	221.159	347.952
a. Hububat ve Baklagiller	18.797	6.029
b. Meyvalar ve Sebzeler	52.452	78.563
c. Endüstri Bitkileri	138.960	251.458
1. Tütün	49.582	74.516
2. Pamuk	83.936	174.109
3. Diğerleri	5.442	2.833
d. Hayvancılık ve Ürünleri	9.100	10.306
e. Su Ürünleri	1.850	1.596
II. Madencilik Ürünleri	9.392	11.070
III. Sanayi Ürünleri	80.853	146.655
1. Gıda - İçki Sanayiî	34.842	30.785
2. Dokuma Sanayiî	15.721	43.151
3. Orman Ürünleri Sanayiî	1.221	7.727
4. Deri - Kösele İşleme Sanayiî	5.175	10.581
5. Kimya Sanayiî	3.907	8.002
6. Petrol Ürünleri Sanayiî	5.759	21.163
7. Çimento Sanayiî	5.934	2.923
8. Cam - Seramik Sanayiî	1.411	2.000
9. Demir Dışı Metaller Sanayiî	2.328	10.695
10. Madenî Eşya - İmalât Sanayiî	1.408	1.585
11. Elektrik Makinaları Sanayiî	390	130
12. Diğerleri	2.757	5.913
T o p l a m	311.404	505.677

Kaynak : Ticaret Bakanlığı

TABLO 42

OCAK - MART İTHALATI

	1973 Ocak-Mart	1974 Ocak-Mart
1. Liberasyon	215 849	454 373
2. Tahsisli İthal Malları	128 094	134 895
3. Anlaşmalılar	18 801	35 510
Program İthalatı	362 744	624 778
4. NATO-Enfrastrüktür	3 360	6 522
5. Özel Yabancı Sermaye	3 369	1 863
6. Proje Kredileri	79 733	80 065
7. Surplus Maddeleri	-	-
8. Bedelsiz İthalat	13 740	11 060
a) Bedelsiz	11 647	10 097
b) Bağış	2 093	963
9. Diğerleri	102	376
T o p l a m	463 048	724 664

Kaynak : Ticaret Bakanlığı

TABLO 43

İTHALATTAN GELEN YATIRIM MALLARI

(Milyon Dolar)

	OCAK 1973	SUBAT 1973	MART 1973	OCAK 1974	SUBAT 1974	MART 1974
Yatırım Maddeleri	75.8	57.4	109.2	80.9	108.8	106.3
Tüketim Maddeleri	4.0	4.6	5.0	10.0	12.9	9.5
Ham Maddeler	53.7	64.9	87.4	121.9	106.0	168.4
TOPLAM	133.5	127.8	201.6	212.9	227.7	284.1

KAYNAK : Ticaret Bakanlığı
(Toplamlar yuvarlamalar neticesi tutmayabilir)

TABLO 44
İŞÇİ GELİRLERİ

(Milyon Dolar)

					YÜZDE DEĞİŞME		
	1971 (1)	1972 (2)	1973 (3)	1974 (4)	1972 (2/1)	1973 (3/2)	1974 (4/3)
OCAK	31.5	38.4	82.6	122.1	21.9	115.1	47.8
ŞUBAT	30.0	41.7	55.6	78.9	39.0	133.3	42.9
MART	24.3	40.1	60.5	88.7	65.0	50.9	46.6
NİSAN	21.1	34.5	69.5		63.5	101.4	
MAYIS	29.8	45.0	83.0		51.0	84.4	
HAZİRAN	35.4	51.0	96.2		44.1	88.6	
TEMMUZ	62.2	109.0	180.2		75.2	65.3	
AĞUSTOS	66.8	119.1	165.7		78.3	39.1	
EYLÜL	44.2	75.6	105.1		71.0	39.0	
EKİM	44.0	55.9	86.5		27.0	49.4	
KASIM	35.3	49.6	81.4		40.5	64.1	
ARALIK	46.8	80.1	116.7		71.2	45.7	
OCAK-ARALIK	471.4	740.0	1183.1		57.0	59.5	

Açıklama : Bu tablo Devlet Planlama Teşkilâtı Uluslararası Ekonomik İlişkiler ve Konjonktür Grubu raporlarından aynen alınmıştır.

TABLO 45

TURİZM VE DİŞ SEYAHAT

(Milyon Dolar)

	1972			1973			1974			1973			1974		
	GELİR	GİDER	NET	GELİR	GİDER	NET	GELİR	GİDER	NET	GELİR	GİDER	NET	GELİR	GİDER	NET
	(1)	(2)	(1-2)	(3)	(4)	(3-4)	(5)	(6)	(5-6)	(3/1)	(4/2)	(5/3)	(6/4)	(5/3)	(6/4)
OCAK	5.4	4.9	0.5	5.9	5.4	0.5	10.0	5.9	4.1	125.0	53.1	9.2	10.2	69.4	9.2
ŞUBAT	5.0	3.2	1.8	6.3	5.0	1.3				163.2	-13.5	26.0	56.3		
MART	3.9	4.5	-0.6	5.9	4.9	1.0				77.3	66.7	51.3	8.8		
NİSAN	5.4	5.7	-0.4	7.9	5.4	2.5				125.0	83.9	43.3	-5.3		
MAYIS	6.2	4.2	2.0	10.0	6.0	4.0				63.1	40.0	61.3	42.9		
HAZİRAN	5.9	4.6	1.3	11.3	5.6	5.7				- 9.2	24.5	91.5	21.7		
TEMMUZ	12.1	5.3	6.8	20.0	6.3	13.7				65.7	60.6	65.3	18.9		
AĞUSTOS	20.2	5.4	14.8	15.8	5.9	9.9				80.4	17.4	-21.8	9.3		
EYLÜL	13.6	5.0	8.6	33.9	16.3	17.6				54.5	11.1	149.3	226.0		
EKİM	11.5	4.4	7.1	13.9	8.2	5.7				88.5	37.5	20.9	88.6		
KASIM	8.7	4.4	4.3	11.2	7.0	4.2				85.1	63.0	28.7	59.1		
ARALIK	5.8	7.7	-1.9	29.2	17.1	12.1				1.7	71.1	403.4	122.1		
OCAK-ARALIK	103.7	59.3	44.4	171.3	93.1	78.2				64.9	40.5	65.2	57.0		

Açıklama : Bu tablo Devlet Planlama Teşkilâtı Uluslararası Ekonomik İlişkiler ve Konjonktür Grubu raporlarından aynen alınmıştır.

BÖLÜM VI
KAMU MALİYESİ

118. 1974 yılının ilk aylarında kamu gelirlerine ilişkin rakamlar elde edilememiştir. Maliye Bakanlığı yetkilileri yılın ilk aylarında kamu gelirlerinin çok olumlu bir gelişme içinde olduğunu belirtmektedirler.
119. Altın ve döviz mevcudunda artış devam etmekte ise de, artış hızı geçen yılın aynı dönemine göre daha düşüktür. Geçen yıl üç aylık dönemde altın ve döviz mevcudunda sağlanan % 24.0'lük bir artışa karşı bu yıl aynı dönemde % 7.1 oranında bir artış sağlanabilmiştir.

TABLO 46
GENEL BÜTÇE GİDER VE GELİRLERİ
(MALİ YIL DURUMLARI)

Milyon TL.

	ENDEKS			ENDEKS	
	GİDERLER	1965-100	GELİRLER ^{1/}	1965-100	FARK
	(1)	(2)	(3)	(4)	(3-1)
1965	14.218.0	100.0	13.318.0	100.0	- 900.0
1966	16.475.9	115.9	15.784.9	118.5	- 690.8
1967	18.493.9	130.1	18.592.5	139.6	98.6
1968	21.084.1	148.3	20.392.3	153.1	- 691.9
1969	24.892.7	175.1	23.066.7	173.2	- 1825.9
1970	31.652.6	222.6	31.907.1	239.6	254.4
1971	46.006.3	323.6	40.199.4	291.0	- 5806.9
1972	49.418.4	347.6	50.132.3	376.4	713.9
1973	42.381.1	298	46.149.0	346	3.767.9
	ZİNCİRLEME ENDEKS			ZİNCİRLEME ENDEKS	
1972					
MART	3.595.6	43.9	3.396.1	51.0	- 199.5
NİSAN	4.031.3	112.1	3.940.0	116.0	- 91.3
MAYIS	4.352.4	108.0	3.339.8	84.8	-1.012.6
HAZİRAN	4.067.6	93.5	3.702.9	110.9	- 364.7
TEMMUZ	3.305.5	81.3	3.931.0	106.2	625.5
AĞUSTOS	3.373.1	102.0	3.401.1	86.5	28.0
EYLÜL	3.834.4	113.7	4.116.2	121.0	281.8
EKİM	4.426.0	115.4	3.911.4	95.0	- 514.6
KASIM	3.182.3	71.9	4.319.0	110.4	1.136.7
ARALIK	5.139.1	161.5	3.768.6	87.3	1.370.5
OCAK	2.942.5	57.3	3.713.2	98.5	770.7
ŞUBAT	7.168.3	243.6	8.592.9	231.4	1.424.6
1973					
MART	3.624.1	50.6	4.499.8	52.4	875.7
NİSAN	3.843.2	106.0	5.216.9	115.9	1.373.7
MAYIS	4.033.2	104.9	4.664.3	89.4	631.1
HAZİRAN	4.890.3	121.3	1.436.3	95.1	- 454.0
TEMMUZ	4.311.2	88.2	5.021.8	113.2	710.6
AĞUSTOS	4.445.7	103.1	3.894.4	77.5	- 551.8
EYLÜL	4.256.3	95.7	4.095.5	105.2	- 160.8
EKİM	3.908.8	91.8	4.983.8	121.7	1.075.0
KASIM	5.183.0	132.6	5.247.6	105.3	64.6
ARALIK	3.885.2	75.0	4.088.7	77.9	2.035
1974					
OCAK					
ŞUBAT					
MART					
NİSAN					

TABLO 47
ALTIN DÖVİZ MEVCUDU 1/

(Milyon TL.)

	1972	ENDEKS	ZİNCİR- LEME ENDEKS	1973	ENDEKS	ZİNCİR- LEME ENDEKS	1974	ENDEKS	ZİNCİR- LEME ENDEKS
	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)
BİR ÖNCEKİ YIL SONU	10.469	100.0	-	18.387	100.0	-	28.335	100.0	-
OCAK	11.339	108.3	108.3	19.573	106.4	106.4	29.145	103.6	103.0
ŞUBAT	12.065	115.2	106.4	21.291	115.8	108.8	29.808	105.2	102.1
MART	12.166	116.2	100.8	22.806	124.0	107.1	30.344	107.1	101.8
NİSAN	11.225	107.2	92.3	22.716	123.5	99.6			
MAYIS	11.500	109.9	102.5	23.370	126.9	102.7			
HAZİRAN	10.927	104.4	95.0	24.162	131.4	103.6			
TEMMUZ	11.800	112.7	108.0	26.321	143.2	108.9			
AĞUSTOS	13.349	127.5	113.1	28.152	153.1	107.0			
EYLÜL	14.743	140.8	110.5	28.153	153.1	100.0			
EKİM	15.753	150.5	106.9	28.168	153.2	100.1			
KASIM	17.307	165.3	109.9	27.726	150.8	98.4			
ARALIK	18.366	175.4	106.1	28.335	154.1	102.1			

AÇIKLAMA : Aktifteki altın mevcudu, vadeli altın borçları, döviz borçluları toplamı ile pasifteki döviz alacaklıları altın alacaklıları arasındaki fark

Bu tablo Devlet Planlama Teşkilâtı Uluslararası Ekonomik İlişkiler ve Konjonktür Grubu raporlarından aynen alınmıştır.

BÖLÜM VII

DÜNYA EKONOMİSİ

120. Dünya Fiyatlarında (The Economist Dergisi Endekslerine Göre) son yılda önemli artışlar görülmüştür. 1973 yılında dolar esasına göre genel endeks % 65.2, gıda maddeleri % 50.3 ve sınai ham maddeler % 89.1 oranında artmıştır. Bu artış 1974 yılının ilk dört ayında da devam etmiştir. İlk dört aylık artış oranları Genel Endeks için % 11.2, Gıda Maddeleri için % 14.0 ve Sınai Ham Maddeler için % 7.6 olmuştur. Geçen yıl aynı dönemde artış oranları ise sırasıyla % 25.7, % 19.4 ve % 36.8 idi. 1974 yılının ilk dört ayında geçen yıla oranla Dünya fiyatlarında artış oranında bir gerileme görülmektedir. Özellikle petrol ve petrol ürünleri fiyatlarındaki artışın etkisi geçen yılın endekslerinde önemli ölçüde kendini göstermektedir.

DÜNYA FİYATLARI
(Dolar Esasına Göre)

	Aralık 73	Nisan 73	Nisan 74	Nisan 73	Nisan 74	Nisan 73	Nisan 74
	Aralık 72	Aralık 72	Aralık 73	Nisan 72	Nisan 73	Mart 73	Mart 74
Bütün maddeler	65.2	25.7	11.2	47.6	46.0	-0.6	0.4
Gıda	50.3	19.4	14.0	44.6	43.5	3.4	-1.1
Genel	89.1	36.8	7.6	52.9	48.8	-4.8	2.5

121. Nisan ayı itibariyle yıllık artış oranları, bir önceki dönemdeki artış oranlarına yakındır. Dünya fiyatlarının geçen yıla göre daha düşük bir artış hızı ile Ağustos ayına kadar yükselmeye devam etmesi beklenmektedir.

TABLO 48

DÜNYA ÜLKELERİNDEKİ BÜYÜME HIZI
TAHMİNLERİ

	1959-60/ 1970-71 Ortalama- ları	1972	1973	1974 (Tahmin)
1. ABD	3.9	6.1	6.0	2.3
2. Almanya	4.9	3.0	6.3	3.3
3. Danimarka	4.8	5.0	4.5	4.0
4. Fransa	5.8	5.5	6.3	5.5
5. Hollanda	5.3	4.4	4.0	3.5
6. İngiltere	2.9	3.0	6.8	3.5
7. İtalya	5.5	3.5	5.3	7.3
8. İspanya	7.2	8.3	7.5	6.0
9. Japonya	11.1	9.6	11.0	7.5
10. Kanada	4.9	5.8	7.3	5.5
11. Yunanistan	7.4	10.2	9.0	8.0
12. Türkiye	5.7	7.6	6.4	7.6

Açıklama : Bu tablo Devlet Planlama Teşkilâtı Uluslararası Ekonomik İlişkiler ve Konjonktür Grubu raporlarından aynen alınmıştır.

TABLO 49

DÜNYA ÜLKELERİNDEKİ FİYAT ARTIŞLARI (YÜZDE OLARAK)

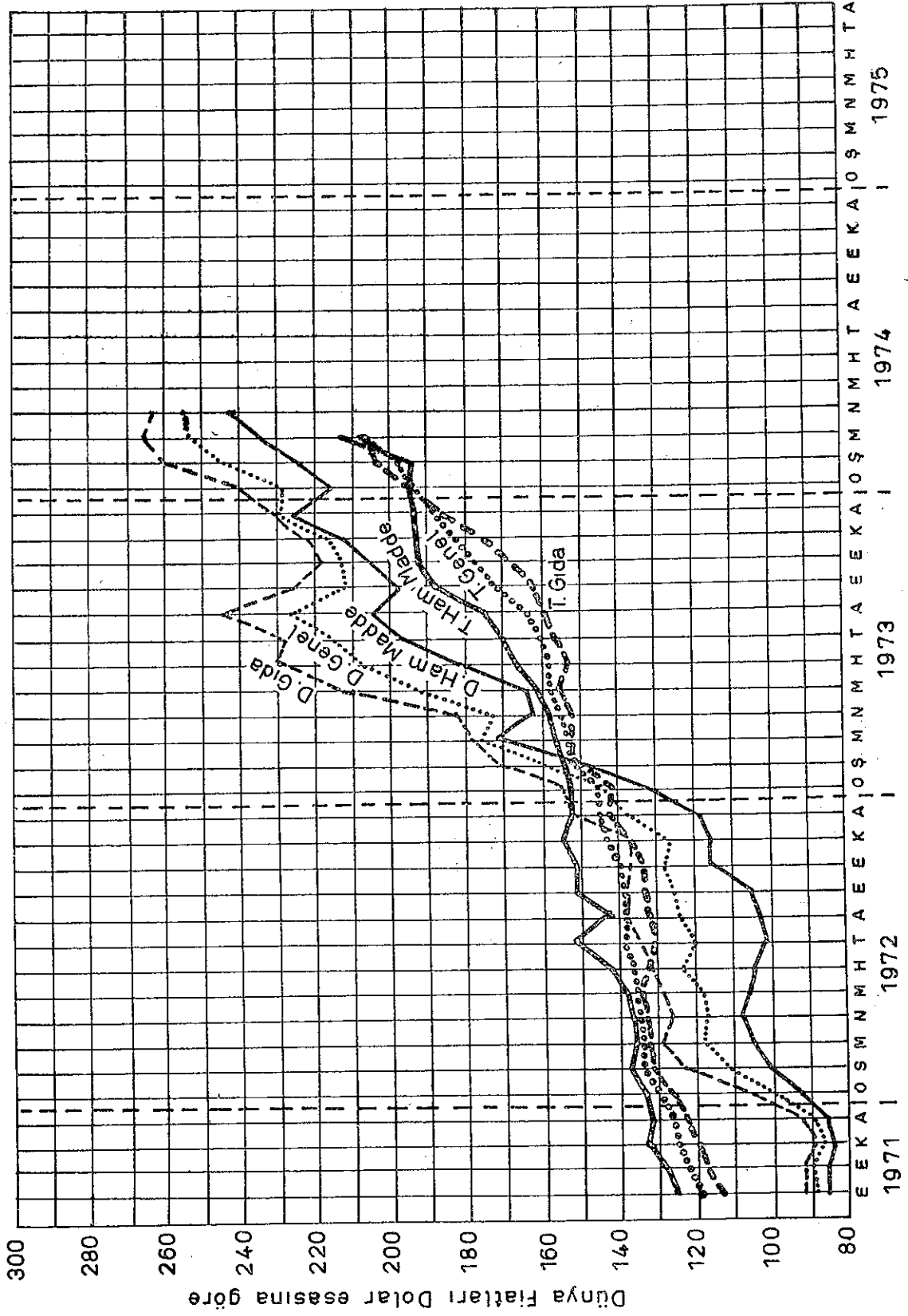
	1959-60/1970-71 Ortalaması		1972		1973		1974 (Tahmin)	
	(a)	(b)	(a)	(b)	(a)	(b)	(a)	(b)
1. A.B.D.	2.4	2.8	2.6	3.2	5.0	5.3	7.0	6.8
2. Almanya	2.8	3.6	5.7	6.1	7.0	6.3	7.0	7.0
3. Danimarka	5.7	5.6	6.5	8.5	9.0	9.0	10.5	9.5
4. Fransa	4.1	4.4	6.2	5.7	7.5	7.0	8.5	7.8
5. Hollanda	4.3	4.8	7.8	8.9	8.0	8.5	8.0	8.5
6. İngiltere	3.5	4.2	5.8	6.7	7.5	5.8	8.3	6.3
7. İtalya	3.9	4.4	5.7	6.0	10.8	11.0	9.5	10.0
8. İspanya	5.9	5.7	8.3	8.8	12.0	11.3	11.8	10.5
9. Kanada	2.2	3.0	3.5	4.6	5.5	6.5	6.0	6.8
10. Japonya	5.6	4.8	4.5	4.6	11.5	10.5	11.5	9.3
11. Yunanistan	2.1	2.7	4.9	4.3	11.0	10.0	10.5	9.0
12. OECD Avrupa Ülkeleri top- lamı.	3.8	4.3	6.3	6.7	8.3	7.8	8.5	8.0

a) Tüketici Fiyatları Endeksleri

b) GSMH Deflâtörleri.

Açıklama : Bu tablo Devlet Planlama Teşkilâtı Uluslararası Ekonomik İlişkiler ve Konjonktür Grubu raporlarından aynen alınmıştır.

DÜNYA FİATLARI VE TÜRKİYE TOPTAN EŞYA FİAT
ENDEKSLERİ (1970 = 100.)

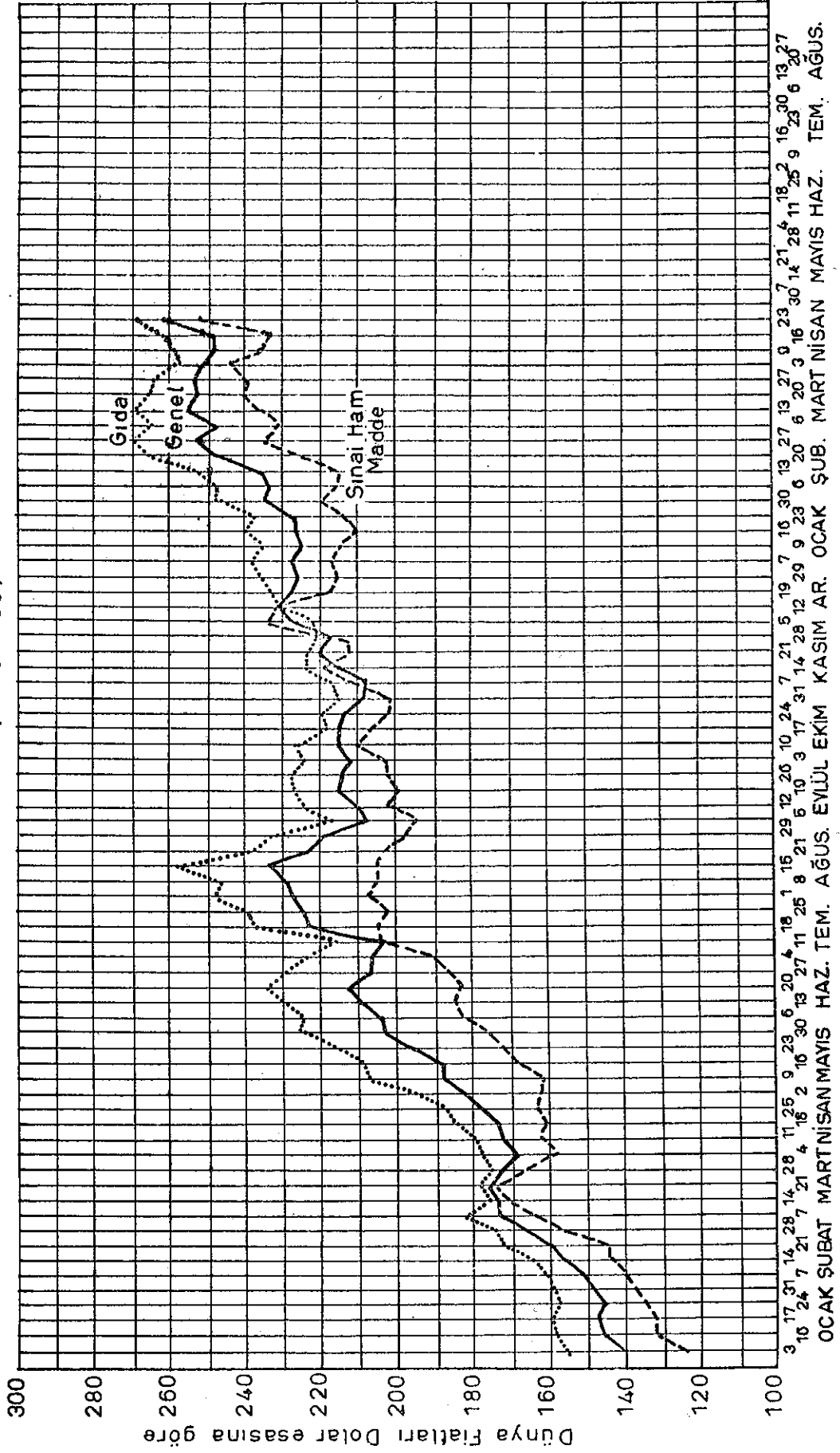
TABLO 50
EKONOMİST DERGİSİ DÜNYA FİYATLARI
ENDEKSİ

(1970 = 100)

1971	Sterlin Endeksi					Dolar Endeksi				
	Sanayi Maddeleri					Sanayi Maddeleri				
	Bütün Maddeler	Gıda	Genel	Fiberler	Metal	Bütün Maddeler	Gıda	Genel	Fiberler	Metal
Ocak	94.7	103.8	84.7	95.7	76.9	95.2	104.3	85.2	96.2	77.3
Şubat	94.4	103.2	84.5	95.9	77.0	95.1	104.0	85.2	96.7	77.6
Mart	95.6	102.5	88.1	93.7	84.5	96.4	103.3	88.8	94.7	85.2
Nisan	97.6	103.6	91.1	95.6	88.6	98.4	104.4	91.8	96.4	89.3
Mayıs	95.2	101.3	88.6	97.1	81.5	96.0	102.8	89.3	98.7	82.1
Haziran	94.2	99.3	88.5	101.0	81.5	94.9	100.1	89.2	101.8	82.7
Temmuz	93.8	96.5	90.9	101.5	86.5	94.4	97.1	91.5	102.1	87.0
Ağustos	91.6	94.1	88.8	104.2	81.3	92.3	94.8	89.5	105.0	81.9
Eylül	87.3	90.1	88.2	100.0	76.7	89.9	92.8	86.7	103.0	79.0
Ekim	85.8	88.1	83.2	99.8	74.5	89.0	91.4	86.3	103.5	77.3
Kasım	84.0	85.5	82.3	101.0	72.5	87.3	88.9	85.5	105.0	75.3
Aralık	86.7	90.3	82.8	101.8	72.8	91.0	94.8	86.9	106.9	76.4
1972										
Ocak	95.9	101.5	89.7	112.4	77.9	102.0	107.9	95.4	119.5	82.8
Şubat	104.5	113.5	93.2	122.5	79.9	113.4	123.2	101.2	133.0	86.7
Mart	107.5	117.2	95.3	121.8	82.6	117.4	128.0	104.1	133.0	90.2
Nisan	107.8	116.0	97.6	128.4	83.0	117.3	126.2	106.2	139.7	90.3
Mayıs	108.5	118.0	96.8	126.3	81.4	118.2	128.5	105.4	137.5	88.6
Haziran	112.5	125.2	96.5	131.3	78.8	122.2	136.1	104.9	142.7	85.6
Temmuz	117.9	133.0	98.9	130.9	81.5	120.1	135.5	100.8	133.4	83.1
Ağustos	119.5	135.3	99.7	133.7	81.2	122.2	138.3	102.0	136.7	83.0
Eylül	121.0	135.6	102.8	140.4	83.5	123.4	138.3	104.9	143.2	85.2
Ekim	127.3	136.1	116.1	186.8	82.1	127.7	136.6	116.5	187.4	82.4
Kasım	129.2	139.4	116.3	178.0	82.4	126.8	136.8	114.2	174.7	80.9
Aralık	141.2	156.9	121.7	193.9	84.2	137.7	152.9	118.7	189.1	82.1
1973										
Ocak	148.7	160.5	133.8	226.2	94.2	145.8	157.8	131.7	222.2	87.9
Şubat	156.3	165.5	144.7	246.4	95.8	159.3	168.7	147.5	251.2	97.6
Mart	169.1	171.4	165.6	291.7	110.9	174.2	176.6	170.6	300.6	114.3
Nisan	167.4	176.4	156.9	251.9	115.0	173.2	182.6	162.4	260.7	119.1
Mayıs	181.3	200.4	157.5	156.7	112.6	191.4	211.5	166.2	214.3	270.9
Haziran	194.0	213.4	169.7	269.7	121.9	208.1	228.9	182.1	289.3	130.8
Temmuz	202.5	266.1	186.1	269.1	141.5	214.5	228.4	197.2	285.2	149.9
Ağustos	219.1	236.1	197.7	293.1	141.1	226.6	244.2	204.4	303.0	154.5
Eylül	210.0	221.3	195.8	310.0	114.7	211.6	223.0	197.3	312.4	145.8
Ekim	210.3	217.1	201.9	309.2	155.3	213.3	220.1	204.7	313.6	157.5
Kasım	216.0	220.3	210.7	284.1	174.1	215.8	220.1	210.4	283.8	173.9
Aralık	234.8	237.8	232.3	312.2	184.7	227.5	229.9	224.5	301.7	178.6
1974										
Ocak	245.3	257.2	230.7	333.5	173.4	228.1	239.3	214.7	310.2	161.6
Şubat	256.8	273.5	236.0	313.2	195.0	243.3	259.1	223.5	296.5	184.8
Mart	257.3	270.6	240.6	286.5	217.8	251.9	264.9	235.6	280.5	213.3
Nisan	254.0	263.0	242.6	272.8	238.9	252.9	262.0	241.6	271.7	230.5

DÜNYA FİATLARI ENDEKSİ

(1970 = 100)

Sterlin Endeksi						Dolar Endeksi							
		Sanayi Maddeleri							Sanayi Maddeleri				
1973		Bütün Maddeler	Gıda	Genel	Fiberler	Metal.	Bütün Maddeler	Gıda	Genel	Fiberler	Metal.		
Ocak	3	145.0	158.2	126.5	212.0	85.5	140.4	155.2	124.6	206.4	84.0		
	10	149.5	161.9	134.1	232.1	87.7	146.6	158.7	131.5	227.5	86.0		
	17	150.2	162.7	134.4	224.6	90.6	147.2	159.5	131.8	220.2	88.8		
	24	148.7	159.7	136.2	228.9	91.4	146.2	157.1	134.0	225.1	89.9		
	31	150.1	160.0	137.9	233.7	91.9	149.0	158.8	136.9	231.9	91.2		
Şubat	7	153.2	162.7	141.2	241.2	93.1	152.1	161.6	140.2	239.4	92.5		
	14	152.6	161.2	141.7	239.6	94.0	157.0	165.9	145.8	246.6	96.7		
	21	157.8	169.5	143.3	240.7	95.5	160.7	172.5	145.9	245.0	97.2		
	28	161.7	168.9	152.8	264.3	100.7	167.6	175.0	158.3	273.9	104.3		
Mart	7	168.8	176.4	159.4	265.6	110.4	173.9	181.7	164.2	273.6	113.7		
	14	169.3	169.4	166.7	295.1	111.2	173.8	174.0	171.2	303.0	114.2		
	21	171.0	172.0	169.8	308.3	110.6	176.2	177.2	175.0	317.7	114.0		
	28	167.4	168.1	166.6	298.1	111.6	173.1	173.8	172.3	308.3	115.4		
Nisan	4	163.9	171.9	155.8	242.6	113.0	169.4	177.7	159.0	250.8	116.8		
	11	166.9	173.7	158.5	253.8	117.1	172.7	179.7	164.0	262.6	121.2		
	18	167.4	178.5	157.1	253.8	114.5	173.2	184.7	162.6	262.6	118.5		
	25	171.4	181.7	158.4	257.6	115.7	177.7	188.4	164.2	267.0	119.9		
Mayıs	2	175.1	189.7	156.9	250.3	116.8	181.9	197.1	163.0	260.0	121.4		
	9	180.5	199.4	156.8	255.3	111.6	188.3	208.1	163.6	266.4	116.5		
	16	177.6	197.2	153.2	254.0	107.4	188.3	209.0	162.4	269.2	113.8		
	23	184.1	204.5	158.7	259.2	113.1	196.1	217.8	169.0	276.1	120.5		
	30	189.5	211.4	162.0	264.7	114.2	202.4	225.8	173.1	282.8	122.0		
Hazi.	6	189.8	210.0	164.7	267.3	117.5	203.3	224.9	176.4	286.3	125.9		
	13	195.2	214.2	171.4	274.1	123.1	209.3	229.7	183.8	294.0	132.0		
	20	197.7	217.7	172.6	276.9	121.8	212.0	233.5	185.1	297.0	130.6		
	27	193.4	211.8	170.4	260.5	125.3	207.9	227.7	183.2	280.0	134.7		
Tem.	4	192.6	207.5	174.1	263.0	129.6	207.1	223.1	187.2	282.8	139.6		
	11	192.7	202.9	179.9	264.6	136.3	204.5	215.3	190.9	280.8	144.7		
	18	209.8	222.9	193.4	272.2	148.6	222.5	236.4	205.1	288.7	157.6		
	25	214.9	228.9	197.3	276.6	151.5	224.2	238.8	205.9	288.6	158.1		
Ağus.	1	216.6	235.7	192.5	280.1	145.2	227.3	247.3	202.0	293.9	152.4		
	8	219.8	237.1	198.3	281.3	152.4	228.8	246.8	206.4	292.8	158.7		
	15	227.8	250.0	200.1	291.8	151.0	233.8	256.6	205.4	299.5	155.0		
	22	217.7	232.0	199.8	303.6	151.0	223.7	238.4	205.3	312.0	155.2		
	29	213.6	226.1	197.8	308.8	147.2	219.4	232.3	203.2	317.2	151.2		
Eylül	5	205.9	214.9	194.6	304.0	143.6	207.9	217.0	196.5	306.9	145.0		
	12	209.3	222.5	192.8	308.6	142.3	209.9	223.1	193.4	309.5	142.7		
	19	213.0	223.7	199.5	315.5	148.2	214.7	225.5	201.1	318.0	146.1		
	26	211.8	224.2	196.3	312.1	144.7	213.9	226.4	198.2	315.2	146.1		
Ekim	3	210.2	218.4	200.1	325.2	146.9	211.5	219.7	201.2	327.2	147.8		
	10	212.7	222.0	201.0	308.0	156.6	214.6	224.0	202.8	310.8	158.0		
	17	208.9	211.8	205.2	305.9	158.9	213.6	216.6	209.9	312.8	162.5		
	24	209.7	216.4	201.3	298.0	158.9	213.5	220.3	204.9	303.7	161.7		
	31	204.8	210.2	198.0	283.2	157.7	208.1	213.6	201.2	287.8	160.3		
Kasım	7	206.3	212.2	198.9	274.6	160.8	208.3	214.3	200.8	277.3	162.4		
	14	213.7	219.4	206.5	279.2	171.2	217.5	223.3	210.2	284.2	174.3		
	21	221.8	223.6	219.6	291.8	183.8	221.0	222.8	218.8	290.8	183.1		
	28	222.4	226.0	217.9	291.0	180.6	216.5	220.0	212.1	283.2	175.8		
Ara.	5	232.3	227.5	238.4	283.3	209.9	226.3	221.6	232.2	276.0	204.5		
	12	239.8	239.5	240.3	319.7	197.3	231.1	230.8	231.5	308.0	190.1		
	19	233.6	241.8	226.5	320.9	164.2	226.8	232.8	218.1	308.9	158.1		
	28	233.8	242.6	224.0	325.2	167.4	225.9	234.4	216.4	314.2	161.7		
1974													
Ocak	2	236.9	247.0	226.6	326.4	169.5	227.5	237.2	217.6	313.5	162.8		
	9	240.9	250.1	229.4	327.7	171.4	225.2	233.8	214.5	306.4	160.3		
	16	249.2	263.8	231.0	363.2	169.1	226.1	239.7	209.9	330.1	153.7		
	23	248.6	260.7	233.4	329.0	175.1	226.6	237.7	212.8	299.9	159.0		
	30	250.9	264.8	233.5	321.3	183.6	235.4	248.5	219.1	301.5	172.3		
Şubat	6	252.1	267.1	233.2	323.3	184.6	234.2	248.2	216.7	300.4	171.5		
	13	250.4	268.2	228.1	316.8	181.6	236.9	253.8	215.8	299.8	171.8		
	20	259.9	278.0	237.3	310.1	198.5	248.2	265.5	226.6	296.1	189.6		
	27	265.0	280.8	245.4	302.6	151.4	254.0	269.1	235.2	250.0	206.4		
Mart	6	254.9	270.2	235.9	296.3	202.5	247.6	262.4	229.1	287.8	196.7		
	13	259.9	275.0	241.0	293.1	213.8	254.3	269.1	235.8	287.1	209.2		
	20	259.9	271.6	245.3	279.3	229.3	253.8	265.2	239.5	272.7	223.9		
	27	254.6	265.9	240.5	277.4	225.7	252.0	263.2	238.1	274.6	223.4		
Nisan	3	251.4	257.6	244.1	272.1	233.4	251.4	257.6	243.6	272.1	233.4		
	9	251.1	261.2	238.4	272.7	225.5	249.3	259.3	236.7	270.7	223.9		
	17	252.7	265.3	236.9	274.7	222.4	249.4	261.8	233.8	271.1	219.5		
	24	260.7	268.1	251.3	272.0	244.4	261.7	269.2	252.3	273.1	245.4		
Mayıs	1												
	8												

BÖLÜM VIII

İMALÂT SANAYİİNDE GELİŞMELER

122. Bu çalışmanın son bölümünde "İmalât Sanayiinde Gelişmeler"i tesbit etmek için yapılmış bir araştırmanın özeti verilmektedir. Türk Sanayicileri ve İş Adamları Derneğince 1974 yılı Nisan ayının ikinci yarısında yapılan bu araştırmada örneklem yoluyla seçilen kuruluşlarda İstanbul Üniversitesi Öğretim Üyelerinin de katkılarıyla yürütülen bir araştırma ile imalât sanayiinde, kapasite kullanımının, üretimin, yatırımların ve sorunların tesbitine çalışılmıştır.
123. İmalât Sanayiinde 71 kuruluştan derlenen bilgiler özetlenerek toplu halde ilişkide sunulmaktadır. Bu bilgilerin değerlendirilmesi çalışmanın önceki bölümlerinde yer almıştır.

1. PAMUK İPLİĞİ VE PAMUKLU DOKUMA

Pamuk ipliği ve pamuklu dokuma üreten tesislerden büyük kuruluşlar tam kapasite ile çalışmaktadır. Orta ve küçük kuruluşlarda teknik nedenler ve yönetime ilişkin sorunlara dayalı olarak eksik kapasite kullanımı bahis konusu olabilmektedir.

Bilindiği gibi son 3 yıl içinde pamuk ipliği yatırımlarına büyük bir ilgi doğmuş ve bu konuda büyük kapasiteleri hedef alan yatırımlara başlanmıştır. Pamuklu dokuma girişimleri bu ilk hareketi daha geriden takip etmiştir.

İçinde bulunulan ayın en önemli sorunu iplik piyasasındaki "gevşeme"dir. İç ve dış piyasalarda iplik fazlası belirtileri ortaya çıkmıştır. Bu konuda geniş yatırımı bulunan kuruluşlar son gelişmeleri ciddi kabul etmektedirler. Dünya iplik fiyatlarında ve pamuk fiyatlarında yılbaşından bu yana bir duraklama ve gerileme izlenmektedir. Bu iç piyasadaki pamuk fiyatlarına da yansımıştır. Geçen dönem kampanya açıldığında 25 liradan pamuk alan kuruluşlar, yılbaşında 20 lira dolayında pamuk temin edebilmişlerdir. Şu günlerde 21 liradan pamuk temin edilebildiği söylenmektedir.

Yeni rekoltenin hem Türkiye'de ve hem de Dünyada iyi olacağına ilişkin tahminler gerçekleşirse dünya pamuk fiyatlarında ve dolayısıyla iplik fiyatlarında düşme devam edebilecektir. Geçen yıl pamuk fiyatlarının beklenenin üzerinde yükselmesi içte ve dışta pamuk ekim alanlarının genişlemesini teşvik etmiştir.

Dış piyasada pamuk dışındaki tekstil maddelerinde de, sentetik girdi fiyatlarında da duraklama başlamıştır. Bu da, geçen yılki fiyat yükselmeleri karşısında üretimin arttırılmasına bağlanmaktadır.

Bu gelişmelerin iplik satışlarında iç ve dış piyasalarda kısa dönemde büyük sorunlar çıkarması beklenmemektedir. Ancak, fiyat ucuzluğu veya aynı kredi olanaklarından yararlanmak nedeniyle ithal edilen düşük teknoloji tesislerin ürünlerinin pazarlanmasında güçlükler beklenebilir.

Sektörde hâlen hammadde ve mamül madde stokları normaldir.

Pamuklu dokuma satışları normal gelişmektedir. Satışlar miktar olarak geçen yılki seviyededir.

Önümüzdeki aylarda tarım ürünleri fiyatlarında ve işçi ücretlerinde beklenen artışın piyasayı hareketlendireceği tahmin edilmektedir.

Sektörde halen en önemli sorun finansman güçlüğüdür. Anadolu tüccarının ödeme gücü normalin altındadır. Üreticiler hem artan hammaddeyi finanse etmek ve hem de geçen yıllara göre daha büyük miktarda alıcıyı finanse etmek durumundadırlar.

Sektörde yatırım hareketinde belli bir durgunluk belirmiştir. Bunun iki temel nedeni vardır. En önemli neden 3 yıllık "pamuğa hücum" hareketinin konsolidasyonu - değerlendirilmesi gereğinin duyulmaya başlaması, diğeri finansman güçlükleridir. Orta vadeli kredi ve dış özel ayni ve nakdi kredi kullanımına ilişkin güçlükler yatırım cesaretini kırmaktadır.

2. YÜN İPLİK VE YÜNLÜ DOKUMA

Yünlü sanayii konjonktüre daha duyarlı bir sanayidir. Ekonomik dalgalanmalardan daha kısa sürelerde etkilenmektedir. Bunun nedeni, pamuklu sanayiinde üretim 12 ay boyunca devamlılık gösterirken, yünlü sanayiinin genellikle 9 ay kışlık, 3 ay yazlık mamül üretmesidir. Yünlü sanayiinin 1974 yaz dönemi için üretiminin tamamı üreticinin elinden çıkmıştır. Satışlar normalin üzerinde bir gelişme içindedir.

Tanınmış ve piyasada yeri olan kuruluşlar kapasite imkânlarının tamamını kullanmaktadırlar. Üreticiye gelen haberlere göre, ana toptancı, toptancı ve perakendeci satışları da normal bir gelişme içindedir. İhracat sadece belli firmalarca sürdürülmektedir. Şu anda pazar olanağı yerli tiftiği değerlendiren özel tip kaliteli kumaşlar için söz konusudur.

Pamuklu ve yünlü dokuma ihracatında benzer vergi iadesi oranlarının uygulanması ithal malı girdilerle üretilen yünlülerin ihraç olanağını kısıtlayan bir etken olarak gösterilmektedir.

Yapağı fiyatlarında çok önemli artışlar görülmektedir. 1972 yılı Ekim ayından bu yana yapağı fiyatları üçbuçuk, dört misli artış göstermiştir. Yünlü dokuma sanayiinde toplam maliyet içinde ithal malı girdi payı %60 dolayında hesaplanmaktadır. İthal malı girdi fiyatlarındaki artışa karşı ürün fiyatlarında kaydedilen artışın %50 dolayında olduğu belirtilmektedir. Maliyet ve fiyat arasındaki fark devamlı olarak azalmaktadır.

Yünlü dokumada, yerli sanayinin dış pazarlara göre işçi ücretlerindeki avantajını ortadan kaldıran faktör prodüktivite düşüklüğüdür. Tezgah başı işçi sayısının yüksekliği maliyette işçi ücretini yükselten etkindir.

Üretim dalında halen mamül madde stoku mevcut değildir. Hammadde stoku çok düşüktür. Tesisler hammadde stokunun düşüklüğü nedeniyle "günü gününe çalışıldığını" ifade etmektedirler. Bu üretimde belli süre de olsa maliyet istikrarını ortadan kaldıran bir sonuç ortaya çıkarmakta, maliyet kısa sürelerde gelen hammadde fiyatlarına göre dalgalanma göstermektedir.

Yünlü kesiminde hammadde stokunun çok düşük olması, hammaddenin bulunabilirliğinin ötesinde, finansman güçlüğüne bağlanmaktadır. Kuruluşlar eskiden normal sayılan bir stoğun aynının korunabilmesi için, eski fiyatlarda gerekli finansman hacminin beş misli büyüklükte bir finansman gereği ile karşı karşıyadırlar. Bu kadar büyük bir kaynağı uzun süre stoğa bağlama gücü bulamayan kuruluşlar stoklarını asgari seviyeye indirmek zorunda kalmışlardır.

Yünlü kesiminde hammaddenin hemen tümünün dışa bağılılığı ve yapağıda sipariş ve teslim tarihleri arasındaki sürenin 2 ila 4 ay olması hammadde stoklarındaki azalmanın bir sorun teşkil etmesinin temel nedenidir.

Yünlü dokumada katkı maddesi olarak kullanılan petrol ürünleri fiyatlarında da yükselme dışında temin sorunu önem taşımaktadır.

3. GİYİM EŞYASI

Giyim eşyasında mevsimlik talep gelişmesi henüz ortaya çıkmamıştır. Gerçek durum Mayıs ayı içinde belli olacaktır. Mart ayı içinde kış mevsiminden kalan stokların tasfiyesi için düzenlenen ucuz satışları takip eden günlerdeki durgunluk piyasanın genel gidişini ifade edemez. Sezon mallarına olan talepte en az %15 dolayında bir artış beklenmektedir.

Halen miktar olarak talep geçen yılın aynı dönemindeki talebin %2-3 üzerindedir. Normal olarak fiyat artışları nedeniyle satış tutarlarında artış görülmektedir.

Giyim eşyası sanayi mevsime tam kapasite ile ve üretim artışı ile girmiştir. Konfeksiyona ilginin artması, konfeksiyonda fiyat çeşitliliğinin sağlanması talebi devamlı arttıran bir etkidir.

4. TEKERLEK LASTİĞİ

Mevcut üç fabrika tam kapasite ile faaliyet göstermekte, bu arada ithalat da devam etmektedir. Buna rağmen piyasada belli tiplerde darlık ortaya çıkmaktadır.

Bunun temel nedenleri şöyle açıklanmaktadır: Yerli üretimde fabrikalar yakın gelecekteki talep değişimlerini karşılayacak mamül stokunu yapma olanağından yoksundurlar. Mevcut tesislerde yeterli sabit sermaye yatırımı bulunmadığından üretim sırasında pres ve kalıpların muhtelif tiplere göre değiştirilmesi zaman almakta ve piyasa talebine göre gerekli ayarlamalarda gecikilmektedir. İthal edilen lastiklerin temsilcilikler dışında küçük perakendeciler tarafından fiyat yükseltme çabasıyla piyasaya arzındaki geciktirmeler, genellikle talebin karşılanamadığı görünümünü yaratmakta ve fiyatlar üzerinde spekülasyon doğabilmektedir.

Mevcut tesislerin kapasite arttırımına ilişkin girişimleri ilerlemekte, yeni lastik fabrikası kurma girişimleri ciddiyet kazanmaktadır.

Talepdeki gelişmeye göre şu anda 1.3 veya 1.5 milyon lastik / yıl yeni bir tesisin piyasada başarı sağlayabileceği varsayılmaktadır.

Lastik sanayiinde sermaye yoğun yatırım niteliği ve makinelerin sipariş üzerine imali nedeniyle yatırımın gerçekleştirilme süresi 24-36 ay gibi uzun bir süredir. Mevcut tesisler için bile kapasite arttırımına karar verme tarihinden itibaren üretime geçiş için 24 aylık süre gerekmektedir. Bu durumda yeni kapasiteler devreye girinceye kadar talebi karşılamak sorunu ortadadır.

Otomotiv sanayiinde, özellikle traktör imalinde lastik temini zaman zaman önemli sorun olmaktadır. İthal fiyatlarının yüksekliği nedeniyle yerli fabrikalar, yerli üretimi tercih etmektedirler.

Traktör ve kamyon lastiklerinde ithal fiyatları bugünkü yerli fiyatların %50 - %100 üzerindedir.

Lastik hammaddelerinin %80 petrol ürününe dayalı olması hem dünya fiyatlarının süratle artması ve hem de hammadde temini güçlüklerinin ortaya çıkması sonucunu vermiştir.

Bu nedenle hammadde stokları çok düşük seviyededir. Hammadde temin güçlüğü ve iç talebin büyümesi nedeniyle mamül stokları da düşmüştür. Normal olarak birbuçuk aylık talebi karşılayabilecek stok bulundurulurken halen fabrikalarda bir haftalık talebi karşılayacak stok mevcuttur.

5. PLASTİK İŞLEME

Plastik işleme sanayiinde en önemli sorun hammadde teminindeki güçlük ve hammadde fiyatlarının devamlı olarak yükselmesidir. Dış piyasalarda PVC fiyatları beş misli arttığı halde mal temin edilememektedir.

Bu nedenle plastik işleme sanayii %15 - %25 kapasite ile çalışmaktadır. Hammadde teminindeki güçlük nedeniyle fabrikalar, mamül madde stokundaki büyük hacimli ürünleri kırıp küçük hacimli ürünleri piyasalamaya yönelmişlerdir.

Hammadde temininde özel kesimdeki üreticiler Petkim'in davranışından şikayet etmektedirler. Petkim mevcut kapasite için yeterli miktarda hammadde temin edemediği gibi dağınık şirketlerin maliyet fiyatının üzerinde fiyatla hammadde temin edebilmekte, buna işletme masraflarını da eklediğinden maliyetler yükselmektedir.

Bu sektör için piyasada gittikçe artan büyük bir talep potansiyeli mevcuttur. Köy içme suları projeleri ve sulama projeleri sektördeki üretim aksamasından önemli ölçüde etkilenebilir. Sektör ihracata da yönelmiştir. Ancak gerek hammaddenin dünya fiyatlarından yüksek olarak üreticiye intikali gerekse hammadde teminindeki aksaklıklar ihracat pazarlarının kaybı sonucunu verecek biçimde gelişme göstermektedir.

Sektörün en önemli sorunları %40 Gider Vergisi yükü ve PVC ithalinde Petkim tekelidir. Dünya piyasasındaki fiyat yükselmeleri ve kıtlık nedeniyle firmaların kendi hammaddelerini ithale müsaade halinde, Petkim'den daha ucuz hammadde temin edilebileceği ve devamlı bağlantı kurma olanağından yararlanılarak teminde aksaklıkların giderileceği ileri sürülmektedir.

Bu yıl sektördeki 170 bin ton/yıl işleme kapasitesine karşı 30 bin ton/yıl kapasitenin kullanılabileceği sanılmaktadır. Bu durumda toplu halde işçi çıkarmaları beklenebilir.

6. KİMYA

Kimya sektöründe talebin tümü iç üretimle karşılanmamakla birlikte asit, baz ve tuzların üretimi bir ölçüde gerçekleştirilmiştir. Organik ve inorganik temel maddelerin de yurt içi üretimi söz konusudur. Bununla birlikte, pek çok temel maddenin sorunu çözülememiştir. Gübre girdilerinden amonyak ve fosfat gibi maddeler yetersizdir. Özellikle gübrede temel madde maliyetleri giderek artmaktadır.

Temel maddelerden fosfat ülkemizde yeterince bulunduğu halde işlenmemekte, ithalat yapılmaktadır. Nitrat yetersizdir. Kimya Sektöründe üretimi büyük ölçüde etkileyen petrol ve petrol ürünleri konusunda bilinen gelişmeler sektörde girdi sorununu çok ağırlaştırmıştır. İlaç sanayii de petrolden çok etkilanmaktadır. Gene aynı nedenle bazı sanayi yağlarında gelişmekte olan ihracat olanakları kısıtlanmış veya tamamen ortadan kalkmıştır. Zaten, iç talep de giderek artmaktadır. Önemli yatırım girişimlerinden Kara Deniz Gübre Tesisinin tevsii ve yapımı beraberce yürütülmeye çalışılmaktadır. Tevsil ünitesinin bu yıl içinde, Gemlik Gübre Tesisinin ise 1975 - 1976 yıllarında devreye girmesi beklenmektedir. Ayrıca IV. gübre kompleksinin etüdlerine başlanmıştır. Akdeniz Gübre Tesislerinin, Yarımca ve İskenderun triple süper fosfat tesislerinin de üretime başlamasıyla artmakta olan temel madde talebine bir çözüm bulmak gereği daha da ağırlık kazanacaktır. Nitekim mevcut kapasiteler temel madde yetersizliği nedeniyle yeterince değerlendirilememektedir.

İlaç sanayiinde de ciddi atıl kapasite sorunu vardır. Bunun nedeni ise hammaddenin yanı sıra sık sık değişen teknolojilerin etkisidir. İlaç sanayinin ikame elastikiyeti yüksektir. Bunun yanı sıra, iç talep yetersizliği nedeniyle imalatın tüm safhalarını kapsıyabilen komple tesisler kurulamamaktadır. Lisans anlaşmaları nedeniyle ihracat olanakları sınırlıdır. Buna rağmen, 1973 yılında gayretler sonucu 1.5 milyon dolarlık ihracat yapılmıştır.

İlaç aktif madde üretimi yapılamamaktadır. Bu konuda en önemli sorun ilaç aktif madde yurt içi talebinin modern kapasitenin kurulmasına olanak vermeyişidir. Sağlık hizmetlerinin yaygınlaşması ile modern aktif madde kapasitelerinin kurulması da mümkün olabilir.

Perborat ve organik asit tesislerinin üretime başlaması, borik asit, boraks, sentetik elyaf ve iplik tesislerinin kapasite artışlarının gerçekleştirilmesi kimya sektöründe önemli gelişmelere olanak sağlayabilir.

Asit, baz ve tuzlar gibi temel maddeler için gerekli teknoloji ülkemizde vardır; teknoloji ihtali ve transferi sorunları bütün ağırlığı ile bu sektör içindedir.

Fiyat artışlarının yüzde yüzü bulunduğu kimyevi madde girdilerinden kibrit sanayii de etkilenmektedir. Potasyum Klorat, Fosfor, Parafin, Arap Zamkı, PVA yapıştırıcısı, Boncuk Tutkalda görülen fiyat artışları ve kalite bozuklukları kibrit sanayiini etkilemektedir. Potasyum - bikromat gibi maddeler hiç kullanılmamaktadır. Kutu kartonunun kalitesizliği ve kavağın giderek kışması maliyetleri de etkilemektedir. Ancak, modern teknoloji uygulayan kibrit tesisleri tevsi olanağına da sahiptirler. Kibrit talebi ise yılda %7 bir artış göstermektedir. Kaliteli kibrite talep vardır. Tevsilere olanak verilirse ihracat imkanı mevcuttur.

Hidroklorik ve nitrik asit talepleri eskisi kadar önemli değildir. Yeni kapasiteler sülfirik asit problemini azaltmış olmakla birlikte yeni tesislerin devreye girmesi ile sülfirik asit talebinin artacağı söylenebilir. Kostik soda talebi SEKA, Tarım Koruma ve PETKİM tarafından karşılanmakla birlikte yetersizdir. Sodyum Klorür tuzu Tekelin tuzlarından elde edilmekle birlikte gerek özel sektör tarafından üretilenler ve gerekse tekelin ürünleri pahalıdır. Sanayide çok kullanılan Sodyum sulfat tuzu ise tek bir firmanın monopolünde bulunmaktadır. Üretim yetersiz fiyat yüksektir.

Sabun ve deterjanlar yeterince üretilmekle birlikte deterjanda teknoloji prototip olup eskimiştir. Petkim'in dodesil benzen istihsalinden sonra aktif madde imali için ilk madde problemi çözülmüş gibi gözükürse de kapasite artımlarının yeni sorunlar ortaya çıkaracağı söylenebilir.

Otomotiv, dayanıklı tüketim malları, çelik eşya, mobilya, inşaat, gemi sanayi ve sektörlerinin v.s. ihtiyacını karşılayan ve takriben 1 Milyar TL iş hacmi olan Boya Sanayiinde, hammadde girdilerinde ortalama %100'e varan (hatta bazı H. M. de %300) fiyat artışları, kredi darlığı v.s. üretimin kısılmasına sebebiyet vermektedir. Yeni yatırımlar geri bırakılmıştır. İstihdam sorunu olmamakla beraber, inşaat sektöründe görülen durulma üretimde tesirini göstermektedir.

Pazarlama konusunda sektörün ciddi sorunları vardır. Kalite iyileştirme, standardizasyon çalışmaları yetersizdir. Standartlardaki yetersizlikler pazarlama işlerinde suni darboğazlar yaratmaktadır. İlaçta reçete ile satılmayanlara uygulanan reklam kısıtlamaları şikayet konusu olmaktadır.

Sektörün içindeki know - how'ın önemi kalifiye işçi talebini arttırmaktadır. Yetersiz olan mevcut eğitim birimlerinde dahi kimya sektörü için kalifiye eleman yetiştirilmesine önem verilmemektedir. Giderek artan işçi ücretleri özellikle ilaç sanayiinde önem taşır. Bu sanayi artan maliyetleri fiyatlara aksettirme olanağına sahip değildir. Nitekim, buna benzer nedenlerle ilaç üreticileri başka sektörlerle ilgi duymaktadır.

Bu sektörde şikayet konusu olan önemli bir sorun fiyat tescil işlemleri ile ilgilidir. Özellikle stratejik ithal temel maddelerinde formaliteler ve fiyat tescil işlemleri zaman ve kaynak israfına neden teşkil etmektedir. Özellikle fiyat dalgalanmaları çok sık ve geniş olduğundan, zorlukla temin edilebilen pek çok ithal malının formalitelerinin tamamlanmasına kadar, ihracatçının vazgeçmesi veya fiyatların değişmesi ithalatı kısıtlamaktadır. Nitekim, 116.5 ton polivinil alkol talebinin satıcı tarafından zorlukla ancak 39 tonunun karşılanabildiği, bunun da 13'er tonluk üç ayrı partide teslimi söz konusu olduğu bir dönemde, her üç teslimat için ayrı ayrı fiyat tescili yaptırma ve çeşitli formaliteleri tekrarlama, ihracatçının ilgisini azaltmaktadır.

Özellikle, günümüzdeki dış fiyat dalgalanmaları ihale opsiyon sürelerini anlamsız kılmaktadır. Bu sektörde zor bulunan maddelerde arz talep ilişkisine göre alım ve satımların düzenlenmesi ve mevzuatta esneklik sağlayacak tedbirlerin alınması büyük önem taşımaktadır.

7. ÇİMENTO

15 i kamu kesimine ve 17 si özel kesime (Nisan içinde faaliyete geçen Bolu Fabrikası ile fabrika sayısı 18 e yükselmiştir) alt 32 fabrikanın 1973 yılı üretimi 8.946 bin ton dolayında gerçekleşmiştir. 1973 yılı içinde yapılan ihracat ise 965 bin tondur. Bu rakkam bir önceki yıl ihracatından 1.446 bin ton geridedir.

1974 yılında, Şubat ayı sonu itibariyle çimento üretimi 825 bin tondur. Mart ayı sonunda çimento ihracatının durdurulması nedeniyle fabrikalarda klinker ve çimento stokları büyümeye başlamıştır. Şubat ayı sonu itibariyle 954 bin ton klinker ve 196 bin ton çimento stoku tesbit edilmiştir.

Enerji sıkıntısı dolayısıyla üretimde muhtemel bir kısıntı ve iç talebin artması nedeniyle çimento sıkıntısının başlamasına ilişkin endiseler nedeniyle Mart ayı sonunda çimento ihracı durdurulmuştur.

Gerçekte bu yıl çimento ihracı geçen yıla göre daha yavaş bir gelişme göstermiştir. 1973 yılında Ocak - Mart döneminde gerçekleştirilen 417 bin ton ihracata karşı bu yıl aynı dönemde 110 bin ton ihracat gerçekleştirilmiştir.

Piyasada, çimento ihracının kontrollü olarak serbest bırakılmasının sektörün gelişmesi yönünden yararlı olacağı konusunda yaygın bir kanaat vardır.

1974 yılında Akdeniz ülkelerinin çimento talepleri 5.5 milyon ton dolayında tahmin edilmektedir. Afrika ülkelerinde 3 milyon tonluk bir talep potansiyeli mevcuttur. Bu nedenle sektörde ihracat konusunda büyük imkanlar vardır.

Halen çimentoda dış fiyat 34.5 dolar / tondur. Bu fiyatın 32 - 33 dolar / tona kadar gerilemesi muhtemeldir. Türkiye'nin çimento ihracındaki istikrarsızlık dış piyasada alıcıları kaçırmakta, tereddüde sevk etmektedir.

Üretimin talebi karşılayamaması bahis konusu değildir. Yeni kapasitelerin devreye girmesiyle bu yıl inşaat mevsiminde bir çimento darlığının bahis konusu olmasına ihtimal verilmemektedir.

Fabrika teslim torbası 19.75 TL. olan çimento dağıtım kanallarındaki sorunlar nedeniyle değişik fiyatlardan tüketiciye intikal etmektedir.

8. CAM

Şişe ve pencere camında halen kapasite fazlası mevcuttur. Züccaciye için yatırım olanakları vardır. Şişe, züccaciye, kristal tipi üretim ile meşgul olan 40 dolayındaki küçük kuruluş halen %80 kapasite ile çalışmaktadır. Bu kuruluşların en önemli sorunu hammadde - özellikle soda teminindeki güçlüttür. Hammadde fiyatları yurt dışında da önemli miktarda artmakta ve artan fiyata rağmen hammadde temin edilememektedir.

Küçük imalathanelerde iki aylık talebi karşılayabilecek miktarda mamül madde stoğu mevcuttur. Bu stoğun yarısı normaldir. Yarısı talepdeki durgunluktan meydana gelmiştir.

Cereyan kesintileri, voltaj düşüklüğü üretimi aksatmaktadır. Voltaj düşüklüklerinin regülatör kapasitelerini aşması önemli bir sorun teşkil etmektedir. Özellikle teknolojisi düşük üretimde fazla mazot kullanılması gereği, petrol ürünlerine yapılan zammın maliyete önemli ölçüde yansması sonucunu vermektedir.

Mamül fiyatlarındaki artış kısa sürede talebi büyük ölçüde etkilemektedir. Fiyat artışı karşısında ikame mallarına kayma veya cayma bu sektörün özelliğini teşkil etmektedir.

Cam ilk maddeleri ve hurda camdan yapılan cam eşya üzerindeki gider vergisi ve aydınlatma işlerinde kullanılan camdan alınan yüksek orandaki gider vergisi uygulaması küçük üretim birimlerinin şikayet konularının başında gelmektedir.

Son yıllarda ihracatta vergi iadesi uygulamasının sağladığı teşvik ile küçük üretim birimleri yurt dışına işlenmiş cam eşya ihracına başlamışlardır.

İhracatta önemli sorun ambalaj masraflarının (oluklu mukavva) ağırlığı (ihrac fiyatının %20 si oranında) ve iyi kalite ambalaj malzemesinin teminindeki güçlüttür. İhracatta vergi iadesi uygulamasında, camı üreticiden temin ettikten sonra işleyerek satanların iade kapsamı dışında tutulması bu konuda emek yoğun geniş bir faaliyet kolunun ihracat olanağını kısıtlayıcı sonuç vermektedir.

Önümüzdeki kısa dönemde bu sektörde önemli yatırımlar beklenmemektedir. Vergi iadesi uygulaması sisteminin iyi kullanılması ile işlenmiş cam ürünleri ihracında önemli artışlar sağlanabilir.

9. MADENİ EŞYA

Sektörde inşaat malzemesi üreten teşebbüslerde 1974 yılının ilk aylarında faaliyetler normal gelişmiştir. Yan sanayii niteliğindeki kuruluşlarda, üretimin, talepteki gelişmeye uyamaması sebebiyle önemli sorunlar ortaya çıkmaktadır. Büro malzemesi üreten kuruluşlarda faaliyetin gelişmesi normaldir. Talepteki uyanma mutfak eşyası üreten kuruluşların iş hacminin gelişmesini teşvik etmektedir.

İnşaat malzemesi üreten kuruluşlar dışında kapasite kullanımı düşüktür. Yan sanayi niteliğindeki kuruluşlar, bu konuda artan talebin niteliğine göre üretimlerini ayarlayamadıklarından kapasitelerinin 1/3 ü dolayında faaliyet göstermektedirler.

Kapasite kullanımını kısıtlayan en önemli etken hammadde teminindeki güçlüğüdür. Bu kesimde hammaddenin yaklaşık olarak yarısı ithal edilmektedir. Hammadde fiyat artışlarından çok, temin güçlüğü ve ithalatın gerçekleştirilme süresindeki uzunluk (özellikle yan sanayi niteliğindeki kuruluşlarda 6-7 ay) nedeniyle hammadde stokları normalin altındadır. Özellikle boru ve sac üreten kuruluşlarda hammadde stoku normalin 1/3 ü oranındadır. Sadece büro malzemesi üreten kuruluşlarda fiyatların giderek artmasına ilişkin bekleyiş nedeniyle dahilden temin edilen hammaddelerde normalin üzerinde stok mevcuttur.

Bütün kesimde mamül madde stoğu normalin altındadır. İnşaat malzemesi üreten kuruluşlarda fiyat artışları konusundaki bekleyişe dayalı olarak yılın ilk iki ayında karşılaşılan büyük talep nedeniyle mamül madde stokları erimştir.

Tüm kesimde kalifiye işçi temini önemli bir sorun olarak hissedilmektedir. Hammadde fiyatlarının artması, temin süresinin uzunluğu kesimde büyük kredi ihtiyacı doğurmaktadır. Elektrik kesilmeleri sektörün özelliği nedeniyle üretimi kesilme süresinden daha uzun etkilemektedir.

Kesimde 1974 ün kalan ayları için kapasite arttırımına ilişkin girişimler yoktur. Bu konuda konjonktürün durulmasını hedef alan bir bekleyiş mevcuttur.

İnşaat malzemeleri ile boru ve sac ürünleri kesimlerinde ihracat olanakları vardır.

10. MAKİNE İMALAT

Yatırım malları üreten sanayide pazarlama sorunu mevcuttur. Örneğin motor, motorpomp tipli ara malı, veya küçük yatırım mallarında talep anormal ölçüde artmıştır.

Kesimin en önemli sorunu hammadde ve ara malı temininde karşılaşılan güçlük ve fiyat artışlarıdır.

Pahalı yatırım malı niteliğindeki makine imalat sanayii dışında tam kapasite kullanımı mevcuttur. Hammadde ve mamül madde stokları normalin altındadır.

İçten yanmalı benzin ve dizel motorları sanayinde çok belirgin bir üretim artışı mevcuttur. Örneğin bir firma 1973 yılında 11 bin motorpomp satmasına rağmen 1974 yılının ilk üç ayında 15 bin motorpomp ürettiğini belirtmiştir.

Gelişen talep yatırım projeleri için cesaret vermekte ise de ekonomik politika kararlarına ilişkin bekleyişler nedeniyle bu konuda gecikmeler olmaktadır.

II. ELEKTRİKLİ MAKİNE VE CİHAZLAR

Elektrikli makine ve cihazlar kesiminde ara malı niteliğindeki üretim için talep artışı faaliyetlere canlılık getirmektedir. Yatırım malı niteliğindeki üretim için büyük ölçüde talep artışı beklenmekte ise de özellikle kamu yatırımlarının gerçekleşmesindeki gecikmeler bu tip üretimde geçici tıkanıklıklara sebep olmaktadır. Fiyat artışlarına ilişkin bekleyişler nedeniyle 1974 yılının ilk aylarında dayanıklı tüketim malı niteliğindeki elektrikli alet ve cihazlara normalin üzerinde bir piyasa talebi ortaya çıkmıştır.

Bu kesimde genellikle kapasitenin tamamı kullanılmaktadır. Firma bazında en düşük kapasite kullanımı %60-70 dolayındadır. Kesimin hammadde sorunu fiyat artışlarına ve hammadde teminine dayalıdır. Büyük ölçüde dışa bağlı hammaddelerde dünya fiyatlarındaki dalgalanmalar üretimi etkilemektedir. Örneğin elektrik motorları üreten teşebbüsler çok kısa sürede izolasyon malzemesini %50, bakırı %150 pahalı temin etme durumunda kalmışlardır. Hammadde stoku genellikle normalin altındadır. Sadece belli hammaddelerde temin güçlüğü endişesi ile gereğin üzerinde stok ortaya çıkmıştır. Hammadde sorunu içinde plastik esashı hammaddelerin temini ve fiyatları büyük ağırlık taşımaktadır.

Mamül madde stoğu sadece transformatörler, büyük güçlü elektrik motorları ve şalterler gibi yatırım malı niteliğindeki üretimde söz konusudur. Dayanıklı tüketim malı niteliğindeki elektrikli makine ve cihazlarda mamül madde stoku normalin altındadır.

Elektrik kısılmaları üretimi olumsuz etkilemektedir. Vasıflı işçi teminindeki güçlükler genel sorundur. Bu kesimin üretimindeki gelişmeyi olumsuz etkileyen bir başka devamlı sorun yan sanayi ile iyi ilişkilerin kurulamamasıdır. Kesimin tümünde ve fakat özellikle yatırım malı niteliğindeki ürünlerde pazarlama için üreticinin alıcıya finansman kolaylığı sağlama mecburiyeti, kesimin banka kredilerine büyük ölçüde bağlanması sonucunu vermektedir.

Bu kesimde iç talepteki artışın sürekliliği kuruluşların ihracata yönelmelerini gerekli kılmamaktadır. Özellikle dayanıklı tüketim malı niteliğindeki üretime ilişkin kapasite artırım teşebbüsleri psikolojik etkenlerle ve teşvik uygulamasının devamlılığına ilişkin şüpheler nedeniyle gecikmektedir.

12. OTOMOTİV SANAYİİ

Otomotiv sanayinde yıl başından bu yana binek otomobilleri hariç diğer bütün tiplere karşı talep artışı vardır. Binek otomobilinde belge sisteminin ortaya çıkardığı tereddüt nedeniyle satışlar bir duraklama göstermiş fakat daha sonra yeni vergi ve fiyat artışı bekleyişleri talebi kamçılamıştır.

Otomotiv sanayinde mevcut kuruluşlar tam kapasite ile çalışmaya gayret etmektedirler. Üretim artışını sınırlayan etkenler dışardan girdilerin teminindeki güçlükler ve iç piyasada yan sanayiden gerekli parçaların yeterli ve zamanında temin edilememesidir.

Hammadde ve mamül madde stokları normalin ve programlanmanın altındadır. Dış konjonktürdeki dalgalanmalar otomotiv sanayiini büyük ölçüde etkilemektedir. Türk otomotiv sanayii büyük ölçüde İngiliz sanayiine bağlıdır. İngiltere'deki grevler ve üretimin yavaşlaması, binek otomobili ve özellikle kamyon ve traktör girdilerinin zamanında ve yeterli olarak akımını engellemiştir.

Haziran ayına kadar mevcut stoklar üretimin aksamadan devamına imkan verecek niceliktedir. Aksaklıkların devam etmesi, yılın ikinci yarısında üretimi olumsuz etkileyecektir.

Yatırım malı niteliğindeki otomotiv sanayii ürünlerine karşı büyük talep mevcuttur. Bütçenin kabulünden sonra kamu yatırım projelerinin hızlanması bu talebin daha da artmasına yol açacaktır.

Otomotiv sanayinde kapasite arttırımına ilişkin yatırımlarda duraklama yoktur. Ancak yarı mamül ve hammadde teminindeki güçlükler nedeniyle müteşebbisler yatırımları süratle tamamlamakta arzulu görülmemektedir.

Otomotiv sanayinde kamu sorumlularının önemli konulardaki kararlarda gecikmeleri, önümüzdeki kısa dönemde üretim artışını sınırlayıcı, üretimde yerli muhteva oranının artmasını engelleyici sonuçlar vermektedir.

Traktörde büyük ölçüde kapasite arttırımı ve üretimde yerli muhteva oranını arttırmayı hedef alan, motor imalini kapsayan projeler bir yılı aşan süredir sorumlu kuruluşlarda nihai karar için beklemektedir.

Özellikle traktör ve ticari taşıt araçlarında iç talebin tahmin edilenden daha süratli bir gelişme göstereceği anlaşılmaktadır. Mevcut kapasitelerde talebin karşılanması çok güçtür. Dünya fiyatlarındaki artış, traktörde olduğu gibi bir çok üründe gümrüksüz ithal halinde bile yerli fiyatın üzerinde bir fiyatla karşılanması sonucunu vermektedir. Fiyat konusu

dikkate alınmasa bile, gene traktör örneğinde olduğu gibi mal temini imkansızlığı bahis konusudur. Bu koşullar, kapasite arttırımı girişimlerinin teşvikini ve üretimin en kısa zamanda arttırılmasına imkân verecek imkânların sağlanmasını zorunlu kılmaktadır.

Otomotiv sanayinin üretimi devam ettirmek için parça bulmakta karşılaştığı güçlükten sonra en önemli sorunu orta vadeli kredi sorunudur. Önümüzdeki dönem için duyulan tereddütler ise, toplu sözleşme döneminin getireceği koşullara ilişkin bekleyişlerle ilişkilidir.